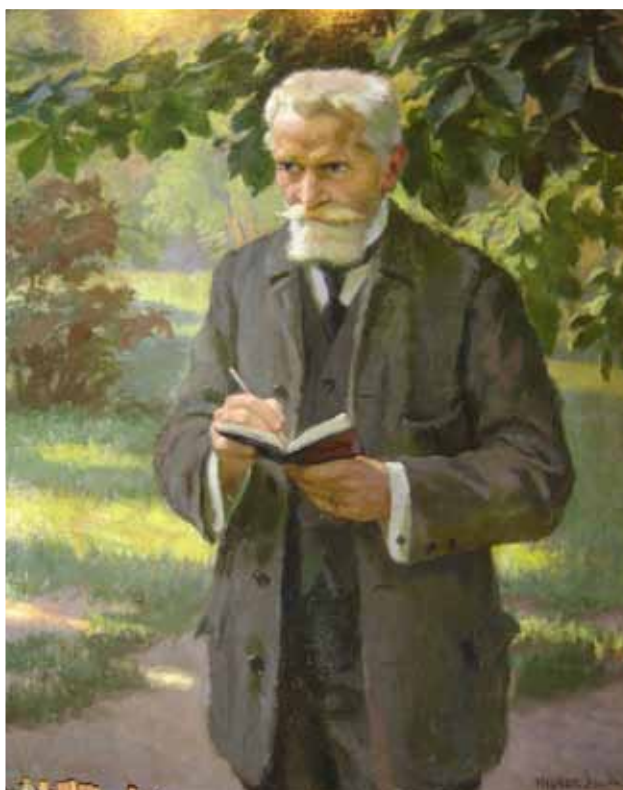

Vadas Gyula

CHOLNOKY JENŐ

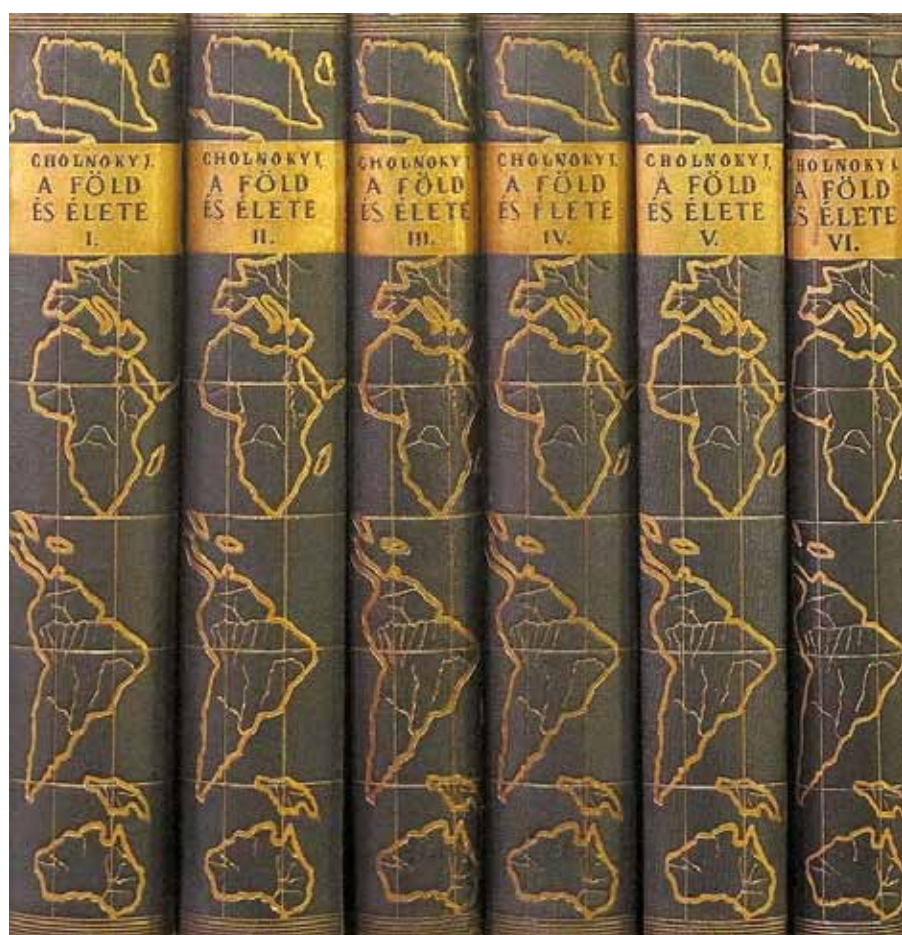
ÉLETE KÉPEKBEN

SÉTATÉR KIADÓ

Vadas Gyula

CHOLNOKY JENŐ
élete képekben

Vadas Gyula

CHOLNOKY JENŐ
ÉLETE KÉPEKBEN

Emlékező kötet
a világhírű magyar földrajztudós és
nagy magyar hazafi
születésének 150. évfordulójára

PÉCS, 2020,
A MAGYAR KIRÁLYSÁG
GALÁD TRIANONIZÁLÁSÁNAK
100. ÉVFORDULÓJÁN

SÉTATÉR KIADÓ

Lektorálta
dr. Ringer Árpád,
a földrajztudományok kandidátusa

Minden jog fenntartva!

© Vadas Gyula, 2020

ISBN 978-615-5807-05-3 (nyomdai változat)
ISBN 978-615-5807-06-0 (PDF)

TARTALOM

Ajánlások ...	7
Példaképem, Cholnoky Jenő ...	9
Cholnoky Jenő áttekintő életrajza ...	13
 KÉPES ÉLETRAJZ ...	15
 Előszó ...	19
A Cholnoky család címere ...	22
A Cholnoky család ...	23
Cholnoky Jenő szülei ...	24
Az édesapa ...	25
Az édesanya ...	26
A Cholnoky testvérek ...	26
Cholnoky Jenő szülőháza ...	27
Gyermekevek ...	29
Iskolái, tanulmányai ...	30
Kedvenc tanárai ...	30
Cholnoky Jenő első házasságának anyakönyvi kivonata ...	32
Cholnoky Jenő saját családja ...	32
Gyermekei ...	33
Cholnoky Jenő unokái ...	34
Cholnoky Jenő II. felesége ...	35
Cholnoky Jenő III. felesége ...	36
A szombathelyi dr. Cholnoky Péter levele a szerzőhöz ...	37

Cholnoky Jenő kelet-ázsiai felfedező útja ...	41
Az Osztrák–Magyar Lloyd ...	42
Az Imperator gőzhajó ...	44
Átkelés a Szezei-csatornán ...	45
A Lloyd Medusa gőzösén ...	47
Cholnoky Jenő kínai útinaplóiról ...	50
Tájékoztatások Cholnoky Jenő kínai útjáról ...	54
Cholnoky Jenő kelet-ázsiai útjának eredményei ...	55
Család és tudomány ...	57
Kolozsvár ...	67
Az Amerikai Egyesült Államokban ...	91
Az oláh karidok Cholnoky Jenő ellen ...	109
Így veszítettük el Erdélyt! ...	116
A Magyar Királyság galád trianonizálása ...	121
Trianoni vagonlakók ...	123
„Békeelőkészítés” ...	125
A békeelőkészítés földrajzi jellegű munkálatai ...	130
A vérző Magyarország ...	131
A Magyar Királyság fővárosában ...	137
A tudományos életmű ...	163
Cholnoky Jenő arcképei ...	167

* * *

Cholnoky Tamás: Nagyapám, Cholnoky Jenő ...	179
Cholnoky Jenő szobrának avatása Veszprémben ...	180
Irigység és féltékenység — meg a tudomány ...	183
Cholnoky Jenő életénektanulmányai a magyarság számára ...	186
Cholnoky Jenő élete kapcsán levonható következtetések a magyarság számára ...	187

AJÁNLÁSOK

„...azt tűztem ki célul, hogy a magyar nemzeti gondolat és öntudat történelmünk, különösen őstörténetünk kellő világításba való helyezésével fellángoltassék. Ezzel tesszük a legnagyobb szolgálatot hazánknak, mert ennek a szegény, sokat szenvedett nemzetnek első sorban törhetetlen hazafiságú, lelkes, önérzetes munkásokra van szüksége...

Munkás, derék, lelkes hazafiakra van szükségünk! A nemes munka a nemzet legnagyobb vagyona!”*

Cholnoky Jenő

„A természettudományok és a történeti tudományok eredményeit mind felhasználja a földrajz, hogy a földről vagy a Föld egyes részeiről hű és megmagyarázott képet rajzolhasson. Ebben a képben benne van a hegyek szerkezete, a felszíni formák sokasága, az éghajlat, a növény- és állatvilág és az ember élete, természetesen mindig csak annyiban, amennyiben ezek a jelenségek az illető helyhez vannak kötve. Ezért a földrajz a legszebb, szinte filozofikusan összefoglaló tudomány s ennek tanítása volna a középiskolák legfontosabb feladata.”**

Cholnoky Jenő

„Egy lángot adok, ápold, add tovább,
És gondozd híven.”

Reményik Sándor: *Öröktűz*

* Cholnoky Jenő önéletrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, VI. évf., 1998/2. sz., 278.

** Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Bp., 1942, Pantheon, 7.

Cholnoky Jenő festménye

PÉLDAKÉPEM, CHOLNOKY JENŐ

A dicsőséges, hajdanában nagy tiszteletnek, megbecsülésnek örvendő magyar földrajztudománynak kettős évfordulója van ez esztendőben: 150 éve indult meg a Pesti Királyi Tudományegyetemen a földrajz tantárgy oktatása, és 150 esztendővel ezelőtt született az áldott emlékezetű csolnokossi Cholnoky Jenő, a magyar földrajztudomány egyik fáklyája, világhírű kutatója, kimagasló tanár egyénisége, az apostoli Magyar Királyság legnagyobb, leghíresebb, legnépszerűbb és legkedveltebb földrajztudósa, felfedező utazó, a magyarság feledhetetlen tanítója, a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem és a budapesti Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, gróf Teleki Pál kétszeres kiváló miniszterelnökünknek, a magyar földrajztudomány hasonlóan kitűnő művelőjének, földrajzos akadémikusnak barátja és harcostársa, a magyar nemzet hűséges fia, egy igaz magyar hazafi. Aki 70 évvel ezelőtt, 1950. július 5-én hunyta le örökre szemét.

Úgy döntöttem, hogy ez alkalomból fényképes emlékkönyvvvel kedveskedem a magyar hazafiaknak, barátaimnak, hajdani kollégáimnak, Cholnoky Jenő unokájának, Cholnoky Tamásnak, és egyben tisztelgek a nagy magyar geográfus, példaképem: Cholnoky Jenő tanár úr emléke előtt is.

Nem tudhatjuk, talán csak sejthetjük, mit hoz számunkra a jövő. Én sem tudtam, bizony csupán csak sejthettem, amikor gyermekkoromban Kolozsvárott — a Sétatéren átvágva, majd

átgyalogolva a Kis-Szamos felett átívelő Rákóczi közúti hídon unokanővéreimet meglátogatandó — hányszor, de hányszor elmentem a Rákóczi út 1. szám alatti gyönyörű villa előtt, amelyik harmadik kolozsvári lakhelye volt Cholnoky Jenőnek és családjának. Persze akkor én ezt nem tudtam.

Vagy hogy miképpen került a kezembe később, gimnazista koromban, Cholnoky Jenő hatkötetes munkája, *A Föld és élete* tárgyazású, és mily gyönyörűséggel olvastam én ama könyveket! Nem volt titka a Földnek előttem!

Aztán amikor az ELTE TTK Földrajzi Tanszékek Könyvtárának őreként azzal szembesültem, hogy harmadik felesége, korábban földrajzi intézeti gyakornoka, Vadas Jolán volt ott az elődöm, és forgathattam a Jenő bácsi által Kínából hazaküldött, hagyományosan előállított, összefűzött kínai könyveket.

Ma már — mögöttem immáron 21 megírt, különféle tárgyazású könyvemmel és kétszáznál is több kisebb-nagyobb tanulmányommal —, tudva tudom: az ő szellemével és lelkével való titokzatos találkozásaim voltak ezek. És e nagy magyar hazafi, e világhírű magyar földrajztudós üzent nekem: ne felejts el engem!

Hogy is tehetném, drága Jenő bácsi! Téged elfelejteni?! Téged, aki barátoddal, Teleki Pál gróffal vállvetve harcoltál édes hazánkért, a gyönyörű apostoli Magyar Királyságért, amikor azt a „keresztény” Nyugat, ámde főképpen az örökké harácsoló pénzkupecsek és a galád francúz politikusok gyalázatosan trianonizálták?! Ilyen égbekiáltó aljasságot nemzet még nem szenvedett el a földgolyóbison! Istenünk, a Magyarok Istene, bizony elhagyott bennünket... mert a nemzetünk vezetői elhagyták őt. Amikor Rád emlékezünk, most már így együtt, mi, magyarok, földrajztanárok és a földtudományok más ágainak

művelői, drága Jenő bácsi, óhatatlanul meg kell emlékeznünk ősi, kies Magyar Királyságunknak — hön szeretett édes hazánk — a karidok* általi, éppen 100 esztendeje történt gyalázatos, sátáni trianonizálásáról is! Mert hiszen *a haza és Te egyek vagytok! S én meg egy vagyok veletek.*

E képes emlékező kötettel tisztelgek és fejet hajtok előtted, kedves Jenő bácsi, Te nemes magyar férfiú, Te igazi hazafi, Te kiváló magyar tudós!

És tisztelgek apostoli Magyar Királyságunk, édes magyar hazánk és nemes hun-magyar nemzetünk előtt!

Megtanultam tőled, és magam is számos alkalommal tapasztaltam, hogy magyar tudósnak lenni hálátlan és nehéz feladat; és hogy kevesen vagyunk. Azok vannak többségben a tudomány intézményrendszerében, akik a tudomány művelése címén még a kismesteri szintet sem érik el, ámde egymást agyondicsérgetik. Hány, de hány efféle tudóskával, vezetőkével, tanárával, orvoskával találkoztam életpályámon!

És megtanultam tőled még, drága Jenő bácsi, hogy a haza, a nemzet, a tudomány és az oktatás ügye szent, és értük kérlelhetetlen harcot kell folytatnunk a Magyar Királyságba beszivárgott karidok ellen, akik itt garázdálkodnak, s „demokrácia” címén az ősi, hun eredetű magyarság tönkretételén, megalázásán, a nemes hun-magyar nemzet eltüntetésén dolgoznak.

A nagy Vörösmarty Mihály 1836-ban írt magasztos, zengzetes, szent üzenete visszhangzik elmémben:

Hazádnak rendületlenül	A nagy világon e kívül
Légy híve, oh magyar;	Nincsen számodra hely;
Bölcsőd az s majdan sírod is,	Áldjon vagy verjen sors keze;
Mely ápol s eltakar. [...]	Itt élned, halnod kell.

* karid: kártevő idegen, lehet bel- és külföldi is

Neked is köszönhetem, Jenő bácsi, *Sárfalvi Béla* tanár úr atyai barátságát; *Rozgonyi Miklósné Enikő*, *Darida Károly*, *Moór Lajos*, *Ringer Árpád* és *Szilágyi György* kiváló kollégák barátságát. És számos kedves tanszéki kolléga ismeretségét...

Hálás köszönetemet fejezem ki egyetemi társamnak, most lektoromnak, *dr. Ringer Árpádnak*, a földrajztudományok kandidátusának, e nagyszerű, szerteágazó műveltségű tudósnak, az őstörténet neves kutatójának, a kiváló régésznek, aki jó tanácsaival és meglátásaival kísérte kedves Cholnoky-könyvem készítését.

És ugyancsak *Kiss Zoltán* és *Kissné Heinrich Szilvia* kitűnő könyvtárosoknak, akik minden szükséges szakirodalmat megszereztek számomra, hogy dolgozhassak — mert hiszen lelkes könyvtárosok nélkül tudományt művelni nem lehet!

Szívből ajánlom e kedves kis könyvemet a magyar hazafiaknak, a becsületes, tisztességes, nemzetben gondolkodó, a nemes magyar nemzetért és édes Kárpát-medencei hazánkért — a nemzet otthonáért — cselekvő közösségeknek és közösségi tagoknak, honfitársaimnak, Cholnoky Jenő tisztelőinek és a Kárpát-medencei magyar hazában élő más nemzetek fiainak egyaránt.

Kelt Pécsen, 2020. július 23-án,
Cholnoky Jenő születésének
150. évfordulóján

Vadas Gyula

CHOLNOKY JENŐ ÁTTEKINTŐ ÉLETRAJZA

földrajztudós, egyetemi tanár, akadémikus

Veszprém, 1870. július 23. – Budapest, 1950. július 5.

A Magyar Királyság legnagyobb, legnevesebb, legnépszerűbb földrajztudósa, híres utazó, földrajzi felfedező. Vízmérnöki diplomájának megszerzése után 1896-ban egyszemélyes kínai felfedező útra indult. Tanulmányozta a Kínai-alföld hatalmas folyóinak deltavidékét, felderítette a Huangho és a Jangce mederváltozásainak okait, feldolgozta deltavidékeik hidrográfiját, felfedezett egy kiterjedt lávamezőt Mandzsúriában, és a néprajztudománynak is értékes anyagot gyűjtött.

1905 és 1919 között a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem földrajzi intézetének igazgatója. Már a Magyar Királyság gyalázatos trianonizálása előtt *elűzte őt Kolozsvárról, saját hazájából, az oláh hatalom.* A budapesti Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem földrajz-professzora lesz. Az MTA 1920-ban tagjai közé választotta.

Foglalkozott geomorfológiával, hidrokeográfiával, klimatológiával és leíró földrajzzal. A híres Balaton-monográfia egyik megalkotója. Számos földrajzi felismerése volt; tőle származik például a folyók szakaszjellegének a felismerése. Mintegy 700 tanulmány és 53 érdekes könyv szerzője, folyóiratok, könyvsorozatok szerkesztője; több tudományos társaság vezetője volt. Kiválóan rajzolt és festett; a földrajzot állandóan népszerűsítette.

Cholnoky Jenő a hun-magyar nemzet tudós védelmezője, a Magyar Királyság gyalázatos trianonizálását sohasem fogadta el. Hatalmas műveltségű, nemes magyar ember volt, igaz hazafi, nagy tanár egyéniség, nemzedékek és nemzete feledhetetlen tanítója. E nemes férfiúnak a *Nemzeti Példaképeink Panteonjában* van a helye!

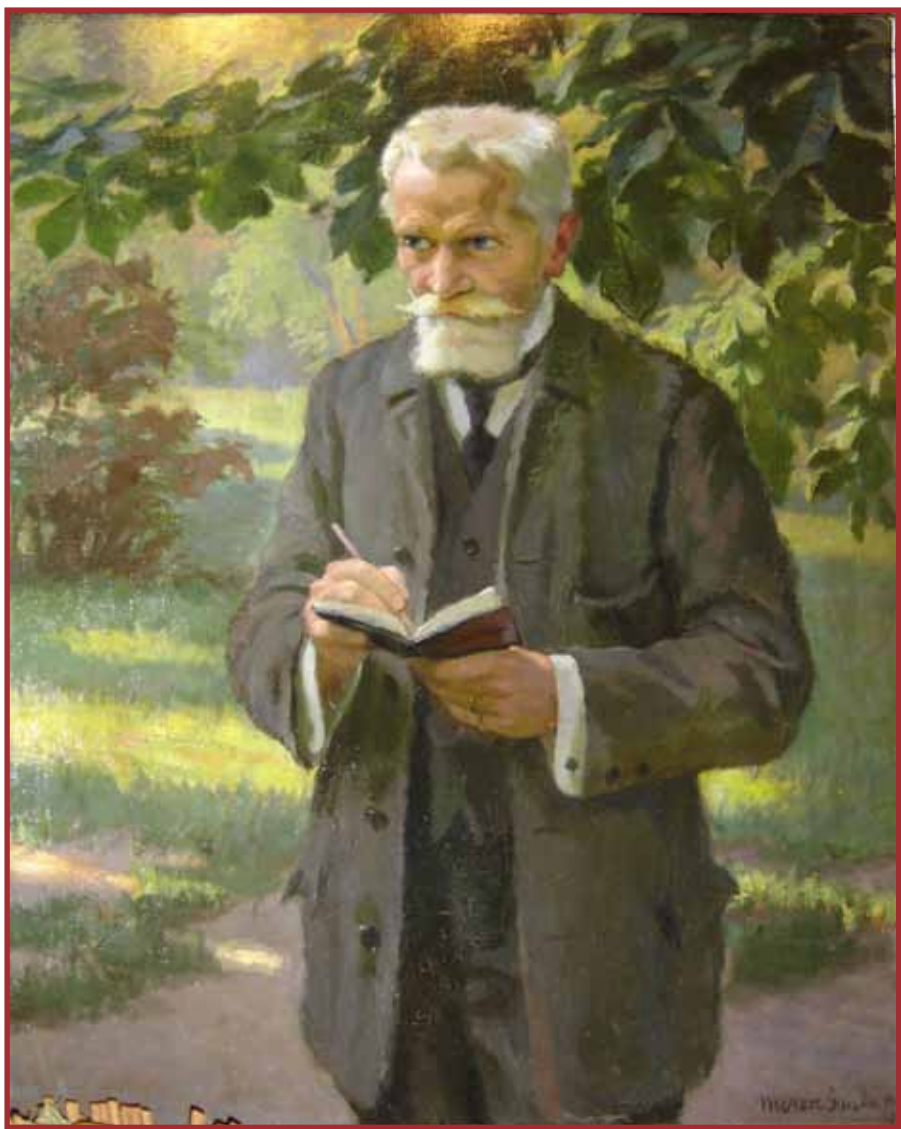

Cholnoky Jenő festménye (1936)
Pálos kolostor romja Nagyvázsonyban

KÉPES ÉLETRAJZ

A Cholnoky Jenő tanár urat ábrázoló fényképek legnagyobb része és a Cholnoky-festmények képe unokájától, a kedves és szívélyes Cholnoky Tamás mérnök úrtól származnak. Más fényképek, rajzok a kolozsvári Cholnoky-hagyatékból és szakfolyóiratokból valók.

*Cholnoky Jenő professzor úr Kolozsvárott
(Merész Gyula festménye, 1917)*

Cholnoky Jenő festménye

ELŐSZÓ*

„Bombavető, ellenséges repülőgépek kóvályognak fölöttem. Rettenetes hangulatban várjuk az eseményeket Balatonfüreden. Nem tudom, mit hoz a legközelebbi jövő, de valamivel el kell terelnem gondolataimat a kétségbeejtő jelentől, s azért elhatároztam, hogy megkezdem életem leírását, bár nem tudom, hogy be fogom-e fejezhetni, s mi lesz a sorsa írásomnak. Valami azt súgja, hogy érdemes leírni nehéz küzdelmeit olyan férfiúnak, aki tele lángoló hazaszeretettel, a tudományok és művészetek iránt minden más érzelmet túlszárnyaló lelkesültséggel igyekszik dolgozni a haza és a tudomány érdekében.

Igen nagy és nehéz küzdelmeken mentem át eseménydús életemben, nem hittem, hogy öreg koromban — 75 éves vagyok — ilyen rémnapokat kell még átélnem, s ezt a szegény magyar nemzetet ilyen, minden eddigit felülmúló katasztrófában kell siratnom. Milyen jó azoknak, akik elmúltak, mielőtt ezt a szörnyűséget látták és átélték volna!

Félre ezekkel a gondolatokkal! Merüljünk bele a múlt idők boldog emlékeibe, idézzük vissza a letűnt idők nyugalmas szépségeit!

Tavas van. A fák, bokrok kezdenek rügyezni, a madarak énekelni. A Nap arany sugárral önti el a tájat, a Balaton csillog, mintha megömlött ezüst volna. Milyen szép a természet, milyen

* Cholnoky Jenő önéletrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, 1998/2. sz., 187.

boldogan lehetne benne élni és alkotni! Ehelyett az ember a tudomány és technika minden eredményét felhasználja, hogy egymást pusztítsa és boldogtalanná tegyen száz- és százmillió embert. Miért? Mert nem vagyunk még elég műveltek, még a politikai vezetők is csak félművelt emberek!

Ebben a kétségbeesett, mindenről lemondó hangulatban kezdem meg életem történetét megírni. Írás közben gondolataim visszaszállnak azokba a boldog időkbe, amikor még nem volt autó, nem volt rádió, nem volt repülőgép és tank. Milyen nyugodtan és békésen éltünk akkor! Petróleumlámpás és faggyúgyertya mellett tanultam a gimnáziumi tudományokat, nyugodt békességben, igénytelen körülmények közt, de lelkesedéssel tele, hogy kövessem a nagy fölfedező utazók, a természetvizsgálók, a tudomány hőseinek nyomdokait. Milyen boldog idők voltak azok! Ma örülnünk kell, ha az óvóhelyen nem ér bennünket katasztrófa. Tudományos tanulmányutakról szó sem lehet, még írni is nehéz, mert nincsen jó tinta, nincsen papiros, és nincsen világítóeszköz, este sötétben kell ülnünk és várnunk a végzetet...

El sem tudom most képzelni, hogy milyen boldog idők voltak azok, amikor a gimnáziumban nem volt nagyobb gondom, mint hogy a leckémet megtanultam, vagy a műegyetemen a rajzaim időre elkészüljenek! Most szeretnék belemerülni életem történetének megírásába, de minduntalan megrándul a toll a kezemben, mert bombák robbannak, vagy a mi elhárító ágyúink dörrennek, hogy minden ízében reszket a ház. Mégis, mégis a legjobb minderről elterelni gondolataimat, s legalább gondolatban visszavarázsolni a boldog múlt időket.

Talán érdemes is leírni egy idealizmussal tele, lelkes hazafinak és a tudományért lelkesülő magyar embernek az életét. Mert ennek az életnek története rámutat arra, hogy az ilyen

idealizmussal telt léleknek legnehezebb küzdelmeit az irigység és féltékenység okozza. Magyar tudósnak lenni hálátlan és nehéz feladat. Kevesen vagyunk, s nincs kifejlődve igazi, elfogulatlan kritika. Azok vannak többségben, akik a tudományt csak érvényesülés okából művelik, s ezek csak egymást dicsérik, de minden mást seppelve, súgva-búgva lekritizálnak, mert különben saját középszerű tehetségtelenségük nagyon is világosra kerül. Az ilyen „tudósok” klikkje szinte áttörhetetlen akadály minden igazi haladásnak és fejlődésnek. A nyugati, nagy nemzetek közt ez nem így van. Ott igen sok az igazi, lelkes tudós, és ezek tárgyilagos bírálattal ellenőrzik a tudományos munkát, és így tisztább légkör alakul ki. Ott sem minden fenékgig tejföl, ott is van irigység, féltékenység, rosszakarat, de mégsem annyi, mint nálunk.

Mindebből súlyos lelki küzdelmek fakadnak, de aki igazán szereti a hazáját és sportszerű szenvedéllyel él a tudománynak, azt nem törheti meg, s vigasztalást és örömet talál mindig a tudományban. Ezt tanúsítja az én életem is.”

Cholnoky Jenő

A CHOLNOKY CSALÁD CÍMERE

A csolnokosi (csolnakosi) Cholnoky-címer

Osztott pajzs. Alul, vörösben, hármás zöld halom, a középsőből kinövő fehér liliom. Felül, kékben, hatágú aranycsillagtól és ezüst félholdtól kísért arany oroszlán, jobbjában kardot tart. Sisakdísz: a pajzsbeli oroszlán növekvően.

Takarók: kék-arany, vörös-ezüst.

Felirat: Nem beszélni, cselekedni

A CHOLNOKY CSALÁD

Magyarország egyik régi nemesi családja, amely nagyon sok tehetséges és elismert embert adott hazájának és a világnak. A Cholnoky család történetéhez sok érdekes, hiteles történet és sok legenda fűződik. A család tagjai közül néhányan országos, sőt nemzetközi ismertségre tettek szert a tudományok és a művészetek területén; egyesek élete meg tragikus véget ért.

A családi legenda egészen Zsigmond királyig és Hunyadi Jánosig vezeti vissza a Cholnokyak történetét. Az 1600-as évektől már pontosabb adatok maradtak fenn az elődökről. Tudósok és tehetséges különcök egyaránt előfordultak a Cholnoky családban. A legismertebb a világhírű földrajztudós, Cholnoky Jenő, de az irodalomtudomány számon tartja a család „feketebárányait” is, az író fivéreket: Cholnoky Viktort és Lászlót.

A hírességek sorát orvos, botanikus, operaénekes gyarapítja, és két Kossuth-díjas ős: a Jenő bácsi második fia, Cholnoky Tibor és a család másik ágából származó Cholnoky László, a világhírű kémikus, a Pécsi Orvostudományi Egyetem hajdani rektora.

A Cholnokyak számos tagja él szerte a világban, mert a nyugati pénzkupecsek, a francúz politikusok és nyálfolyató csatlósai XX. századi, a Magyar Királysággal szembeni galád viselkedése, jelesen a királyságunk szégyenletes trianonizálása (megcsonkítása) a család több kiváló tagját kényszerítette hön szeretett hazája elhagyására.

CHOLNOKY JENŐ SZÜLEI

Édesapja *dr. Cholnoky László* ügyvéd volt (Pest, 1835. november 22. – Budapest, 1901. május 31.), dr. Cholnoky Ferenc orvos és Reviczky Karolin fia.

Édesanya zombathfalvi *Zombath Krisztina*, szintén nemesi család sarja, a győri illetőségű dr. Zombath Antal ügyvéd leánya, aki mint félárva, a balatonfüredi szeretetházban nevelkedett fel.

Szülei Pesten kötöttek házasságot 1867. december 16-án. Nyolc gyermekük született.

A BALATONFÜREDI HEGEDÜS-KASTÉLY

Cholnoky Jenő szülei a balatonfüredi Hegedüs-féle kastélyban ismerkedtek meg, amely akkoriban a dunántúli úri családok kedvelt találkozóhelye volt.

AZ ÉDESAPA

Cholnoky László veszprémi ügyvédi irodájának sok munkája akadt, a fiatal ügyvéd házat, szőlőt, nyaralót vásárolhatott a családnak, életpályája szépen emelkedett: megválasztották a város tiszti főügyészének, amit aztán harmincöt éven keresztül meg is tartott, s ügyésze lett a veszprémi püspöknek, Hornig Károly bárónak és a veszprémi káptalannak is.

„Apám Veszprémben volt ügyvéd, igen nagy műveltségű, fiatalabb korában író ember, annak idején Vas Gereben, majd később Endrődi Sándor stb. jó barátja. A 60-as években* fordította először magyarra Dumas: *Monte Christo* című regényét, Sió álnév alatt. Az akkori idők irodalmából magasan kiemelkedik szép, magyaros nyelvezete, lehetőleg kerülve az idegenszerű, körmönfont mondatokat stb. Nemes, humánus gondolkozása volt s magasan fölötte állt azoknak az anyagiasan gondolkozó, lelketlen kufároknak, akik persze anyagilag sokkal többre vitték, mint ő, de nem szerettem volna soha velük lelkiismeretet cserélni!”**

Dr. Cholnoky László

* Az 1860-as évekről van szó.

** Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon kiadás, 9.

AZ ÉDESANYA

Zombath Krisztina

[Fényes Jenő huszárszázados] „rögtön fordult a lóval s vágatva ment lakásunkra s Anyámnak jelentette a dolgot. Rémülten ugrott fel Anyám és öcsém társaságában futva siettek a gimnázium elé. Engem félúton találtak meg és Anyám sírva ölelt magához, hogy »ezek a gonosz tanárok így bánnak az ő drága fiával stb.« Természetesen a tanárok voltak a hibásak Anyám szemében, de Apám másként fogta fel a dolgot és alaposan lehordott.”*

A CHOLNOKY TESTVÉREK

1. *Viktor* (1868. XII. 28. – 1912. VI. 6.) — neves költő, irodalmár, újságíró, élt 43 évet
2. *Jenő* (1870. VII. 23. – 1950. VII. 5.) — világhírű földrajztudósunk, élt 80 évet
3. *Móricz* (1871. VIII. 13. – 1877. XII. 6.) — diftériában elhunyt, élt 6 évet
4. *Ferenc* (1873. XI. 29. – 1947. XI. 25.) — nőorvos, öngyilkos lett, élt 74 évet
5. *Erzsébet* (1876. I. 1. – 1919. IV. 19.) — Zelovich Kornél műegyetemi tanár felesége lett, élt 44 évet
6. *László* (1879. VII. 11. – 1929. IV. 21.) — jeles író, publicista, öngyilkos lett, élt 49 évet
7. *Endre* (1880. X. 14. – 1904. IV. 26.) — műegyetemi hallgató, szívbajban hunyt el, élt 23 évet
8. *Dezső* (1883. I. 7. – 1883. V. 7.) — négyhónapos korában elhunyt

* Cholnoky: i. m. 10.

CHOLNOKY JENŐ SZÜLŐHÁZA

Veszprém, Kossuth Lajos utca 7., egy régi és egy új fényképen

„A lutheránus templommal szemben álló, egyemeletes szülőházát a hajdani helybéliek „ménküfogós háznak” nevezték, mert e háznak volt csak villámhárítója Veszprémben. Cholnoky Jenő nem sejthette, mekkora változáson megy keresztül szeretett városa az 1920-as évek közepére. A négy dombra épült, közel 16 ezer fős településnek a korszerű műszaki létesítmények kiépítése mellett színháza és múzeuma is lett.”*

A Cholnoky fivérek 1897-ben Csopakon, a Lóczy-villa teraszán.

Endre (1880–1901), Jenő (1870–1950),

László (1879–1929), Ferenc (1873–1947)

* Bertáné Varga Judit – Bognár Katalin: A Magyar Földrajzi Múzeum kiállításán bemutatott képek jegyzéke (2002. I. 22. – IV. 15.) In Kubassek János (szerk.): *Cholnoky Jenő természetábrázoló művészete. Grafiteruzával, festőecsettel, fényképezőgéppel, tollal a geográfia és a szülőföld szolgálatában.* Érd, 2002, Magyar Földrajzi Múzeum, 225–226.

GYERMEKÉVEK

„Egyszerű, de kényelmes nyaralónk volt Arácson, néhány hold szőlővel és gyümölcsösssel. A [z 18]80-es években Apám anyagilag jól állt s nekünk gyerekeknek is volt kis pónifogatunk s azzal jártunk nyáron le a fürdőbe a Balaton partjára, meg erre-arra kirándulni. Sajnos, később erre nem tellett s gyalog vagy bérkocsin kellett »felfedező« utakra indulnunk.

Különösen Feri és Laci öcsémmel jártam a hegyeket, völgyeket.* Viktor bátyám nem szeretett kirándulni, ő inkább Balatonfüred fürdőtelepén unatkozott fiatalember kortársaival s kinevette a mi »tudóskodásunkat«. Ez azonban minket nem feszélyezett, jártuk az erdőket-mezőket s én írtam naplómát.”*

* Laci öcsém, a későbbi író, szerencsétlen, bohém természetű emberre lett, s 1929. ápr. 21-én öngyilkossággal fejezte be sikertelen életét.

Cholnokyéknak Balatonarácson volt villája. Cholnoky Jenő életének negyven nyarán át volt Balatonfüred vendége.

Balatonarács városrész, Balatonfüred északkeleti része, 1954-ig önálló község volt. Az arácsi temetőben nyugszik Cholnoky Jenő második felesége, Fink Ida.

* Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon kiadás, 22.

ISKOLÁI, TANULMÁNYAI

„Csíntalan, kissé könnyelmű fiú voltam, de jeles tanuló s az érettségim én voltam az első, azért megkaptam a Lánczy-féle ösztöndíjat, s ebből tettem meg első, külföldi utazásomat.”*

1888: a veszprémi piarista gimnáziumban érettségizett jeles eredménnyel;

1888: a budapesti műegyetem anyakönyve szerint mérnök-hallgatóként nyilvántartásba véve;

1892: a műegyetem mérnöki szakosztályában kitüntetéses oklevelet kapott

1892: beállt asszisztensnek Klimm Mihály mellé a vízepítéstani tanszéken

KEDVENC TANÁRAI

A veszprémi piarista gimnáziumban:

Horváth Sándor, Körösi Albin, Tölcséry Ferenc, Szegess Mihály, Bolgár Mihály és különösen Hénaf Tamás

Később:

egyik mestere: Lóczy Lajos geológus-geográfus

másik mestere: Kövesligethy Radó csillagász

* Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon kiadás, 9.

*Cholnoky Jenő e szöveget írta a fénykép hátára:
Cholnoky László ügyvéd, apám háza Veszprémben. A ház hátulsó
homlokzata, a Virág utca felé. A négy ablak a két irodaszoba ablaka.
Előttük a padon ülnek balról jobbra: Kerekes Zoltán,
Herz Regina és egy utitársuk.
Felvéve: 1913. VI. 22.-én.*

Ugyanaz a ház később — ma, 2020-ban, egy új épület áll a helyén

CHOLNOKY JENŐ ELSŐ HÁZASSÁGÁNAK ANYAKÖNYVI KIVONATA

Házassági anyakönyv, 1898/215. szám Baranya Megyei Levéltár

	A VÓLEGÉNY	A MENYASSZONY
Neve	dr. Cholnoky Jenő Béla	Barrois Petronella Katalin
Született	Veszprém, 1870. július 23.	Báránd (Biharmegye), 1867. január 7.
Vallása	római katolikus	római katolikus
Állása/foglalkozása	tudomány-egyetemi tanár-segéd	háztartásbeli
Lakóhelye	Budapest, VII. Garay utca 23.	Pécs, Zöldfa utca 4.

Atyja	Cholnoky László	Barrois Ödön
Állása/foglalkozása	ügyvéd	takarékpénztári hivatalnok
Lakóhelye	Veszprém	Pécs, Zöldfa utca 4.

Anyja	Cholnoky Lászlóné szül. Zombath Krisztina	Barrois Ödönné szül. Féhn Petronella
Állása/foglalkozása	háztartás	háztartás
Lakóhelye	ua. mint a férje	ua. mint a férje

Tanú	Cholnoky Győző	Mundy Miklós
Állása/foglalkozása	lapszerkesztő	püspöki uradalmi kasznár
Lakóhelye	Veszprém, Szabadi út 507.	Pécs, Deák utca 8.
Életkora	29 éves	60 éves

1898. szeptember 18-án kötöttek házasságot Pécsen.

CHOLNOKY JENŐ SAJÁT CSALÁDJA

Első felesége: *Barrois Petronella* (pécsi illetőségű, született: 1867. január 7-én Bárándon; 1917. március 10-én hunyt el Kolozsvárott rákbetegségben)

Amikor Cholnoky Jenő Kínába indult, előtte Apátiba utazott, hogy elbúcsúzzon menyasszonyától. Naplójába ezt jegyezte be: „Nellim valósággal hősiezen viselte magát, csak épen mikor végleg elváltam, akkor úsztak szemei könnyben, büszke vagyok választásomra.”*

GYERMEKEI

Béla

Elhagyta a Csonka Magyar Királyságot, híres botanikus lett belőle.

Bp., 1899. VI. 27. – Pretoria, 1972. II. 5.

Tibor

Kossuth-díjas építőmérnök, statikus, tanszékvezető egyetemi tanár, az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem rektora, a Műegyetemi Atlétikai és Futball Club elnöke

Bp., 1901. VII. 29. – Bp., 1991. II. 21.

Ilona

Bp., 1903. VI. 15. – Bp., 1945. II. 5.

Lakóházuk összeomlott egy német lőszerraktár felrobbanásakor, férje a romok alatt szörnyethalt, ő néhány napi öntudatlan vergődés után lehelte ki lelkét.

* Balázs Dénes: Cholnoky Jenő kínai útinaplója. *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, 1985/1. sz., 34.

CHOLNOKY JENŐ UNOKÁI

Chólnoky Petronella

Szeged, 1925. III. – ?, 2000. VIII. 23.

Chólnoky Béla és Geday Gizella gyermeke

Chólnoky Tamás

mérnök

Bp., 1938. V. 3.

Chólnoky Tibor és Bajó Sára gyermeke

Chólnoky Péter

mérnök

Bp., 1947. VII. 29. – Bp., 2012. III. 2.

Chólnoky Tibor és Bajó Sára gyermeke

CHOLNOKY JENŐ II. FELESÉGE

Fink Ida (1889–1945)

II. felesége: *Fink Ida* (brassói illetőségű) három gyermekének „nevelője” volt Kolozsvárott. 1917. szeptember 11-én kötöttek házasságot. 1945 tavaszán Balatonfüreden a szovjet hadsereg egyik „felszabadító” tisztje megbecstelénítette; vérfertőzést kapott, és április 25-én este 10 óra 45 perckor — egy hónapi szörnyű szenvedés után — örökre elaludt.

„Amikor első feleségem meghalt, a gyermekek azt követelték, hogy Idát vigyem oda nekik. Mivel 19 évvel fiatalabb volt, mint én, tehát nem gondolhattam házasságra, hanem hogy adoptálom. De ebbe a család nem ment bele. Végre is a gyerekek és Édesanyám unszolására megkértem őt. A legnagyobb örömmel mondott igent, s engem valósággal boldoggá tett, 1917-től egészen 1945-ben bekövetkezett szörnyű haláláig, tehát 28 éven át volt a legjobb, leghűbb, legkedvesebb feleség, elmaradhatatlan útitársam, barátom és munkatársam. Szász eredetű lévén, tökéletesen beszélt németül, s kisebb dolgaimat ő fordította németre, német leveleimet grammatikai szempontból ellenőrizte, de ő maga is fordított le német könyveket magyarra... Igen jó gyalogló és hegymászó volt, mindenhova elkísérhetett. Valósággal önfeláldozóan ápolt betegségemben, és úgy vigyázott rám, hogy az már szinte túlságba ment. Gyermekeim nagyon szerették, az Édesanyjukat sem jobban, hisz annak betegsége következtében kifejlődött idegessége és türelmetlensége sok szenvedést okozott nekik.”*

* Cholnoky Jenő önéletrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, 1998/2. sz., 269.

CHOLNOKY JENŐ III. FELESÉGE

*Vadas Jolán
1935-ben*

III. felesége: *Vadas Jolán* (budapesti illetőségű), aki 1931-ben a Cholnoky Jenő nyilvános rendes tanár által vezetett *Földrajzi Intézetben* fizetetlen gyakornokként kezdte pályáját, majd 1940-ben tanársegéde lett. 1946. július 20-án kötöttek házasságot. 1981. március 10-én hunyt el Budapesten.

Vadas Jolán

Kivonat

a Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem
Bölcsészeti Karának naptárából
az 1931. esztendőből:

Földrajzi intézet

(Múzeum-körút 6.)

Igazgató: *Cholnoky Jenő* ny. r. tanár

Adjunktus: *Kéz Andor*

Tanársegédek : *Pósáné Ormos Jerne* és *Bulla Béla*

Fizetéstelen gyakornok: *Vadas Jolán*

Szakaltiszt: *Bányai Péter*

A SZOMBATHELYI DR. CHOLNOKY PÉTER LEVELE A SZERZŐHÖZ
2014. MÁJUS 20-ÁN*

Jenő bácsi: Valóban járt nálunk Jenő bácsi többször is szüleim állítása szerint, én legalább egyre emlékszem. Hogy akkor hány éves lehettem, nem tudom, de jól emlékszem magas termetére, akkoriban roppant szokatlan ősz szakállára és sötét szemöldöke alól kivillanó feltűnően kék szemére. Akkor mi a Homok utcában laktunk, édesapám egyetemi alkalmazott lévén, egyetemi házban. Az 1949/50. tanévet Budapesten, a Trefort utcai gyakorló gimnáziumban jártam (a Rákóczi úttal párhuzamos, a Szentkirályi és Puskin utcát összekötő rövid utca), mindennapos utam a Rókus kápolna mellett, a Gyulai Pál utca kezdete előtt vezetett el; itt lakott Jenő bácsi, többször találkoztam vele a Rákóczi úton, akkor már elég rosztag volt. Meghívott magához, de már nem tudtam elmenni.

Nem tudok semmit sem arról, hogy miért volt Pécssett az esküvője. De ha még Tamás unokája sem tudja...

Jenő bácsi öccsét, Ferencet** elég jól ismertem: mi 1943-ban a Mária utca 13. alá költöztünk, kertünk a József utca felé esett. A kerttel ferdén szemben lakott Feri bácsi; akkor már második feleségével, a nála jóval fiatalabb asszisztensnőjével. Édesanyám többször átküldött hozzájuk ezzel-azzal; tőle tudom, hogy sokan a szegények orvosának hívták. Emlékezetem szerint hasonlított Jenő bácsira. Édesanyám rossz szemmel nézte, hogy akkoriban a házaspár a Talmudot tanulmányozta. 1947-ben közölték vele, hogy rákja van, ezután zsebkésével

* A korábban pécsi, most szombathelyi illetőségű dr. Cholnoky Péter gyermekgyógyász a Cholnoky család egy másik ágához tartozik.

** Dr. Cholnoky Ferenc orvos, Cholnoky Jenő öccse

otthonában szíven szúrta magát; nyomban elvérzett.^{***} Édesanyám volt a halottkém.

Ismertem leányát, Hannát; ő még a[z 19]30-as években ment férjhez a pécsi belklinika adjunktusához, dr. Teschler Lászlóhoz, hamarosan Miskolcra került főorvosnak. 1957 nyarán az utolsó nagy gyermekbénulás járvány Borsod és Heves megyében pusztított, fiatal orvosként Miskolcra küldtek ki, ekkor sokszor jártam náluk. Igazi régi vágású, nagypolgári család volt, két leányuk közül (az idősebbik Hanna volt) Andrea ahhoz a szegedi Dehény Tibor szülészhez ment feleségül, akinek előző felesége, Rávnay Márta szemész a válás után korábbi vőlegényéhez, a pécsi Jobst Kázmér professzorhoz ment feleségül.

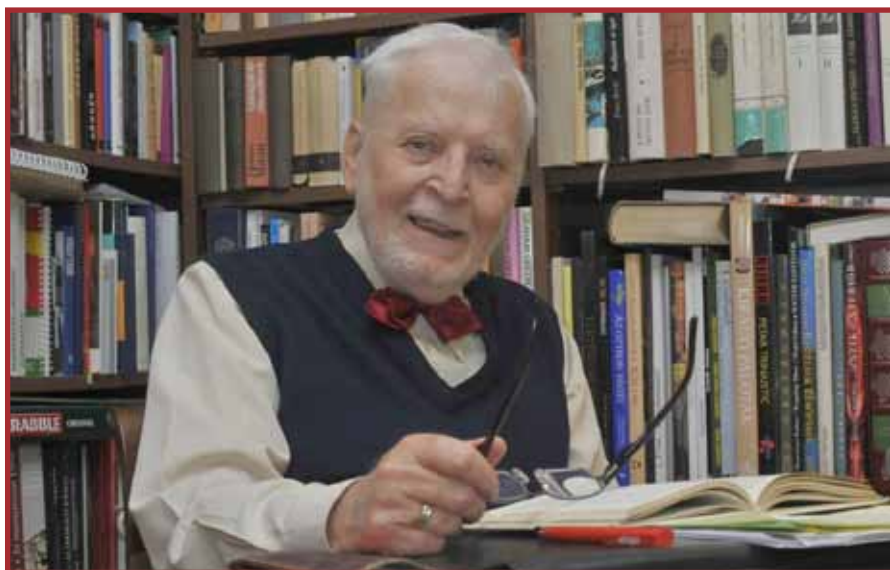
Cholnoky László kémikus valóban az édesapám volt; ő róla sokat mesélhetnék, de hát az Ön könyve nem róla szól.

Ha bármi kérdése volna, szívesen állok rendelkezésére.

Szívélyes üdvözléssel:

Cholnoky Péter

^{***} 1947. november 25-én halt meg.

*Prof. Dr. Cholnoky Péter szombathelyi gyermekgyógyász,
dr. Cholnoky László Kossuth-díjas vegyész-gyógyszerész, akadémikus,
a Pécsi Tudományegyetem rektorának fia,
a Cholnoky család egy másik ágából származik..*

*Cholnoky László egyetemi tanár, Kossuth-díjas akadémikus,
a PTE rektora (1961–1964)
(Ozora, 1899. V. 29. — Pécs, 1967. VI. 12.)*

Cholnoky Jenő festménye

CHOLNOKY JENŐ

KELET-ÁZSIAI FELFEDEZŐ ÚTJA

1896. NOVEMBER 21. – 1898. JÚLIUS 10.

„Szegény magyar ember! Ha egyszer Fiumében felül a Triest felé vivő vonatra, azután beutazhatja az egész világot, magyar szót ugyancsak elvétele fog hallani!

Triestből 1896. december harmadikán indultam az osztrák Lloyd Imperator nevű, gyorsjáratú hajóval. A magyar természetvizsgálónak persze kedvezményes jegy mellett is csak a második osztályon jut hely, ott együtt utazhattam néhány svájci misszionáriussal, néhány kereskedelmi utazóval s véletlenül egy angol hivatalnokcsaláddal.”*

Útvonal oda: Budapest, Trieszt, Szuezi, Bombay, Colombo, Pulo-Penang, Szingapúr, Hong-kong.

„Hogy mennyire lelkesedett a tudományokért is, legjobban bizonyítja, hogy amikor a kultuszminiszter Kinába küldte a múlt évben Cholnoky Jenő műegyetemi asszistent földrajzi tanulmányok céljából és a miniszter rendelkezésére álló összeg erre nem volt elegendő, Mészáros ezer forintot adott át Molnár Viktor miniszteri tanácsosnak Cholnoky részére.”**

* Cholnoky Jenő: *A sárkányok országából. I.* Budapest, 1935, Franklin-Társulat, 13.

** *Országos Hírlap*, 1898. január 30., 8.

*A trieszti kikötő hajdanában.
Itt szállt a Bombay-ba induló Imperator gőzhajó fedélzetére
Cholnoky Jenő 1886. december 3-án.*

AZ OSZTRÁK–MAGYAR LLOYD

„Az új gőzhajózási vállalat, a »Lloyd«, 1836-ban megalakult, s a társulat első gőzőse, a »Lajos főherceg« (Arciduca Ludovico), 1837 május 16-án hagyta el a trieszti kikötőt, hogy Konstantinápolyba evezzen. Ide és Alexandriába irányozták a társulat első gőzhajójáratait. 1837 végén már 10 gőzös állott rendelkezésre. A társulati gőzhajójáratok hálózata a következő években lényegesen kibővült. A különféle levantei útvonalakhoz az Adrián újabbak csatlakoztak, melyek Dalmáciába és Velenczébe vezettek. A postaszállítást azonnal egész terjedelmében átvették a társulat hajói; gőzősei a postahajók kedvezményeiben részesültek s jogot nyertek arra, hogy a császári postalobogót viseljék. A Lloyd igazgatósága a vállalat fejlesztésén fáradhatatlanul munkálkodott. Sokféle nehézségekkel kellett

megküzdeni s volt idő, hogy a vállalat szorúlt anyagi helyzetbe jutott, azonban a benne rejlő életerő, a kormány részéről mindig készséggel nyújtott támogatással egyetemben, megküzdött a válságos helyzettel, s az aggodalmas napokra újból a fény és virágzás korszaka következett. Minden kétségen felül áll, hogy Trieszt kereskedelme a Lloyd alapítása és későbbi fejlődése által jelentékeny lendületet nyert, s hogy Ausztriának a kereskedelem terén való tekintélyes állásfoglalása csak a Lloyd által fentartott rendszeres forgalom mellett vált lehetségessé. Hiszen a Levantében hosszú időn át a Lloyd volt az egyetlen nagy gőzhajózási vállalat, ott teljes bizalmat élvezett, mert szolgáltatétele megbízható, hajóaja alkalmas s hajóvezetése kipróbált volt. A Lloyd révén Ausztria lobogóját a Levante legtávolabbi vidékein is ismerték.

A Lloyd vállalatnak alapíttatása után tíz évvel már 20 s újabb tíz év lefolyta után (1856-ban) már 61 gőzöse volt, összesen 28 ezer tonnányi szállítóképességgel. Azóta a gőzösök száma 86-re szaporodott, a hajók szállítóképessége pedig csaknem négyszeresére emelkedett. 1855 óta a Lloyd a kormánynyal szerződési viszonyba lépett, melynek alapján a társulat magát az időnként meghatározott állami segély fejében az Adrián és a Levantében egyes vonalak fentartására s ezen vonalakon a postai szolgálat ellátására kötelezte. Ez a szerződéses viszony s az általa mindig évek sorára biztosított államsegély a Lloydnak egy felől szilárd alapot nyújtott, más felől tekintélyét is növelte; egyúttal azonban Ausztria kereskedelmének hatalmas és megbízható tengeri közlekedést adott rendelkezésére.”*

* <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/osztrak-magyar/ch11s11.html>

AZ IMPERATOR GŐZHAJÓ

„1886. szeptember 27-én Triesztben, hatalmas városi ünnepség keretében, vízre bocsátották az Osztrák Lloyd társaság korszerű, több mint 4140 tonnás, csaknem 117 méter hosszú, 13 méter széles és 7,3 méter merülésű, 4500 LE-s, még segédvitorlákkal felszerelt, *Imperator* névre keresztelt gőzösét. Az utasok kényelmét elegáns belső kialakítással biztosították a tervezők.

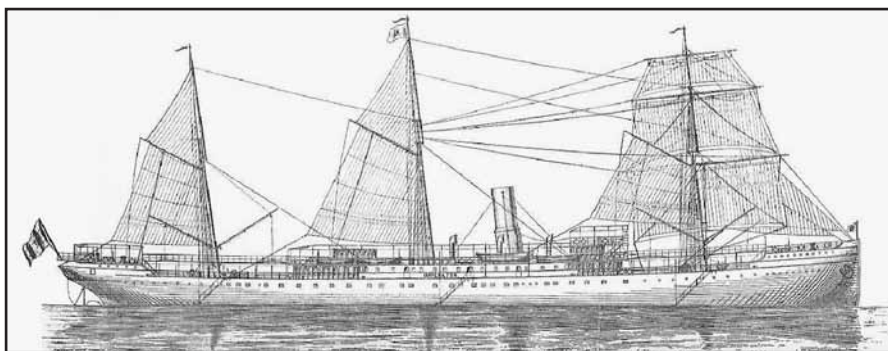
A Lloyd ötvenéves fennállásakor a jubileumi *Imperatort* és testvérhajóját, a későbbi építésű *Imperatrixet* a kelet-ázsiai, hongkongi járatra szánták.

*Az Imperator 23 évig, 1909-ig állt szolgálatban.”**

Az SS Imperator makettje

* Zsigmond Gábor: Az Osztrák–Magyar Lloyd története. *Aetas*, 24. évf., 2009/1. sz., 126–143.

Az SS Imperator még segédvitorlakkal is fel volt szerelve

ÁTKELÉS A SZUEZI-CSATORNÁN

„Az egész világ iránytűje kelet felé van most fordítva, hol egy nagy elme fogta magát, s megváltoztatá a földrajzot. Elszakított két világrészt, hogy összekössön két tengert. S e csodaművet, mely [Ferdinand de] Lesseps nevét örökkössé s a hála tárgyává teszi, megy most nézni, ki csak teheti. Mennek fejedelmek, nagyurak, tudósok, kereskedők és írók. S megy a magyar király is, hogy II. Endre után az első legyen, ki látta Konstantinápolyt és Jeruzsálemet. Ha csak egy kélút volna szóban, akkor egyet sohajthatnánk a százvezrek fölött, a melybe ez kerülni fog; de ez érdek-út is egyszersmind, mert a suezi csatorna nem azért esik a mi Adriánkhoz oly közel, hogy ne vonhatnánk belőle sok hasznót, ha e jó alkalmat nem nézzük közönyösen. Az volt eddig is a baj, hogy a Bécsben lakó magyar királyok nem kelet felé tekintettek, hanem Frankfurtba jártak. Gróf Andrassy Gyula szintén kíséri a királyt, s mivel az egyiptomi alkirály öt utijegyét is küldött neki, néhány főhivatalnok s egy-két író (ugy mondják: hogy Kecskeméthy Aurél és b. Pongrácz Emil) az alkirály költségén fogják megjárni Egyip-

tomot, ahová most annyian vágnak és oly kevesen juthatnak.”
— E sorokat a *Hazánk s a külföld* című folyóirat újságírója vetette papírra 1869. október 25-én.

A Szuezi-csatorna átadása nemcsak mint szenzációs és pompás esemény került a lapok vezető hírei közé. A gyakorlati kérdések, a várható haszon elemzése, legalább olyan nagy érdeklődésre tarthattak számot, mint a mérnöki teljesítmény. Már az építkezések megkezdése után nem sokkal, 1860-ban, a Triesztben működő Revoltella-bizottmány felvetette egy osztrák–magyar kelet-ázsiai expedíció tervét, amelynek fő feladata az volt, hogy megvizsgálja a csatorna megnyitásából származó külkereskedelmi előnyöket és lehetőségeket.”*

„A XIX. század során a brit flottának nem volt igazán említésre méltó ellenfele, nemcsak a Mediterráneumban, hanem az egész világon. A napóleoni háborúk végére a spanyol flotta megszűnt létezni, nem annyira a harcok, inkább az ország pénzügyi csődje és belső összeomlása miatt. A számszerűen igen jelentős, minőségileg viszont nem túl komoly ütőerőt képviselő orosz flotta megbízhatóan be volt zárva a Balti- és Fekete-tengerre. Amerikai, olasz és német flotta gyakorlatilag nem létezett. Az egyetlen, valamennyire komolyan vehető ellenfél a tengereken Franciaország volt, mely viszont földrajzi helyzete miatt a briteknél amúgy is nagyságrenddel gyengébb flottáját kénytelen volt megosztani az atlanti és a Földközi-tengeri partok között.”**

* <http://www.oszk.hu/rendezvenyek/szuezi-csatorna>

** <http://acelmonstrum.host22.com/korfu.html>

A Szuezi-csatornában várakozó hajók Port Szaidnál, 1880 körül

A LLOYD MEDUSA GÖZÖSÉN

„Bombayban átszálltunk a Lloyd-társaság Meduza nevű gőzösére, mert a gyorsjáratú hajók csak eddig közlekednek. Ugyanez a hajó az előző november 20-án hagyta el Triestet. Utasai között két magyar ember is volt, † br. Kemény Andor és Del Medico Ágost urak, mert Japánba igyekeztek. Velük igen kellemesen töltöttem a tengeri utazás unalmas napjait.”*

A Lloyd társaság *Medusa* gőzösét 1883-ban építették. 1898 februárjában zátonyra futott Burma közelében, az Andaman-szigetektől É-ra, a Coco-szigetknél. Emberveszteség nem volt.

* Cholnoky Jenő: *A sárkányok országából. I.* Budapest, 1935, Franklin-Társulat, 14.

*Cholnoky Jenő kelet-ázsiai felfedező útjai**

* Groos Boroka – Miklós Réka: *Cholnoky Jenő kolozsvári hagyatékának kelet-ázsiai vonatkozásai*. Kolozsvár, 2009, kézirat.

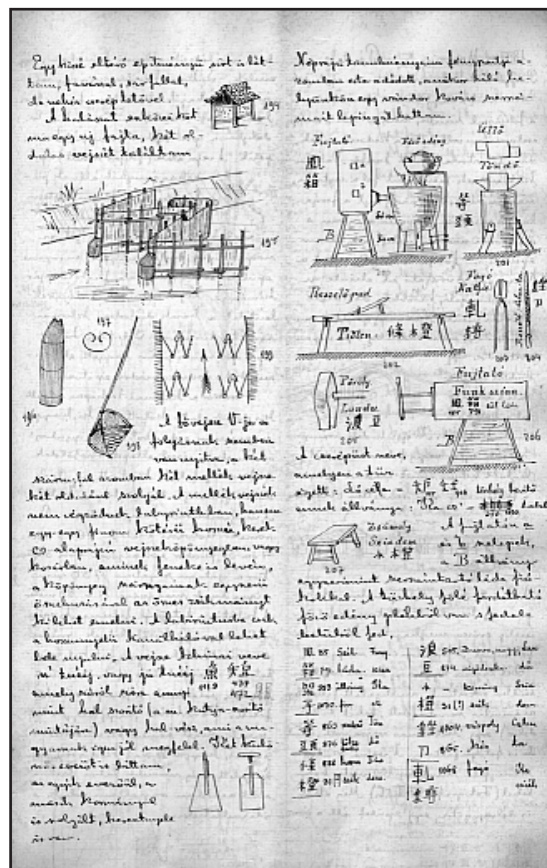

*Cholnoky Jenő (csokornyakkendővel) Mandzsúriában,
Tien-pao-san előkelőségeivel (1897)*

„Utazásunk célja Tien-pao-san volt, kis bányahelység, ahol ezüstöt, ólmot és rezet bányásznak. Ezt a nevet a bányászok adták a hegynek, mert annyit tesz, mint »Égi-gazdagság-hegye.«”*

* Cholnoky Jenő: *A sárkányok országából. Életképek és utirajzok Khinából.* Budapest, 1935, Lampel R. K.k. (Wodianer F. és Fiai) r. t. Könyvkiadó Vállalata, 169.

CHOLNOKY JENŐ KÍNAI ÚTINAPLÓIRÓL

„Cholnoky Jenő kínai útínaplója a magyar geográfia egyik legbecsesebb tudománytörténeti relikviája. A 420 oldalas, szép kézírással készült munkát 1235 helyszíni tusrajz gazdagítja. A napló nyomán végigkövethető a 19 hónapos tanulmányút minden napja és eseménye, tartalmazza a legfontosabb megfigyeléseket és vizsgálati adatokat, s az ezekből levont következtetéseket.”*

* Balázs Dénes: Cholnoky Jenő kínai útínaplója. *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok*, 1985/1. sz., 31.

A Mukdentől É-ra fekvő Örl-thei-cz kolostor főkapuja

*Átkelés a Hung-csi-ho folyón Mandzsúriában.
A csoport közepén Cholnoky Jenő.*

A milliomos Ku úr és kísérete

Cholnoky Jenő hűséges kínai katonája, Csau-jöng-hsziang

Cholnoky Jenő pekingi szolgája

Rendőr dzsunka a Nagy-csatornán

TÁJÉKOZTATÁSOK CHOLNOKY JENŐ KÍNAI ÚTJÁRÓL
MIKSZÁTH KÁLMÁN NAPILAPJÁBAN

ORSZÁGOS HIRLAP

Előfizetési ár:
Egész évre 14 forint, hat évre 7 forint, egy évre 3 forint 60 kraj.
Egy hónapra 1 forint 20 kraj.
Egyen szálon ára halványan 4 kraj., vidéken 6 kraj.

Főszerkesztő
MIKSZÁTH KÁLMÁN

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:
VIII. kerület, József-körút 86. szám.
Megjelenik mindennap, holtán az ünnepnapok kivételével.

II. évf.

Budapest, 1898, vasárnap, december 4-én.

334. szám.

„Az Akadémiából. A Magyar Tudományos Akadémia harmadik osztálya ma délután Than Károly elnöklésével ülést tartott, amelynek tárgysorozatát Farkas Gyula, az Akadémiának legutóbb megválasztott levelező tagja, nyitotta meg két szélfoglaló-értekezéssel. Utána Lengyel Béla néhány gáznak a fotográf-lemeszre gyakorolt hatásáról olvasott föl, majd Rados Gusztáv, Vályi Gyula és Lóczy Lajos ültek a fölolvassó-asztalhoz. Utóbbi Cholnoky Jenő, Kínában járt honfitársunknak tudományos utazásáról szóló jelentését adta elő.” *Országos Hírlap*, 1898. október 18., 6.

„TUDOMÁNY ÉS IRODALOM. *Fölolvasás Kínáról.* A természettudományi társulat mai estéjén Cholnoky Jenő tartott előadást Kínáról. Az előadó először a kínai birodalom rengeteg kiterjedéséről beszélt, majd kultúrájának régiségéről. Végül hetven vetített fényképet mutatott he. Az előadót a nagyszámú közönség zajosan megéljenezte.” *Országos Hírlap*, 1898. december 4., 9.

„TUDOMÁNY ÉS IRODALOM. *Földrajzi társaság.* A Földrajzi társaság 26-án (csütörtökön) délután 5 órákor az egyetem ásványtani intézetében (muzeum-körút 4 szám

földszint) felolvasó-ülést tart, melynek tárgyai: 1. Dr. Havass Rezső alelnök ismerteti dr. Kőrösy Józsefnek »A felvidék eltótosodása« című tanulmányát. 2. Cholnoky Jenő rendes tag értekezik Kínában és Mandsu országban tett utazásáról.” *Országos Hírlap*, 1899. január 25., 8.

CHOLNOKY JENŐ FÖLDRAJZI FELFEDEZŐ
KELET-ÁZSIAI ÚTJÁNAK TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

A Kínai-alföld nagy folyóinak deltavidékét, a Sárga-folyó és a Jangce mederváltozásainak természetföldrajzi okait és következményeit vizsgálta. Mandzsúriában és a Góbi-sivatag peremén felszínalaktani kutatásokat végzett. Mandzsúriában felfedezett egy hatalmas bazalt fennsíkot és néprajzi anyagot is küldött haza.

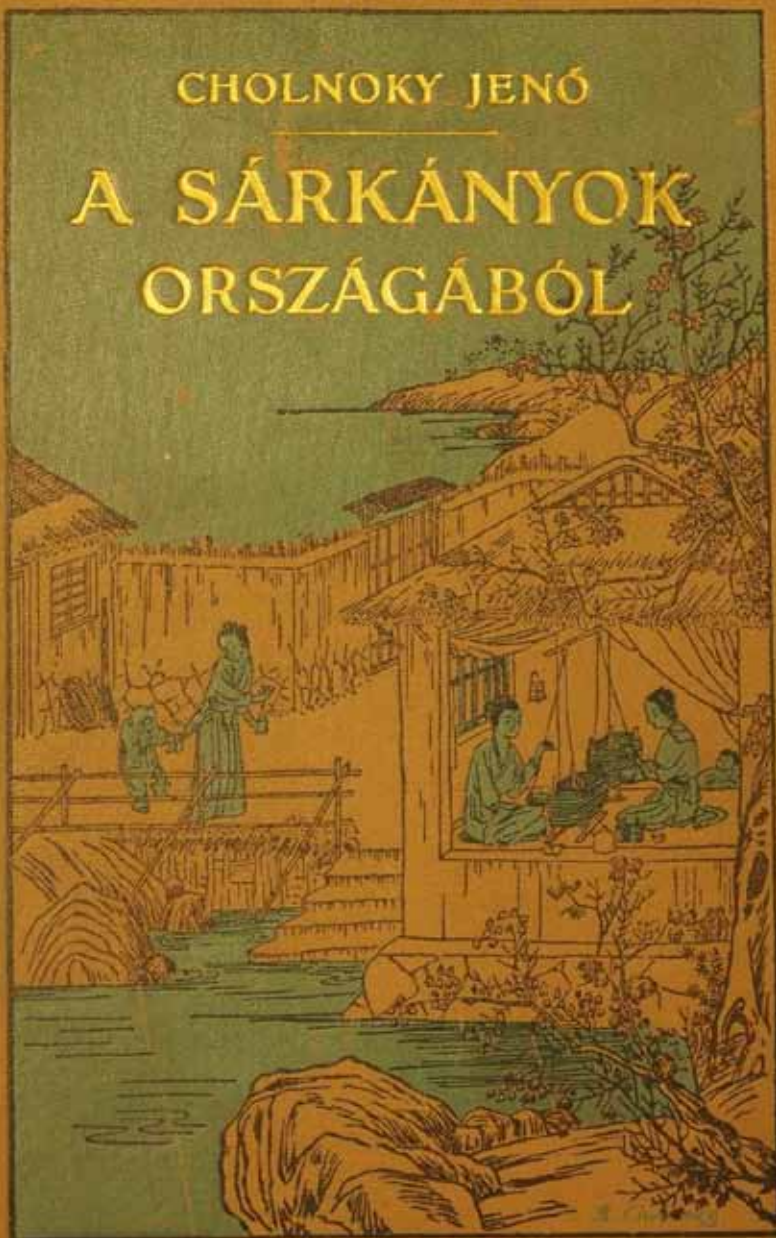

Cholnoky Jenő karavánja Csing-hszién vidékén

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG KÖNYVTÁRA
SZERKESZTI CHOLNOKY JENŐ

CHOLNOKY JENŐ

A SÁRKÁNYOK ORSZÁGÁBÓL

CSALÁD ÉS TUDOMÁNY

*A Balaton-kutatásban részt vett tudósok Lóczy Lajos csopaki villájában.
Semsey Andor, Wahnschaffe Felix, Papp Károly, Freudenberg Wilhelm,
Cholnoky Jenő, Havass Rezső, Schmidt Sándor, Beyschlag Franz és
Lóczy Lajos (1890-es évek vége)*

*Balról a 2. Cholnoky Jenő, középen ül az édesanyja, jobb szélén Cholnoky
Ferenc híres orvos, édesapja öccse (Veszprém, Toborzó utca 9. – 1900).*

*Cholnoky Jenő, Cholnoky Viktor, Zelovich Kornél fiával és Cholnoky László
a Budapest VII., Garay utca 23. sz. alatti lakás előtti folyosón (1900)*

1900, Veszprém, Toborzó utca 9. sz. ház udvara. Balról: Cholnoky Jenő, az édesapja, Cholnoky István, Berky Károly és Cholnoky Viktor.

Cholnoky Jenő német kollégákat kísér a Hortobágyon (1900)

*A Cholnoky testvérek: Ferenc, Jenő, László
(Budapest VII., Garay utca 23., — 1900)*

*Cholnoky Jenő Béla fiával az Elemér (ma: Marek József) utca 41. sz.
alatti lakás III. emeleti folyosóján (1901)*

*A Barrois család 1902-ben (Pécs, Zöldfa utca 4.)
 Állnak: ifj. Barrois Ödön, Cholnoky Jenőné (Barrois Petronella), Barrois
 Ödönné, Barrois Ödön. Középen: Barrois Janka, ölében Cholnoky Tibor.
 Alsó sor: Barrois Árpád, Cholnoky Béla, Barrois Adél.*

Cholnoky Jenő a pestszentlőrinci kavicsbányában (1900 körül)

Cholnoky Jenő és felesége, Barrois Petronella Hopp Ferenc világutazó villájának a kertjében (Budapest, VI., Andrássy út 103. — 1902)

Cholnoky Jenő és felesége, Barrois Petronella Hopp Ferenc világutazó villájának a kertjében (Budapest, VI., Andrássy út 103. — 1902)

„Mérő-állomás a Balaton jegén. A báró Eötvös Lóránd-féle csavaros mérleggel mértük a föld belsejében a sűrűbb és kevésbé sűrű tömegek elhelyezkedését. Balra a lakósátor; jobbra a műszersátor.” Cholnoky Jenő fényképe.

„1903–4 és 1904–5 telén a jégén kellett tartózkodnom, majdnem állandóan, hogy báró Eötvös Lóránd finom „gravi-méter”-nek nevezett műszerével az első, nagyarányú kísérleteket elvégezzük.”*

„Este holdvilágnál ott a Balaton jegén milyen lelkes örömmel néztük [br. Eötvös Loránddal] a fagyos jégvilág nagyszerű látványát! Amikor a jég a lehülés következtében durrogni kezdett s egy-egy repedés szalad végig kis táborunk két sátra közt, akkor feledve volt minden banalitás, minden emberi gyarlóság és ostobaság s a természet csodálata töltötte el lelkünket.”**

* <http://mek.niif.hu/00500/00574/00574.pdf>, 96–97. oldalak. Eredeti kiadás: Cholnoky Jenő: *Balaton*. Budapest, 1936, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda.

** Cholnoky Jenő: Eötvös Loránd báró emlékezete. *Turisták Lapja*, 56. évf., 1943/VI., 101–104.

A BALATON TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOZÁSÁNAK EREDMÉNYEI

A NAGYMÉLTÓSÁGÚ MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI, A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
MINISTERIUM, VALAMINT FŐMAGASSÁGÚ BÁRÓ HORNIG KÁROLY BÍBORNOK VESZPRÉMI
PÜSPÖK ÉS MÉLTÓS. DR. SEMSEI SEMSEY ANDOR FÖRENDIHÁZI TAG ÚR TÁMOGATÁSÁVAL

KIADJA

A M. FÖLDRAJZI TÁRSASÁG BALATON-BIZOTTSÁGA.

ELSŐ KÖTET.

A BALATONNAK ÉS KÖRNYÉKÉNEK FIZIKAI FÖLDRAJZA.

MÁSODIK RÉSZ

A BALATON HIDROGRAFIÁJA.

ÍRTA

DR. CHOLNOKY JENŐ.

7 TÁBLÁVAL, 165 ÁBRÁVAL A SZÖVEH KÖZÖTT ÉS FÜGGELÉKKEL.

BUDAPEST, 1918.

KILIÁN FRIGYES M. K. EGYETEMI KÖNYVTÁRUS BIZOMÁNYA.

A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei. A nagyméltóságú Magyar Királyi Földművelésügyi, a Vallás- és Közoktatásügyi Ministerium, valamint főmagasságú báró Hornig Károly Bíbornó veszprémi püspök és méltós. dr. semsei Semsey Andor főrendiházi tag úr támogatásával. Kiadja a M. Földrajzi Társaság Balaton-Bizottsága. Első kötet. A Balatonnak és környékének fizikai földrajza. Második rész. A Balaton hidrografiája. Írta dr. Chólnoki Jenő. Budapest, 1918, Kilián Frigyes M. K. egyetemi könyvtárus bizománya.

KOLOZSVÁR

Kolozsvár főtere az egyetem alapításának korában, 1872 körül

A Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem. 1893–1902 között épült Meixner Károly és Alpár Ignác tervei alapján. A kivitelező Reményik Károly (a híres költő, Reményik Sándor apja) cége volt.

*A Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem
korabeli képeslapon (1902)*

*A Cholnoky család Kolozsvárra költözésük után (1905)
Béla, Barrois Petronella, az édesanya, Ilona, Tibor és Cholnoky Jenő*

A Cholnoky család Kolozsvárra költözésük után (1905)
Béla, Barrois Petronella, az édesanya, Cholnoky Jenő, Ilona és Tibor

A Földrajzi Intézet tanári szobája (1905)

*Cholnoky Jenő földrajztudós, Almásy György Ázsia-kutató,
Déchy Mór geográfus, Lóczy Lajos földrajztudós, Vámbéry Ármin közép-
ázsiai utazó és Sven Anders Hedín svéd földrajztudós (1906)*

Tanulmányút a Hortobágyon (1906). Balra Cholnoky Jenő.

A Cholnoky család a Tordai-hasadékbán (1906)

Cholnoky Jenő Abbáziában (1907)

Hallgatók vízmérő gyakorlata a Szamoson (1908)

Cholnoky Jenő egyik tanítványával (1908)

A brassói pályaudvaron (1908). Balról az 5. Cholnoky Jenő.

*Kirándul a Cholnoky család.
A Szent János-kút környéki erdőben, Kolozsvárott (1908).*

Kiránduláson a Cholnoky család. Borrév, 1909.

Kiránduláson a Cholnoky család. Az Aranyos völgye, Leánykakö, 1909.

A jég vastagságának mérése a Szent Anna-tavon 1909. január 2-án

Egyetemi hallgatók a Szt. Anna-tó partján, 1909. június 7.

A hallgatóság mérőgyakorlata Kolozsvárott, a Fellegváron (1909)

*A kolozsvári Sétatéren
Béla, Tibor, Fink Ida nevelőnő, Cholnoky Jenőné és Ilona (1909)*

Cholnoky Jenő két hölgygel, Nagybecskerek, 1909

*Cholnoky Jenő díszmagyarban
a kolozsvári Erzsébet út 31. sz. házban lévő lakásában (1910)*

St. Johann bei Herberstein, Austria. Középen Cholnoky Jenő földrajztudós, előtte édesanyja (1910).

Cholnoky Jenő Fink Idával, későbbi feleségével Grácban, a Schlossbergre vezető kötélpálya állomásán (1910)

*Cholnoky Jenő terepen.
Balaton-felvidék, Káli-medence, Kővágóörs, kötenger (1910).*

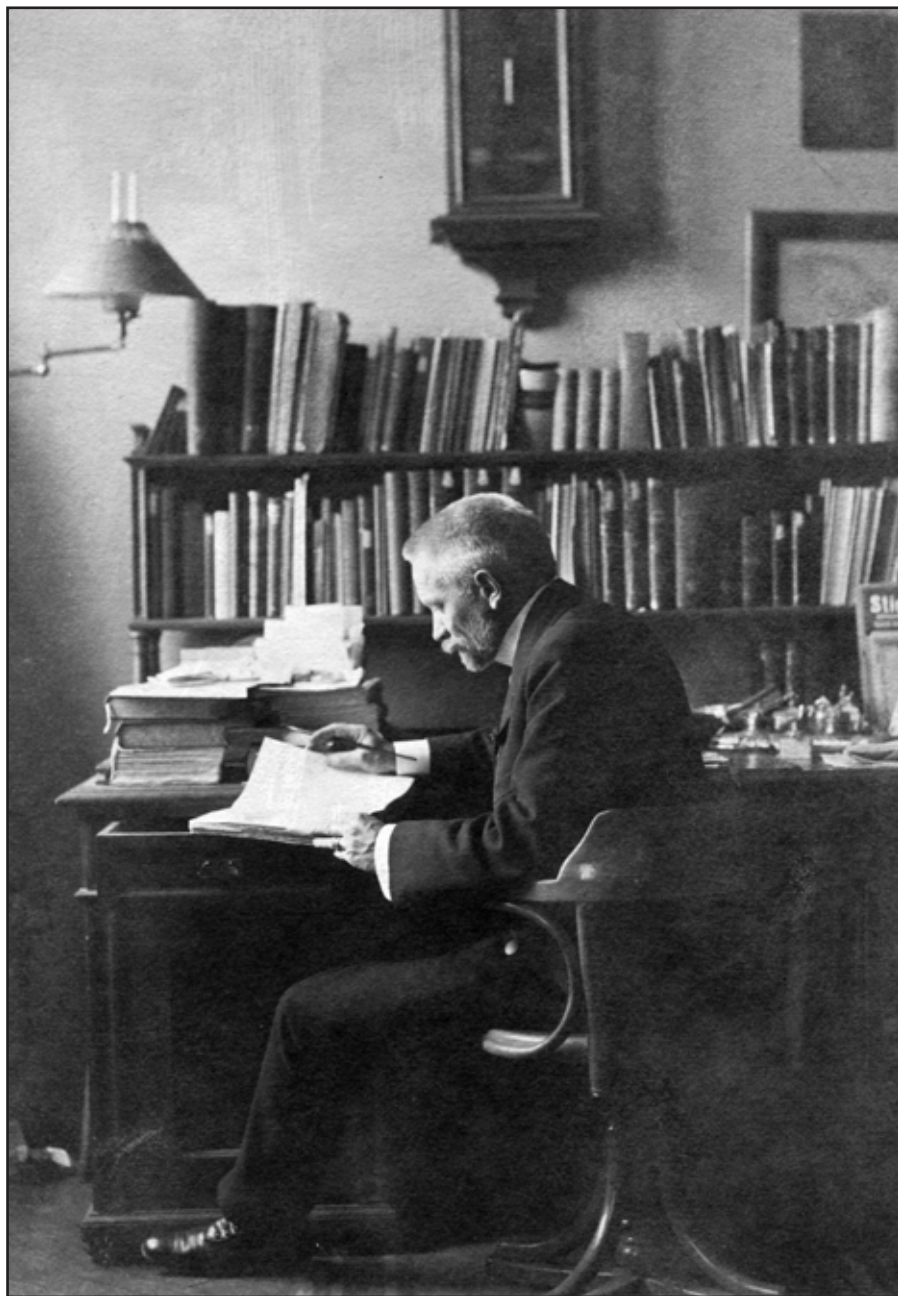
Cholnoky Jenő a kecskeméti Szikra gazdaság szőlészetében (1910)

*A svédországi Nemzetközi Geológiai Kongresszus tudósai.
Az első sorban ülők között balról a 7. Cholnoky Jenő (1910 augusztus)*

A kolozsvári Földrajzi Intézet tanári szobájában

*Cholnoky Jenő a Kolozsvári M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem
Földrajzi Intézetének tanári szobájában (1910)*

*Velence, Olaszország, Szt. Márk tér, 1911.
Cholnoky Jenő Fink Idával.*

*Velence, Olaszország, Szent Márk Székesegyház, 1911.
Középen Fink Ida nevelőnő, mellette Chohnoky Jenő.*

*Velence, Olaszország, Szt. Márk tér, 1911.
Középen Fink Ida nevelőnő, balról a 4. Chohnoky Jenő.*

Vajdahunyad vára, 1912. június 28.

*A székesfővárosi pedagógiai szeminárium kirándulása Erdélyben
a vajdahunyadi várban (1912. június 28.).
Az ajtóban középen Cholnoky Jenő...
és a Szt. Anna tónál. A balra álló férfi Cholnoky Jenő.*

Cholnoky Jenő terepen, 1912

Barcarozsnyó várában, 1912. Barois Petronella, Cholnoky első felesége, jobbra a nevelőnő, Fink Ida, Cholnoky Jenő későbbi második felesége és a gyermekek: Tibor, Béla, Ilona.

Fink Ida nevelőnő, Cholnoky Béla, Cholnoky Jenőné, Cholnoky Tibor és Cholnoky Ilona. Brassó, Millenniumi emlékmű a Cenk-hegyen, 1912.

Brassó, Vár utca, 1912

CHOLNOKY JENŐ ÉS GRÓF TELEKI PÁL
AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN
A NEW YORK-I AMERIKAI FÖLDRAJZI TÁRSASÁG MEGHÍVÁSÁRA

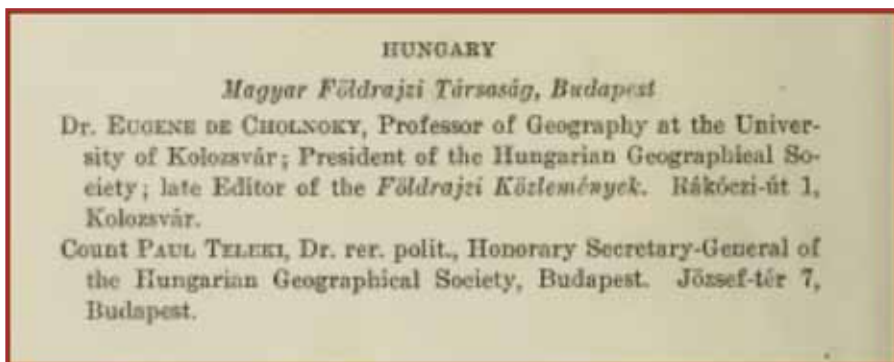
The Transcontinental Excursion of 1912
of the American Geographical Society of New York
1912. augusztus 22. — október 16.

„Az Amerikai Földrajzi Társaság 1912-ben ünnepelte fennállásának 60 éves jubileumát és új palotájának fölavatását, New York-ban. Erre a kettős ünnepre nagy tanulmányi kirándulást rendezett az Egyesült Államok területén. Ez volt a nevezetes Transcontinental Excursion, amelyen 70 földrajztudós vett részt. Ezek közül mintegy 30 amerikai volt, a többi idegen. Az idegenek között volt tizenkettő, akiket az Amerikai Földrajzi Társaság hívott meg s akik az Egyesült Államok vendégei voltak. Ezek közé tartoztam én is, nagy öröömre és büszkeségemre. Azonkívül meghívott a Földrajzi Társaság 25 külföldi földrajzi társaságot, amelyeknek kiküldöttjei saját költségükön részt vehettek a nagyszerű kiránduláson. A 25 földrajzi társaság közt volt a mienk is és ez Teleki Pál grófot kérte meg, hogy társaságunkat képviselje. Így tehát ketten vettünk részt magyarok ezen az örökre emlékezetes kiránduláson.

Vezetőnk volt William Morris Davis, a Harvard Egyetem földrajztanára, a modern földrajzi morfológia megalapítója.”*

* Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon kiadás, 330.

AZ AMERIKAI FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
KÉT MAGYAR MEGHÍVOTTJA

MAGYARORSZÁG

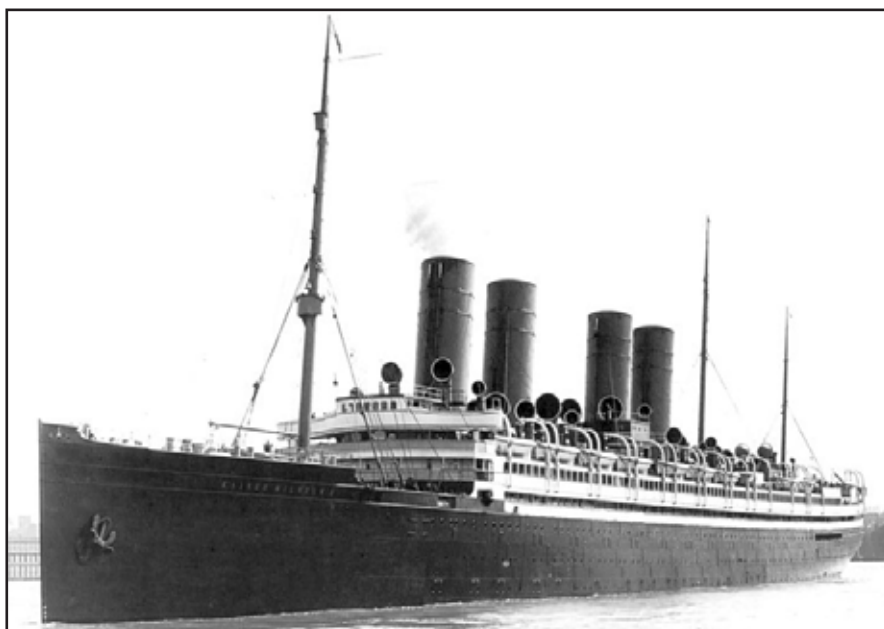
Magyar Földrajzi Társaság, Budapest

Dr. CHOLNOKY JENŐ, a Kolozsvári Egyetem földrajz-professzora; a Magyar Földrajzi Társaság elnöke; a Földrajzi Közlemények szerkesztője; Kolozsvár, Rákóczi út 1.

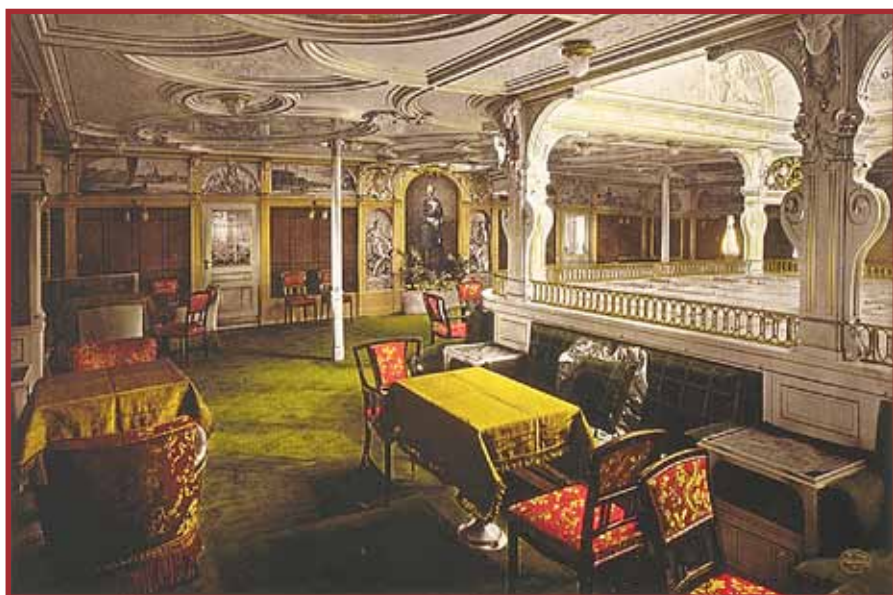
Gróf TELEKI PÁL, a politikatudományok doktora; a Magyar Földrajzi Társaság tiszteletbeli főtitkára, Budapest, József-tér 7.*

* *Memorial Volume of the Transcontinental Excursion of 1912 of the American Geographical Society of New York*. New York, 1915, Published by the Society, Broadway, at 156th Street, 34.

*A 25 000 tonnás II. Vilmos Császár (Kaiser Wilhelm II.)
óceánjáró gőzhajó, amivel Cholnoky Jenő és barátja, gróf Teleki Pál átszelték
az Atlanti-óceánt.*

A II. Vilmos Császár óceánjáró társalgója első osztályú utasok számára

3

BALCON, CABIN, AND STEERAGE ALIENS MUST BE COMPLETELY MANIFESTED.

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES

Required by the regulations of the Secretary of Commerce and Labor of the United States, under Act of Congress approved February 20, 1907, to be delivered to the U.S. Customs and Border Protection at the time of arrival of the vessel.

S. S. Kaiser Wilhelm II. arriving from Prussia August 12th 1912

No. of Pass.	Name in Full	Age	Sex	Rank or Profession	Religion	Country of Birth	Place of Birth	Place of Residence	Place of Birth of Parents	Place of Birth of Grandparents	Place of Birth of Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Great-Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Great-Great-Great-Great-Grandparents	Place of Birth of Great-Great-Great-Great-Great-Great-Great-Great-Grandparents
1	Teleki Pál	37	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
2	Cholnoky Jenő	35	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
3	Teleki Pál	37	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
4	Cholnoky Jenő	35	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
5	Teleki Pál	37	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest
6	Cholnoky Jenő	35	M	Engineer	Catholic	Hungary	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest	Budapest

Az érkezési kikötő külföldi utasainak a jegyzéke vagy nyilatkozata az Amerikai Egyesült Államok bevándorlási hivatalnoka számára
Az óceánjáró I. osztályán utazó külföldiek jegyzéke.
A névsorban az 5. utas gróf Teleki Pál, a 6. utas Cholnoky Jenő.*

MEGÉRKEZÉS AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBA

„1912. augusztus 12-én indultunk Budapestről s 14-én kora reggel szálltunk fel Bremerhafenben a Norddeutscher Lloyd »Kaiser Wilhelm II.« nevű 25 tonnás, szép személyszállító gőzösére. Felhős volt az ég, kissé hullámozott a tenger s mivel Teleki semmiképpen sem bírta a tengert, azonnal tengeri beteg lett, tehát mindjárt ágyba feküdt s onnan nem is igen kelt ki egészen New-Yorkig. Így nagyon unalmas lett volna az öt napos tengeri utat egyedül megtenni, de szerencsére ugyanerre a hajóra szállt fel Schokalsky Jules M., a szentpétervári tengerészeti Akadémia fizikai földrajz tanára, a Császári Földrajzi Társaság fizikai földrajzi és kartográfiai osztályának elnöke, meg Doubiansky Wladimir, a szentpétervári császári botani-

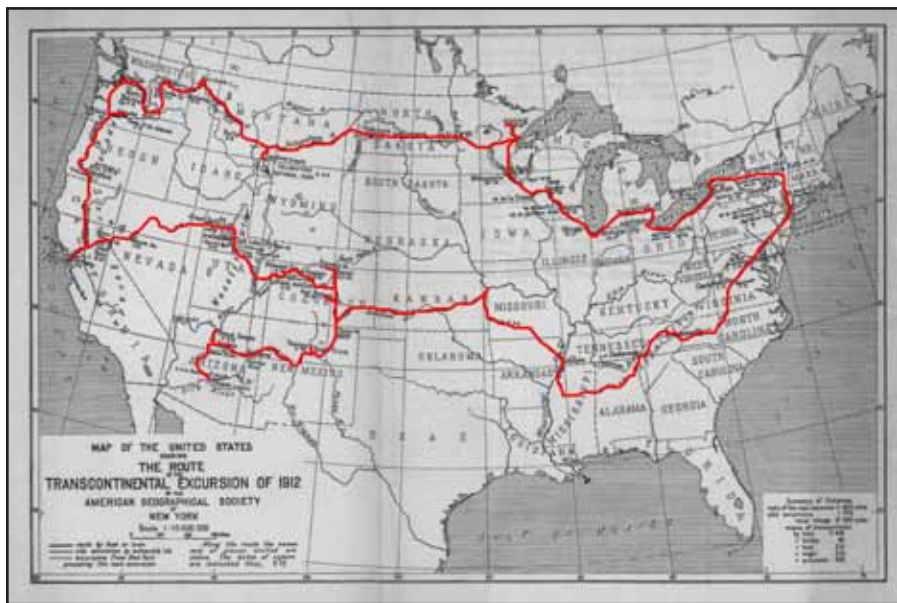
* Dudda Roland: Az új világ kapuja. Ellis Island. A remények és könnyek szigete. *Explorer Magazin*, 2008/6., 48.

kuskert igazgatója, kitűnő földrajztudós. Állandóan francia nyelven beszélgettünk, bár tudtak németül is. [...] Az út augusztus 20-ig tartott, délben érkezünk New-York kikötőjébe, tehát a hajónapló szerint 3174 tengeri mérföld út 5 napig, 22 óráig 12 percig tartott... Ragyogóan sütött a nap, az előtérben a tengervíz telt, zöld színe s a közeli szigeteken és partokon ragyogó aranyfény még hihetlenebbé tette a háttér mesevilágát. [...] Valóban elbűvölten álltam a nagyszerű látvány előtt s el kellett ismernem, hogy ember még ilyent nem alkotott. [...] A rajongó merengésből felocsúdik az ember, amikor megpillantja a szabadságszobrot. Szédületes látvány.”**

*Az Amerikai Földrajzi Társaság székháza.
Az 1851-ben, New York City-ben alapított társaság épülete 1912-ben,
Cholnoky professzor úr és barátja, gróf Teleki Pál látogatása idején.*

** Részlet Cholnoky Jenő: *Utazásom Amerikában Teleki Pál gróffal* (Budapest, 1943, Vajda-Wichmann Kiadás) c. könyvéből

A „transzkontinentális kirándulás” útvonala

EMINENT WORLD GEOGRAPHERS HERE TO SEE OUR LAND

Scientists from Twelve Foreign States to Make a Trip Over the United States as Guests of the American Geographical Society—Notable Places to be Visited.

THE AMERICAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

The American Geographical Society, which has been the center of the world's geographical thought since its founding in 1851, is now the most important of the kind in the United States. It is a non-profit organization, and its purpose is to advance the study of geography and to make it known to the public. It has a large collection of books and maps, and it publishes a journal, the *Annals of the Association of American Geographers*. It also holds regular meetings and lectures, and it has a number of departments, including the Department of Geography, the Department of Anthropology, and the Department of Geology. The Society is now planning a trip over the United States, and it is inviting twelve eminent world geographers to join it. These geographers are from twelve different countries, and they are all of the highest reputation in their respective fields. They are: Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia), Dr. H. H. Meade (Australia).

*Kiváló földrajztudósok látogatják országunkat
The New York Times, 1912. VIII. 18., 43. oldal.
Cholnoky Jenő a 3. sorban az első.*

*A Colorado Grand Canyonjában.
Arizona, 1912. október 12.
Alulról az 5. férfiú gróf Teleki Pál.*

UTAZÁSOM AMERIKÁBAN TELEKI PÁL GRÓFFAL

ÍRTA
DR. CHOLNOKY JENŐ

90 KÉP 65 TÁBLÁN,
55 ÁBRA A SZÖVEG KÖZT
ÉS EGY TÉRKÉPMELLÉKLET

VAJDA—WICHMANN KIADÁS
BUDAPEST

*Cholnoky Jenő 1942-ben kiadott könyve
az Amerikai Egyesült Államokban 1912-ben tett kirándulásukról*

*Gróf Teleky Pál lóháton.
Medora, É-Dakota, 1912. szeptember 2.*

*Az Amerikai Földrajzi Társaság transzkontinentális kirándulásán
az Amerikai Egyesült Államokban 1912 őszén.
A hátsó sorban balról a 4. Cholnoky Jenő*

A KÜLÖNVONAT

„Augusztus 22-én indultunk a pompás Pulmann-kocsikból összeállított különvonaton. A vonat hálókocsikból, étkező-kocsiból s egy nagy társalgókocsiból állt. Csak a kirándulás tagjai voltak rajta, tehát nagyon kényelmes volt. Csak a hálókocsik berendezését találtuk nagyon ügyetlennek. A kocsi két oldalán fülkék vannak, ezeket a középén lévő folyosótól hatalmas, nehéz függönyök választják el. A függönnyel elzárt fülkét a két egymás felett levő ágy teljesen kitölti, úgyhogy az embernek nem marad vetkőző helye. Most nem volt nagy baj, mert minden fülkében csak egy utas volt, de más alkalommal megtörtént, hogy az alsó ágyban egy nő, a felsőben meg én aludtam. A függöny mögé állva úgy kellett levetkőznöm, hogy a „hölgy” végignézte. Csak legalább a fal felé fordult volna! Bocsánatot kértem, de gorombán szólt rám, hogy mi köze hozzája! Ám, ha neked tetszik — gondoltam —, nekem is mindegy s azzal bizony úgy kifejtettem magamat a ruhámból, mintha ott sem lett volna!

A vetkőzés azért nem kellemes, mert a folyosón folyton jönnek-mennek. Ha valaki óvatosan ment, hogy meg ne lökje a függönnyel eltakart embert, akkor tudtam, hogy ez európai. De ha úgy ment, illetőleg rohant, hogy majd fellökte az embert, akkor tudtam, hogy amerikai üget el mellettem amerikai kíméletlenséggel. Hiszen másként igyekeztek nagyon előzenyek és udvariasak lenni, de ha ez nem mindig sikerült, mert nem volt meg hozzá a kellő nevelés.”*

* Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon, 332–333.

E különvonat szállította a „transzkontinentális kiránduláson”
az európai és amerikai földrajztudósokat.

A felirat az utolsó Pullmann-kocsin:

American Geographical Society
Special Train
Atlantic to Pacific and Return
Raymond and Whitcomb Tours

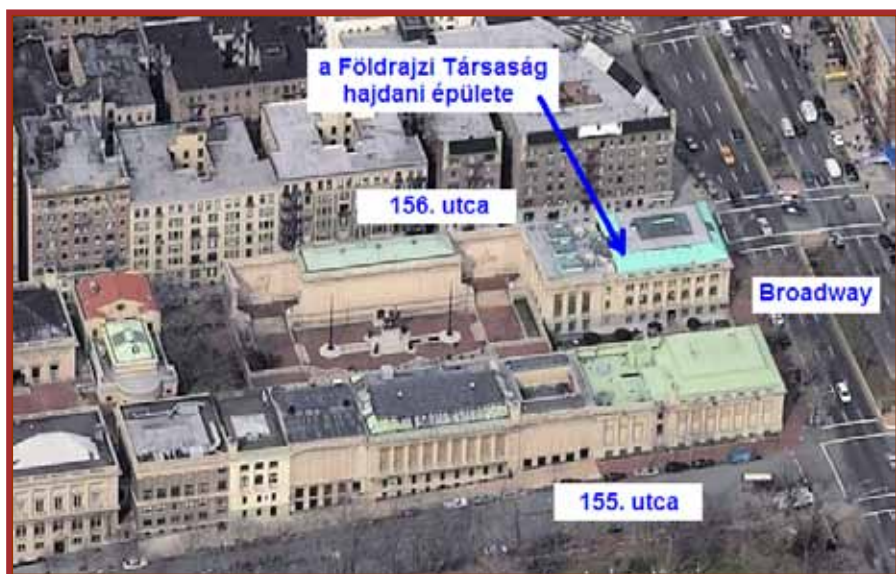
*Dr. csolnokossi Cholnoky Jenő
világhírű földrajztudós,
egyetemi tanár,
a Magyar Tudományos Akadémia
tagja, több társaság, egyesület elnöke
fényképe
a New York-i
Amerikai Földrajzi Társaság
1915-ös emlékkötetéből.*

*Dr. széki szent római birodalmi gróf
Teleki Pál, a Magyar Királyság
külgügyminisztere, kultuszminisztere,
kétszeres miniszterelnöke,
világhírű földrajztudós,
egyetemi tanár, erdélyi földbirtokos,
politikus, tiszteletbeli főcserkész,
a Magyar Tudományos Akadémia tagja,
a Székely Egyetemista és Főiskolai
Hallgatók Egyesületének Rabonbánja
fényképe
a New York-i
Amerikai Földrajzi Társaság
1915-ös emlékkötetéből.*

HAZAFELÉ AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBÓL

„1912. október 12-én végre Washingtonba érkeztünk. Ott előadásokat tartottunk s ott maradtunk 16-ig, megnézve a környéket is. 16-án átmentünk New York-ba, s 22-én indultunk vissza Európába. Október 28-án voltunk Cherbourgban s Párizson keresztül utaztunk haza.”*

*Az Audubon Terrace felülről.
Az Amerikai Földrajzi Társaság hajdani épülete New York-ban
az Audubon Terrace, a Broadway és a 156. utca között
(ma Boricua College).*

* Cholnoky Jenő: *Utazásaim, élményeim, kalandjaim*. Budapest, 1942, Pantheon kiadás, 361.

*Karácsony 1912-ben
a Cholnoky család kolozsvári, Erzsébet út 31. sz. alatti lakásában*

Cholnoky Jenő gyermekeivel: Béla, Tibor, Ilona (1913)

Cholnoky Jenő Firenzében, egy Torre del Gallo melletti villában (1913)

Az 1913. évi római földrajzi kongresszus magyar résztvevőinek kirándulása Ostiába. Középen Cholnoky Jenő.

*Cholnoky Jenő tájképet fest
(Váradszentmárton, Püspökfürdő, Bihar vármegye, Erdély, 1913)*

*A Rákóczi út 1. sz. alatti villa homlokzata. Az ajtóban Cholnoky Ilona.
A Cholnoky család harmadik kolozsvári otthona. (1915)*

Cholnoky Jenő 3. kolozsvári lakásának, a Rákóczi út 1. sz. alatti villának a fogadószobája (1918). Már nem áll a ház, a galád megszállók lebontották, és egy ronda, a kellemes környezetbe nem illő szállodát raktak a helyébe.

„Az Akadémia kiküldetésében Szerbiába kellett utaznom... Tanulmányaimat azonban sajnos nem fejezhettem be, mert ki-tiltottak bennünket Szerbiából, s haza kellett utaznom, mert az oláhok betörték Erdélybe.

Erdély szomorú időszaka következett. A háború minden tudományos munkát akadályozott. Az oláhokkal korábban igyekeztem megbarátkozni. [...] Mindig azt hajtogatták, hogy ha minden magyar ember úgy bánt volna az oláhokkal, mint én, akkor sohasem lett volna erdélyi irredenta. De sajnos — ahogy ők mondták — az Apáthy Istvánok ellenségeinkké tették őket. Apáthyt gyűlölték és mégis utóbb neki köszönhatték, hogy Erdélyt elvesztettük. [...]

1918 karácsonykor vonult be a bocskoros oláh hadsereg Kolozsvárra. Életem egyik legszomorúbb napja volt. Kezdődött a »hódítók« uraskodása. Akkor szörnyűnek tetszett az a kíméletlenség és durvaság, ahogy velünk, magyarokkal bántak, de ma már enyhült ez a véleményem. [...]

Ezután következett az a szomorú időszak, hogy nem kaptunk fizetést, mert nem esküdtünk le az oláhoknak. Kolozsvári kereskedők adtak össze pénzt, hogy éhen ne haljunk. [...]

Egyetemünk tanárai megtagadták az oláhoknak a hűség-eskü letételt, ezért a nem erdélyi születésű tanárokat ki-utasították, az erdélyieket nyugdíjazták. Engem is kiutasítottak. 1919. október 4-én el kellett hagynom Kolozsvárt. De csak egy zárt tehervagont adtak, s ebbe bútoraimat és könyvtáramat természetesen nem tudtam berakni. Úgyszólván mindent Kolozsváron kellett hagynom. [...] Egyik reggel oláh patrul

* karid: kártevő idegen

vert föl bennünket, s pisztolyt szegezve mellemnek, követelték, hogy azonnal menjek velük. Alig engedtek felöltözködni. Engem, két fiamat és a szakácsnémat bekísértek. A szakácsné oláh eredetű, jóra való asszony volt, ugyancsak kinyitotta a száját, s addig veszekedett velük, amíg őt meg a két fiút hazaeresztették, de engem becsuktak az ügyesség börtönébe.

Szerencsére az ügyész, Gilesán úr műveltebb, jóindulatú oláh volt, megengedte, hogy feleségemmel beszéljek az ő szobájában, s hogy élelmet küldjenek be hazulról. Nekem fölhaborodva mondta, hogy ezek a regátbeli oláhok mindenben összeesküvést látnak. Három napig voltam börtönben, akkor nagy kegyesen kieresztettek, s a szigurancán egy kakaduszerűen cifrán felöltözött tiszt^{**}, bocsánatot kérve, az egészet ostoba tévedésnek minősítve szabadon eresztett. Megtudtam, hogy figyelmeztette őt egy újságíró arra, hogy én az amerikai küldöttség védelme alatt álltam, s ha megtudják, hogy hogyan bántak velem, abból nagy baj lesz.”***

^{**} Az oláh királyi hadsereg tisztjei fűzőt használtak, festették az arcukat, szemhéjfestéket, rúzszt raktak fel, s ha volt, festették bajszukat, szakállukat, és illatszerrel locsolták be magukat.

^{***} Cholnoky Jenő önéletrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, VI. évf., 1998/2. sz., 270.

ÉS EZT IS ELHERDÁLTÁK A MAGYAR FŐURAK, AZ EGYHÁZAINK,
AZ IDEGEN HABSBURG-KIRÁLY ÉS A KARIDOK

*Kolozsvár főtere, a Mátyás király tér, Cholnoky Jenő
kolozsvári egyetemi tanársága idején (1905–1919)*

Kolozsvár, Mátyás király tér, részletek korabeli képeslapokról

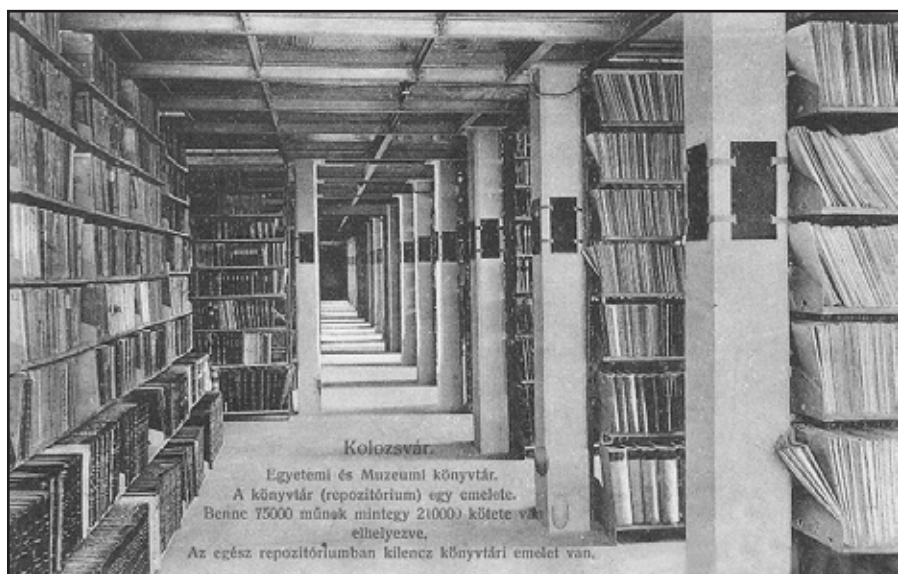

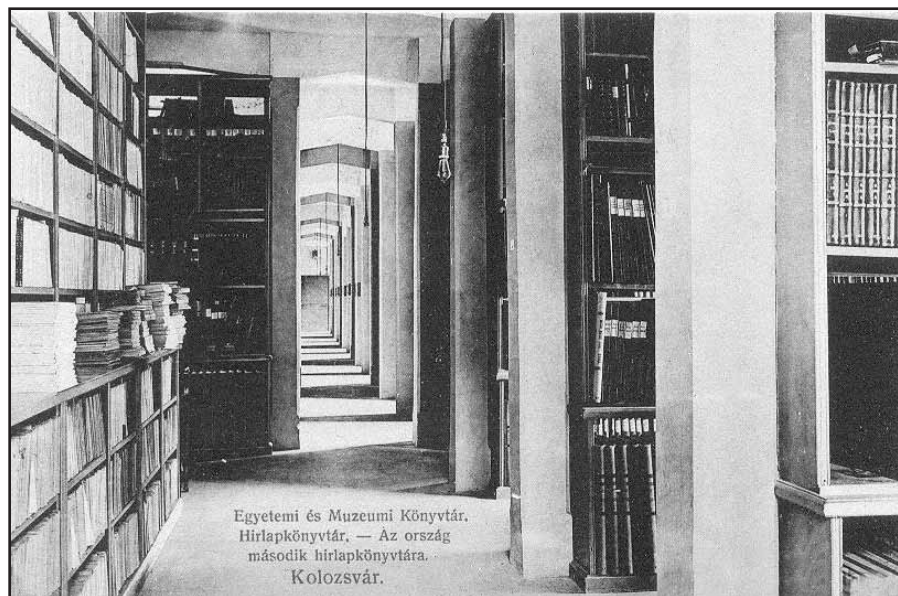
A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Könyvtára

*Kolozsvár, Egyetemi és Múzeumi Könyvtár.
Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára.
A törzsgyűjteményen kívül 29 főúri és nemesi család levéltára.*

Kolozsvár, Egyetemi és Múzeumi Könyvtár. A könyvtár (repozitórium) egy emelete. Benne 75 000 műnek mintegy 210 000 kötete van elhelyezve. A repozitóriumban kilenc könyvtári emelet van. (1909)

Kolozsvár, Egyetemi és Múzeumi Könyvtár, Hírlapkönyvtár. Az ország második hírlapkönyvtára. (1909)

Kolozsvár, Ferenc József-út a Szamos híddal

Kolozsvár, Erzsébet híd a fellegrárral

ÍGY VESZTETTÜK EL ERDÉLYT!

„Egyébként Kolozsvár társadalmával nem tudtam felmelegedni. Tanártársaim közt voltak jó barátaim, de távol voltam a kaszinótól, a Társadalom nevű szövetségtől, a kártyázó és sokat ivó kompániáktól. Szomorúan láttam, hogy az erdélyi mágnások — tisztelet a kivételnek — hogyan herdálják el vagyonukat, s láttam, hogy miként csúszik át lassankint minden földbirtok az oláhok kezébe. [...]

...a domboldalak legnagyobbrészt műveletlenek ma! De nem így volt hajdanában! Már a bronzkorban teraszozták a domboldalakat, s ezzel a suadásokat megakadályozták, s a domboldalak művelhetők lettek.

*A szilágysági Csizér. Az 1913. október 25-i hegycsuszamlás.
Lesuvadt konglomerátumos homokkal, agyaggal elborított országút.
(Cholnoky Jenő felvétele)*

A bronzkorban azonkívül sok halastavat készítettek. A kis mellékvölgyeket keresztgátakkal eldugták, s tavak keletkeztek, lépcsősen egymás fölött... a bronzkorban sok száz ilyen mester-séges tó volt a Mezőségen, s ezekre nagy szükség volt, mert az éghajlat igen száraz, a dombokon nem lehet legeltetni a víz-hiány miatt. A kis tavakban halak tenyésztettek, a gáton átbukó víz malmokat hajtott, volt iható víz, s a tavak partján nedvesebb volt a talaj. Igen gazdag lehetett Erdély mindaddig, amíg a lejtők lépcsőzöttek voltak, és a halastavak épek voltak. [...]

A fejedelmek korában okleveles adatok szerint még sok száz ilyen tavacska létezett. Megvoltak a hegylejtők teraszai is. Szép földművelés, különösen fejlett gyümölcsstermesztés volt Erdélyben. *Az oláhok beözönlése azonban mindezt tönkre tette a XVIII. századtól kezdve.* Nem értek el a havasokon, lehúzódtak pásztorkodásukkal a Mezőségre is, és kibérelték a földeket. És a magyar földbirtokosok szívesen adták nekik bérbe a földjüket, mert így munka nélkül is több jövedelmük volt. Az oláh bankok segítségével a földek lassankint oláh tulajdonba csúsztak át, s a magyarság fogyott és pusztult. *És a magyar politika sohasem vetett gátat ennek az országvesztő folyamatnak, az osztrák politika meg elősegítette, rövidlátó magyar-gyűlöletből.*

Így vesztettük el Erdélyt! A magunk megbocsáthatatlan hibájából. Néhány évi Erdélyben való tartózkodásom után ezt nyilvános előadásokon el is mondtam. Az elfogult erdélyi hazafiak tiltakoztak a vád ellen, irodalmi polémia is támadt, de a komoly, hazájukat igazán szerető erdélyiek igazat adtak nekem. [...]

Az oláhok elpusztították a halastavakat, lerombolták a lépcsős kerteket, elpusztították a földművelést. Tönkrement a gyönyörű gyümölcsstermesztés. A hajdan híres almafélék elcsenevésztesedtek, elfajultak, megette őket a féreg meg a hernyó. A marhalegeltetés nagyon lecsappant itatóvíz híján. A retten-

tesen kopár, fátlan Mezőségen az oláh tanyák dűledeznek, suvadásoktól körülvéve. A boszorkányok ellen kitűzött seprők jellemzik a kultúra színvonalát. [...]

Szeletes suvadás szelvénye (Cholnoky Jenő rajza)

De nézzük meg a legtöbb úri családot Erdélyben! Isznak, mulatnak, a gazdasággal nem törődnek, s ennél fogva sorba mennek tönkre. Léhaságuk kétségbeejtő!

A székelyeket szokták mindig felhozni, hogy milyen jóra való, derék nép ez! De igen nagy hibáik is vannak, ezeket nem szabad elhallgatni. Különösen műveltségük fokával ne voltam megelégedve. [...]

Sok más alkalommal is láttam, milyen alacsony a műveltségük, és mennyire kicsinyes, fukar, de ügyetlen kereskedők, s hogy elmaradtak a világtól! Pedig van tehetségük, erkölcsösek, jóakaratók, szeretik hazájukat, úgyhogy kitűnő emberanyag, de a műveltségük nem áll azon a szinten, amelyen például a dunántúli nép műveltsége áll. Ugyanezt mondhatom a rendkívül érdekes kalotaszegi magyarságról is. Ezért oláhosodik el sok székely és sok kalotaszegi magyar.”* (*Kiemelések — V. Gy.*)

* Cholnoky Jenő önéletrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, 1998/2. sz., 260–261.

Korabeli levelezőlap.

Kiadta

a Száműzött

Kolozsvári Egyetemi Kör

levelezőlap bizottsága.

Ám nemcsak Erdélyt veszítettük el. Odalett Máramaros, a Partium, a Felvidék (Kárpátaljával), a Csallóköz, a Délvidék (Bánság, Bácska, Drávaszög, Muravidék és -köz), az Őrvidék, Horvát-Szlavónország, Fiume és az önbecsülésünk.

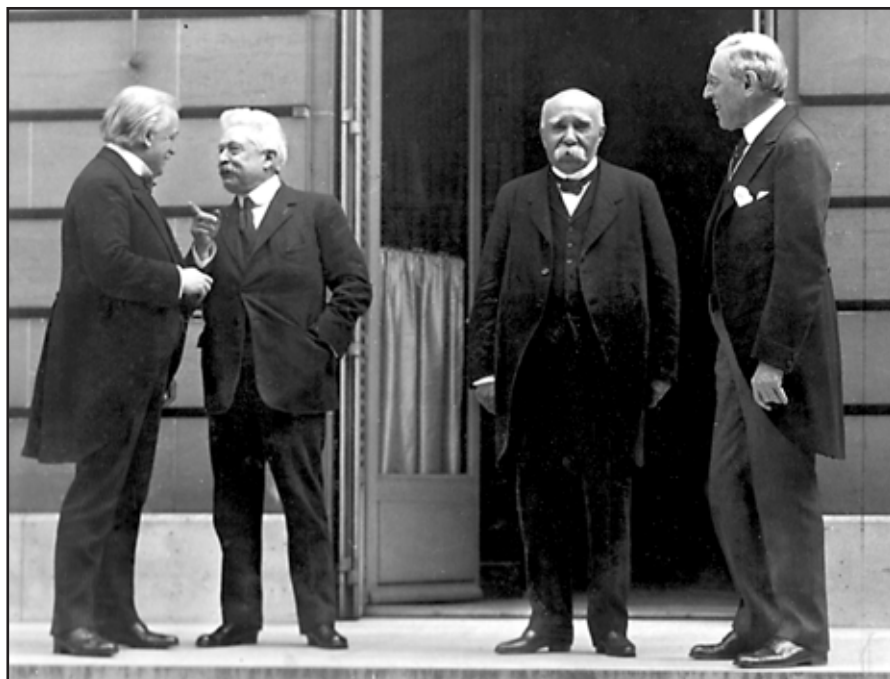
Megkezdődött az utódállamokban rekedt védtelen, szolgaságba taszított magyarság kegyetlen zaklatása, megalázása, üldözése, irtása. És mindezekért nemcsak az istentelen, galád francúz politikusokat, a sátáni pénzkupeceket és az utódállamok aljas, hazug, harácsoló politikusait okolhatjuk, hanem királyságunk ellustult, szemellenzős főurait és elkényelmesedett egyházaink vezetőit, akik mind elhagyták a Szent Korona magasztos eszmeiségét, és engedték, hogy a Magyar Királyságba beszivárgott karidok szabadon garázdálkodhassanak a mi édes hazánkban.

*„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.”*

A MAGYAR KIRÁLYSÁG GALÁD TRIANONIZÁLÁSA
Cholnoky Jenő harca a Magyar Királyság területi épségéért

Gróf Teleki Pál barátjával és számos más jeles geográfussal együtt Cholnoky Jenő is kemény harcot vívott — földrajzi fegyverekkel — a Párizsból sunyin lopakodó, gyönyörű királyságunknak a galád megcsonkítási tervei, az alattomos párizsi békeparancs ellen. Szinte az egész világ a Magyar Királyság és a nemes magyar nemzet ellen sorokozott fel.

*Íme, a „négy nagy” 1919. május 27-én a párizsi „békekonferencián”.
Lloyd George David (miniszterelnök, Nagy Britannia), Orlando Wittorio
(miniszterelnök, Olaszország), Clemenceau Georges (miniszterelnök, Francia-
ország), Wilson Woodrow (elnök, Amerikai Egyesült Államok).*

A karidok* — Lloyd George David, Orlando Wittorio, Clemenceau Georges, Wilson Woodrow, valamint cselák, oláh és rác nyálfolyató politikus csatlósaik (a pénzkupeccekkal) és a Magyar Királyságba bevándorolt kártékony idegen elemek — megbocsáthatatlan bűnöket követtek el az ezeréves gyönyörű, apostoli Magyar Királyság és a nemes magyar nemzet ellen. A II. gyilkos európai háború (1939–1945) és a magyar nemzet kobun** szolgátságba vetése is az ő rettenetes bűnük.

A magyar tudás, a magyar becsület, tisztelet és főképpen a magyar nemzeti igazság semmit sem használt a trianoni karidok rosszindulatával, hazugságaival és harácsolásával szemben. „A földrajztudomány meghatározó képviselői jelentős egyéni, szakmai és egzisztenciális válságba kerültek a világháború végén: Prinz Gyulának Pozsonyból, Cholnoky Jenőnek Kolozsvárról kellett menekülnie, Teleki Pál vagyonának jelentős része Erdélyben maradt, Lóczy Lajos szülővárosát, Pozsonyt s gyermek- és ifjú korának színterét, Arad megyét egyaránt elveszítette. A fiatalabb geográfusnemzedéket hasonló súllyal érintették a változások, Fodor Ferencnek távoznia kellett Karánsebesről, mert középiskolai tanárként nem volt hajlandó letenni az új államhatalomra a hűségesküt.”***

* karid: kártevő idegen. Mindazok, akik a magyarságnak kárt tesznek — bárhol a világon. Bel- és külföldi személy egyaránt lehet (szabadkőművesek, kobunok, szocdemek, libsik [libernyikek, libernyákok, libercsikek], lakfiak stb.)

** kobun: komcsi bunkó

*** Hajdú Zoltán: A magyar földrajztudomány és a trianoni békeszerződés. 1918–1920. *Kisebbségkutatás*, IX. évf., 2000/2. sz., 224–233.

TRIANONI VAGONLAKÓK

Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés után a Magyar Királyság területének megrablói az utódállamokban rekedt magyar értelmiségieket és hivatalnokokat hűségesküre kötelezték a rablók iránt — árulják el édes hazájukat! Tízezrével veszítették el munkahelyüket, megélhetésüket, menekülniük kellett a saját édes hazájukból!

A trianonizált Magyar Királyságba vasúton menekülő családok a lakáshiány miatt többnyire a nagyvárosok, elsősorban Budapest pályaudvarainak külső vágányaira tolt marhavagonokban éltek. Hivatalos becslések 4-450 ezer főre teszik a menekültek összlétszámát.

Cholnoky Jenőék is a budapesti *Nyugati pályaudvaron* voltak vagonlakók, amíg az apa el nem tudta helyezni gyermekeit rokonoknál, ismerősöknél, és nem talált lakást feleségének és magának.

Magyar menekültek saját hazájukban. Vagonlakók (Budapest, 1920).

*Délvidéki magyar menekült család
nyomorog egy vagonban*

„Hazánk az elvesztett háború után rettenetes helyzetbe került. Szétdarabolva, a kommunizmustól legázolva, valósággal romban hevert az ország. A Szegeden megalakult első nemzeti kormány feladata volt menteni, ami menthető. Ebben a kormányban Teleki volt a külügyminiszter s ő indította meg külföldön azt a propagandát, amelyet sohasem szűnt meg tovább fűteni s amelynek eredményét ma láthatjuk: az egész művelt világ

a trianoni békediktátum igazságtalanságainak jóvátételét sürgeti.”*

A nemzetközi hírnő geográfus és geológus, a Széchenyi Béla vezette kelet-ázsiai expedíció tudós tagja, a kínai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírója, egyetemi tanár és akadémikus — Lóczy Lajos — 1919. november 21-én az alábbiakat írta levelezőlapon legjobb barátjának, Laczkó Dezső (1860–1932) kegyesrendi szerzetes tanárnak, a Veszprém Vármegyei Múzeum igazgatójának: „Cholnoky Jenő Budapesten van, Teleki Pál gróffal együtt dolgozik

*Lóczy Lajos
(1849–1920)*

* Cholnoky Jenő: Dr. Teleki Pál gróf. *Földgömb*, 1940/3. sz., 57.

a béke ügyében. Gyönyörűségemre van, hogy e legderekből tanítványaim és neveltjeim nagy munkaképessége és tágas látóköre munkálkodik most legjelentősebb hazai ügyünk javára.”**

Cholnoky Jenő és családja a Kolozsvárról való oláhok általi elűzetése után vagonban lakott Budapesten a családjával a Nyugati pályaudvaron, majd barátja, Lóczy Lajos ajánlotta fel nekik budapesti, Baross utca 28. alatti lakását.

Ifj. Lóczy Lajos, Jenő édesanyja, Fink Ida és Cholnoky Jenő (1920)

„BÉKEELŐKÉSZÍTÉS”

1919. augusztus 21-én a Külügyminisztérium részlegeként megalakult a Béke-előkészítő Bizottság (más néven: Béke-előkészítő Iroda vagy röviden: Békeiroda). Ez a korábbinál jóval eredményesebben folytatta a munkát. A Békeirodát a Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligájában is serénykedő gróf Teleki Pál irányította, az általános kérdésekkel foglalkozó

** Laczkó Dezső Múzeum, Múzeumtörténeti Adattár, ltsz. 48 859/1977.

„A” osztályt helyettese, Cholnoky Jenő földrajztudós, az erdélyi ügyekben illetékes „B” osztályt Bethlen István vezette.

„Amikor a királyi palotában volt a hivatalom, a béketárgyalások aktáit kellett rendbe szednem, s érveket felsorakoztatnom az integritásért. »Az új magyar határ bírálata« című munkámat temérdek adattal kellett alátámasztanom, s több munkatársam volt. Többek között Fodor Ferenc, volt karánsebesi középiskolai tanár. Francia fordítóim voltak: Hankiss János későbbi debreceni tanár, majd Szinnyei Merse minisztersége alatt kultusz-államtitkár, továbbá Beller Ilonka, volt Erzsébet nőiskolai tanítványom. Angol fordítóm volt Patterson Orsolya, szintén Erzsébet nőiskolai tanítványom. [...]

A magyar Békeiroda vezetői. Képes Krónika, 1920. október 19.
Alsó sor: dr. Fodor Ferenc egy. magántanár, földrajzi referens; Beller Ilona;
dr. Cholnoky Jenő egy. tanár, az iroda vezetője;
dr. Gerevich Zoltán osztálytanácsos; Patterson Orsolya
Felső sor: Zelovich László mérnök; László Gyula igazgató;
dr. Bodnár Gyula tanár; dr. Hankiss János egy. magántanár;
dr. Kerekes Zoltán egy. magántanár

Minden délután hét órakor Teleki áttelefonált a miniszterelnökségről, hogy induljunk haza. Maga vezette szép nagy gépét (saját tulajdona volt), s levitt a lakásomra, a Baross utcába. Reggel magam mentem föl a Várba, kellemesen emlékszem ezekre a sétákra. Délben a Külügyminisztérium beszerző csoportjától átvett élelmiszereket, különösen kenyeret, haza kellett vinnem. Délután voltak előadásaim az egyetemen, este pedig rendszeren üléseim a Földrajzi Társaságban, a Magyar Turista Egyesületben, a Turáni Szövetségben, az irredentákkal, esetleg más társaságokban, mint választmányi tag, vagy valami előadásom, mint hallgató. [...]

Amikor végre küldöttségünk kiment Párizsba, hogy a »béketárgyalásokon« részt vegyen, akkor előzőleg Csáky Imre gróffal, mint a külügyminiszter helyettesével végig kellett autóznom az új határon, hogy a Millerand-féle kísérőlevél ígérete értelmében a rosszul megvont határok kiigazítása iránt előterjesztést tegyünk. Nagyon szomorú látvány volt az otrombában, tudatlanul, rosszindulatúlag megvont határokat látni. S csehek a sátoraljaújhelyi Ronyva-patakot mint »hajózható folyót« állították be, s a patak hídjának egyik végén a magyar, másik végén a cseh határőr állt, de elérhették egymást a szurronnyal. Volt olyan hely is, ahol a határ egy udvaron ment át, a ház még itthon maradt, de a kút már Oláhországban volt. Hihetetlen könnyelműség és lelkiismeretlenség jellemezte ezt a határt. Elrettentő példája minden erőszakosan megvont határnak. Hiába beszéltünk, hogy tartós államhatár csak a természetes határ lehet, nem hederítettek rá. [...]

Apponyi és Teleki mentek ki Párizsba a »béketárgyalásokra«. Nem voltak azok tárgyalások, csak tudomásul kellett vennünk, a trianoni kastélyban a békediktátumot. Látszott ugyan, hogy Apponyi remek beszéde, és Teleki »Carte rouge«-a mély hatást

tett a békebizottság tagjaira. De Clemenceau nem engedett, mivel előzetesen már elígérte a cseheknek, oláhoknak és szerbeknek az ország nagy területeit. A Wilson-féle elveket felrúgták. Wilson nem tudott elég energikus lenni, aztán meg rokonságban volt az öreg Masarykkal, a Cseh–Szlovák Állam-szövetség elnökével. [...]

Telekinek igen nagy tekintélye volt, szerették és becsülték az angolok, az amerikaiak belátták módszerének helyességét, s sokan elszörnyülködtek az oláhok és csehek vakmerő hazudozásain. De mindez nem használt semmit. Az sem használt, hogy a szerbek kimutatták, hogy a Bánsághoz az oláhoknak semmi joga nincs, az oláhok meg kimutatták, hogy a Bánsághoz a szerbeknek semmi joguk nincs. Elfogulatlan bíró erre kétségtelenül kimondta volna az ítéletet, hogy maradjon tehát ezeréves birtokosánál, a magyar Szent Koronánál.

Mindannyian meg voltunk győződve, hogy újabb háború magvait hintették el.

Mialatt Apponyi és Teleki kinn jártak Párizsban a tárgyalásokon, engem idehaza teljhatalommal ruháztak föl, hogy ha valamit kérnek Párizsból, azt okvetlenül hajtsam végre. Egyik kérésük volt, hogy küldjek ki azonnal Párizsba olyan német, tót, rutén, oláh és szerb hazafiakat, akik jó magyar érzelműek voltak, és ellenezték az ország feldarabolását.

Összehívtam a miniszterelnököt, külügyminisztert, menekültügyi hivatal akkori főnökét, Bethlen István grófot stb., s a Külügyminisztérium egyik hermetikusan elzárt tanácsstermében hánytuk-vetettük meg a dolgot, úgy hogy a teremhez vezető folyosó külső végén is őr állt, s a közelben nem lehetett senki. Senki sem hallgathatta a tárgyalást, mert a kiszemelt egyének élete a legnagyobb veszélyben forgott volna, ha kitudódik, hogy milyen megbízással utaznak Párizsba. — És

másnap az egész névsor megjelent az újságokban! Azonnal cáfolatot kellett kiadnom, hisz még feleségem nagybátyja, Servatius Lajos brassói alispán is a kiválasztottak közt volt, mint szász küldött.

Valaki tehát közölünk volt az áruló. Bizonyosan jól megfizették. Tudtuk, hogy ki volt, de rábizonyítani nem lehetett...

Ilyen nehézségekkel kellett küzdenünk!”*

QUUM OCEANUS MOVETUR, TOTUS MOVETUR**

„A geográfus az, aki az orográfiai és a hidrográfiai egység első alaptényét megadó, a hegyláncokat felgyűrő tömegmozgásoktól kezdve az életnek apró tényeiből felépülő szociális és történelmi tömegmozgásokig, hivatásánál fogva végig meg kell, hogy értse és egységként átérezze ezt az életet. Ezért fordulunk hozzájuk [a világ földrajzi társaságaihoz] kollegiális bizalommal, hogy fontolják meg e problémákat, és vegyék elejét olyan erőszakos intézkedéseknek, amelyek az életnek természetes folyását erőszakosan megakaszthatják egy időre, de megtörni sohasem fogják tudni.”***

* Cholnoky Jenő életrajza. *Vár Ucca Tizenhét*, 1998/2. 279–281.

** „Cum pars Oceani movetur, totus Oceanus movetur...” Bernhardus Varenius: *Geographie Generalis*. Amstelodami, 1650, Elzevir, 175.

*** A Magyar Földrajzi Társaság szózata a világ Földrajzi Társaságaihoz. *Földrajzi Közlemények*, XLVI. köt., 1918/7–10., 289–320 (320). E szózatot maga gróf Teleki Pál írta meg.

A BÉKEELŐKÉSZÍTÉS FÖLDRAJZI VONATKOZÁSÚ MUNKÁLATAI

„A békeelőkészítés hatalmas munkálataiban az ország valamennyi jelesebb szakembere közreműködött és igyekeztünk megvédeni igazunkat minden téren. Mivel azonban hazánk sorsa elsősorban attól függ, hogy mekkora területet sikerül megmentenünk, ahol a magyar állam lábát megvetheti, igen érthető, hogy a munkálatok homlokterében területi ép-ségünk megvédésére irányuló földrajzi és néprajzi kérdések állottak. E munkálatok nagy része, legalább egyelőre nem kerül a közönség elé, bennünket geográfusokat, azonban minden-esetre érdekelnek s ezért sietünk az ország geográfiai köz-véleményét tájékoztatni a munkálatokról. A békeelőkészítés geográfiai anyagát *Teleki Pál* gróffal az élükön közvetlenül *dr. Cholnoky Jenő* és *dr. Fodor Ferenc* vezették, de részt vett abban valamennyi számottevő geográfusunk, különösen *dr. Kogutowicz Károly*, *dr. Bátky Zsigmond*, *Kogutowicz Lajos* száz., *dr. Györffy István* és *Kemény György*.”*

„Meg kell tanulnunk az eredmény reménye nélkül is dolgoznunk, csak azzal a tudattal, hogy amit teszünk, az helyes... A legreménytelenebb helyzetben is úgy kell tudni dolgozni, mint a legkecsegtetőbb remények mellett.”**

* Fodor Ferenc: A békeelőkészítés földrajzi vonatkozású munkálatai. *Földrajzi Közlemények*, XLVII. köt., 1919/1–10. füzet, 45–47.

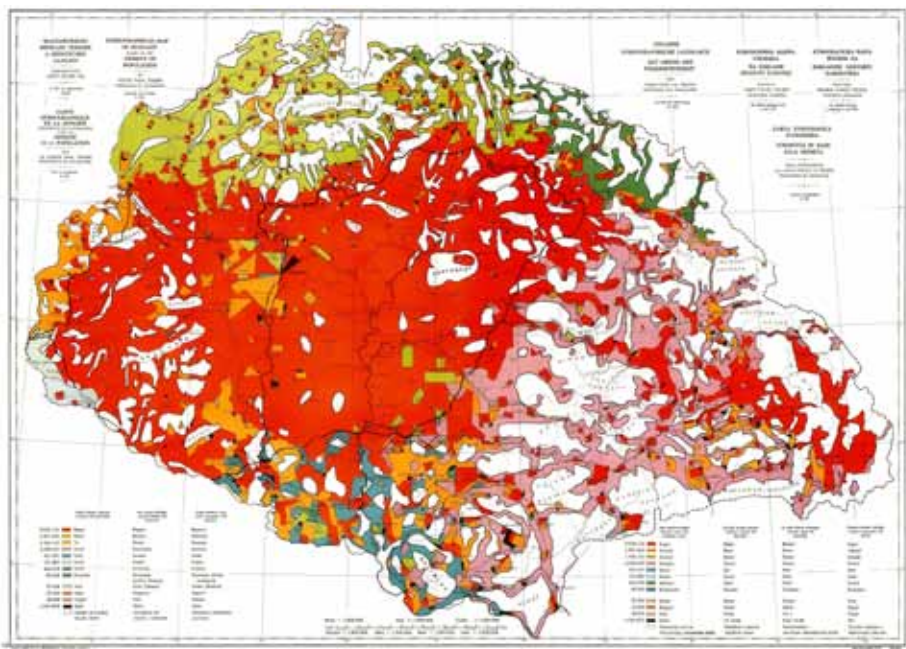
** Fodor Ferenc gr. Teleki Pál szavait idézi, amiket akkor mondott, amikor a „békeelőkészítési” munkálatokban, 1919 tragikus őszen, együtt dolgozott vele. Lásd Fodor Ferenc: A magyar földrajztudomány története. Bp., 2006, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 6.

A VÉRZŐ MAGYARORSZÁG

„IRODALOM és MŰVÉSZET. [...] *A vérző Magyarország*. Ezzel a címmel nagyon szép kiállítású könyv jelent meg, a melyben a legkiválóbb magyar írók egész sora írt cikkeket, verseket, novellákat a magyar integritással kapcsolatos gondolatkörből. A szép könyvhöz *Horthy* Miklós kormányzó írt lelkesítő előszót, egyes közleményeit gróf *Apponyi* Albert, gróf *Andrássy* Gyula, *Rákosi* Jenő, *Csernoch* János, *Vargha* Gyula, *Herczeg* Ferencz, *Gárdonyi* Géza, *Cholnoky* Jenő, *Babits* Mihály, *Kosztolányi* Dezső, *Schöpflin* Aladár, *Karinthy* Frigyes stb. írták. A szerkesztés gondos és izléses munkáját *Kosztolányi* Dezső végezte, s *Jeges* Ernő rajzolt hozzá finom izlésű címlapot és számos szép illusztrációt. A könyv érdekességei közé tartozik egy térkép, a mely azt mutatja, hogy mely nevezetes magyar emberek születtek tőlünk elszakított területeken, ez a térkép mutatja meg legnagyobb szemléletességgel, hogy mit jelentett a magyar kulturának Erdély, a Felvidék és a Délvidék.”*

* *Vasárnapi Ujság*, 1920. X. 10., 228.

A híres „vörös térkép”. A Magyar Királyság néprajzi térképe, gróf Teleki Pál szerkesztette az 1910-es népszámlálása adatai alapján az I. világháborút lezáró párizsi „béketárgyalások” magyar küldöttsége részére. Bp., 1920.

„Magyarország tehát mindenképpen valóban Közép-Európa, s csakis Magyarország érdemli meg ezt az elnevezést.

Igazi közép-európai fekvése miatt éghajlata nagyon kiszámíthatatlan időjárásokkal változatos, ettől függő termelése is nagyon ingatag. Helyzete következtében valóságos nép-választó, minden oldalról idegen népek, ellenséges indulatú szomszédok veszik körül s még csak tengerpartja sincs, amerre szabad utat találhatna az ellenséges szorongattatás elől. Ezért mindig magára volt hagyatva s ha szomszédai közül egyikkel-másikkal szövetekezett is, annak mindig nagy árát kellett megfizetnie. Szomszédait egymás ellen nem játszhatta ki, mert akkor hazája lett a háborús színtér, mint a török–osztrák

*Az áldott emlékezetű gr. dr. Teleki Pál (1879 – 1941)
világhírű földrajztudós, egyetemi tanár, akadémikus, államférfi,
a Magyar Királyság kétszeres miniszterelnöke, a haza hű fia*

„Európát nem lehet elképzelni sem a múltban, sem a jelenben
Magyarország — sem annak tája, sem annak népe — nélkül.”

ellentétek idején. Ezért magára volt hagyatva s amíg határain belül nem támadtak hazaáruló mozgalmak (trónkövetelők, Cilley Ulrikok, Károlyi Mihályok, muszkavezetők, szocialista-kommunisták stb.), addig mindig meg is tudta védelmezni magát.

S ha Magyarország erős volt, királya hatalmas és eszes, akkor Magyarország, a minden imperialista törekvésektől távol álló Szent-Korona országa, biztosította Európa békéjét és fejlődését. Mint valami biztos szikla, tört meg rajta minden néphullám s az európai nemzetek apró versengései következtében gyors léptekkel fejlődött az emberi művelődés.”*

* Cholnoky Jenő: *Magyarország földrajza*. Pécs, 1929, Danubia Könyvkiadó, 10–11.

A pénzkupeczek gonoszságának eredménye: a trianonizált Magyar Királyság

„MÉG HA SZÁZ ESZTENDEIG TART IS
A TRIANONI GONOSZSÁG, MÉG AKKOR IS
CSAK MAGYARORSZÁGNAK FOGJUK NEVEZNI
A KÁRPÁTOK KOSZORÚJÁBAN
AZT A TERÜLETET, AMI EZER ESZTENDEIG
A MIENK VOLT S FÖLTÉTLENÜL MEGINT
A MIENK LESZ
A TERMÉSZETTÖRVÉNYEK KÉRLELHETETLEN
KÖVETKEZETESSÉGÉVEL.
CSAKHOGY EZT A KIEGÉSZÜLÉST
NEM SZABAD ÖSSZETETT KÉZZEL VÁRNUNK,
HANEM SZÜNET NÉLKÜL,
SZAKADATLANUL MUNKÁLNUNK IS KELL.”*

* Cholnoky Jenő: Magyarország földrajza. In uő: *A Föld és élete*, VI. Budapest, 1937, Franklin-Társulat, 5.

A nyugat-európai karid pénzkupeczek és gőgös politikusaik 100 évvel ezelőtt június 4-ét kéjesen a Magyar Királyság trianonizálásának (megcsonkításának) a napjává tették.

A magyar nemzeti szittya-keresztény Országgyűlésünk és nemzeti kormányunk magasztos indíttatás által vezéreltetve — a Magyarok Istenének sugallatára — kinyilvánította, hogy

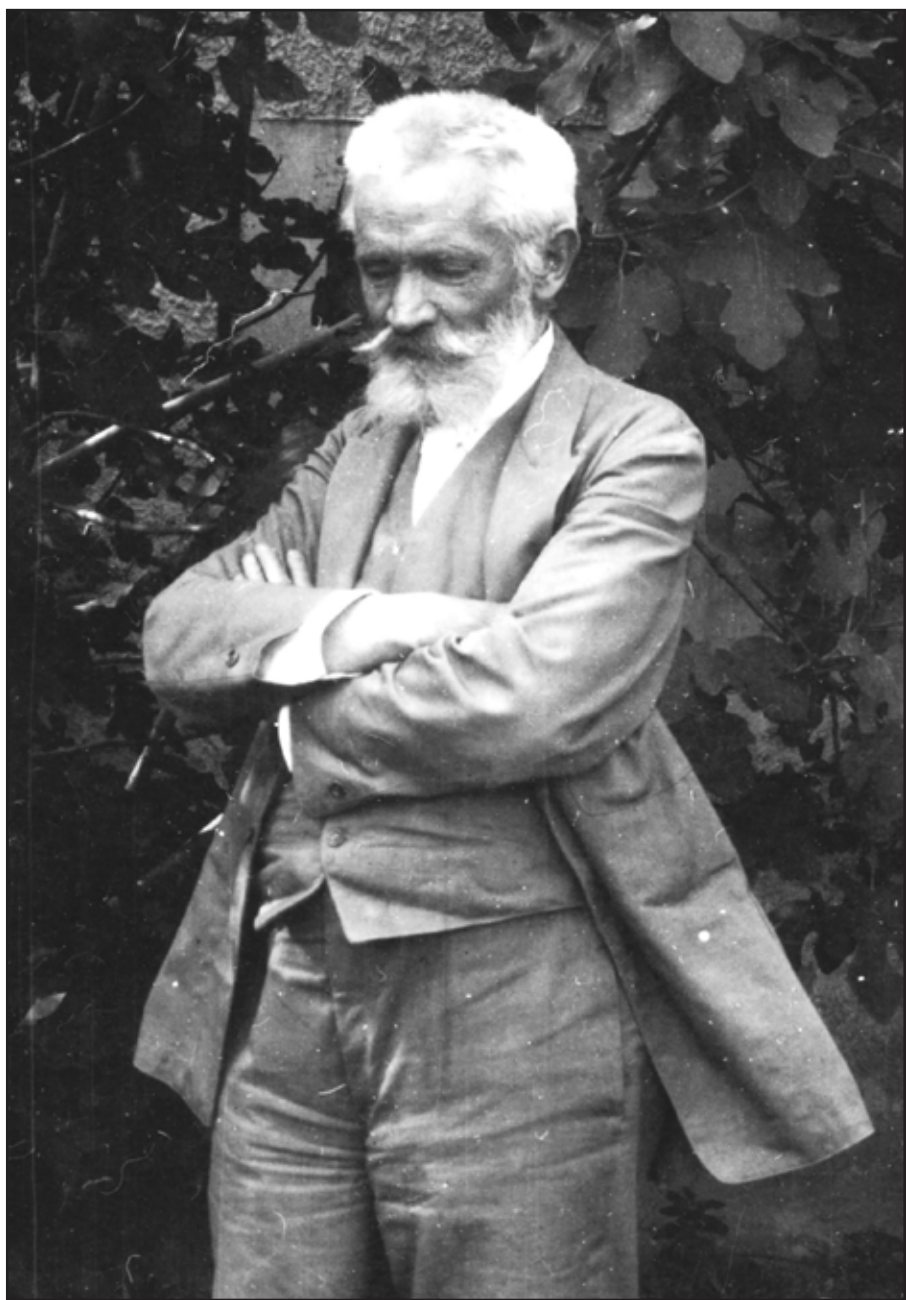
június 4-e *A Nemzeti Összetartozás Napja*.

Ez az alapvető különbség a pénzkupeczek és a szittya-keresztények világszemlélete és erkölcsi-cselekvési értékrendje között. A pénzkupeczek agya és tevékenysége csak és kizárólag a pénz összeharácsolása és a másokból való élés biztosítása körül forog. A szittya-keresztények eszméi és cselekedetei viszont a másokért való élés megszervezését tartják elsődleges fontosságúnak. Ezért a pénzkupeczek és a szittya-keresztények kibékíthetetlen ellentétben állanak egymással — az idők végeztéig.

A MAGYAR KIRÁLYSÁG FŐVÁROSÁBAN

*Gyulai Pál utca 1. Itt, eme 1896-ban épült ház II. emeletén lakott
1920. november 1-től 1950. július 5-ig, haláláig, Cholnoky Jenő.
A bejárati kapu mellett jobbra márvány emléktábla jelzi ezt.*

Gondolkodóban (Révfülöp, 1922)

Az 50 éves Magyar Földrajzi Társaság ünnepi gyűlése zárónapja (1922. V. 27.), az MTA bejárata előtt. Középen díszmagyarban Cholnoky Jenő, tőle balra József Ferenc főherceg (József főherceg és Augustza főhercegnő fia) köszönti gróf Teleki Pál földrajztudóst, korábbi nagyszerű miniszterelnökünket.

*A két jó barát.
Cholnoky Jenő és
gr. Teleki Pál
világhírű
földrajztudósok
a Magyar Földrajzi
Társaság vacsoráján
(1922?)*

*A brassói Fink és a budapesti Cholnoky család tagjai
a révfülöpi Hegyi-villa verandáján (1922)*

*A Magyar Turista Egyesület tanulmányi kirándulása (1923)
Cholnoky Jenő a koszorút tartó férfitől jobbra álló ősz szakállú férfi.*

A Magyar Turista Egyesület tagjai egyesületük zászlajával és a hősök emlékének szánt koszorúval. (Pilisvörösvár, 1924)

A Magyar Turista Egyesület kilátójának megnyitója a Naszály-hegyen. Középen Cholnoky Jenő földrajztudós. (1925)

*Cholnoky Jenő előadása
a Magyar Tudományos Akadémia felolvasó termében (1925)*

Cholnoky Jenő és Fink Ida kiránduláson (1926)

Cholnoky Jenő a Sátor-hegyen kollégákkal (1926)

*A Magyar Földrajzi Társaság szolnoki vándorgyűlésének résztvevői
tiszaroffi ebéden. Balról az első Cholnoky Jenő,
mellette felesége, Fink Ida (1927)*

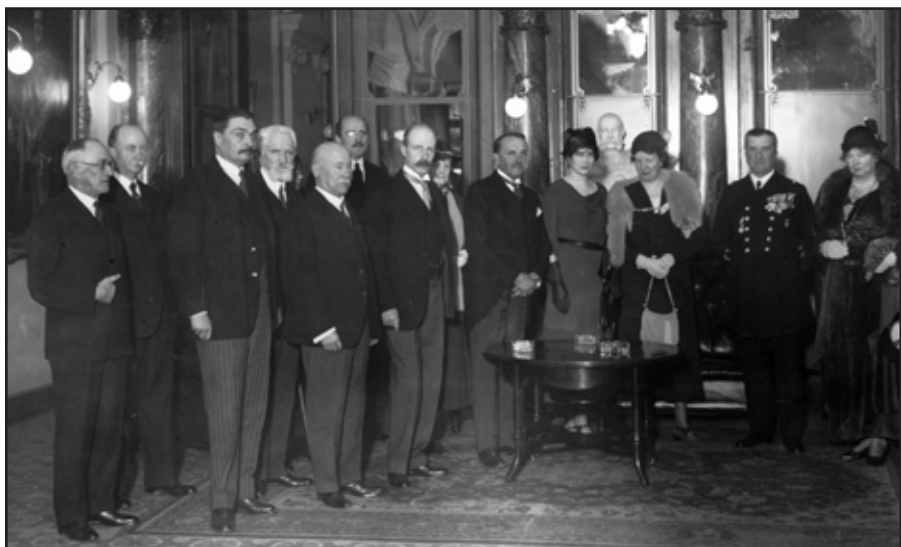

Cholnoky Jenő Gyulai Pál utcai lakásának dolgozószobájában (1929)

*Cholnoky Jenő hallgatói körében (1929, 1930)
a Pázmány Péter Tudományegyetem Múzeum körüli tantermében.
A hallgatók még a „csilláron is lógtak”, amikor Cholnoky-előadás volt.)*

1930-ban, egy jeles társadalmi eseményen. Cholnoky Jenő balról a 4., gr. Bethlen István kitűnő miniszterelnökünk balról a hetedik. Jobbról a 2. az áldott emlékezetű v. nagybányai Horthy Miklós főméltóságú úr, a Magyar Királyság kormányzója, aki megmentette a karidok (kártevő idegenek) által trianonizált Magyar Királyságot azok 1919-es, I. sátáni diktatúrájának borzalmaitól.

A balatonfüredi parti sétányon, középen Cholnoky Jenő (1930)

*A balatonfüredi vasútállomáson.
Középen Cholnoky Jenő, jobb szélén felesége, Fink Ida (1931)*

A Magyar Turista Egylet I. világháborúban elhunyt tagjainak állított emlékműnél. Jobbról a 3. Cholnoky Jenő (Dobogókő, 1933)

*Bükkszentlélek, ünnepség a pálos kolostor romjainál.
A jobb szélén Cholnoky Jenő (1933)*

*Cholnoky Jenő beszédet mond a Turáni Társaság emlékestjén (1934).
Tőle balra tiszti egyenruhában Galánthay Glock Tivadar ny. vezérőrnagy,
történész; tőle jobbra, mellén kitüntetésekkel, József Ferenc főherceg,
a Magyar Turáni Társaság első védnöke.*

XIX. ÉVFOLYAM.

1936. I-IV

TURÁN

A TURÁNI TÁRSASÁG (MAGYAR NÉPROKONSÁGI
EGYESÜLET) FOLYÓIRATA

SZERKESZTŐSÉG:

PEKÁR GYULA
FŐSZERKESZTŐ

CHOLNOKY JENŐ
SZERKESZTŐ

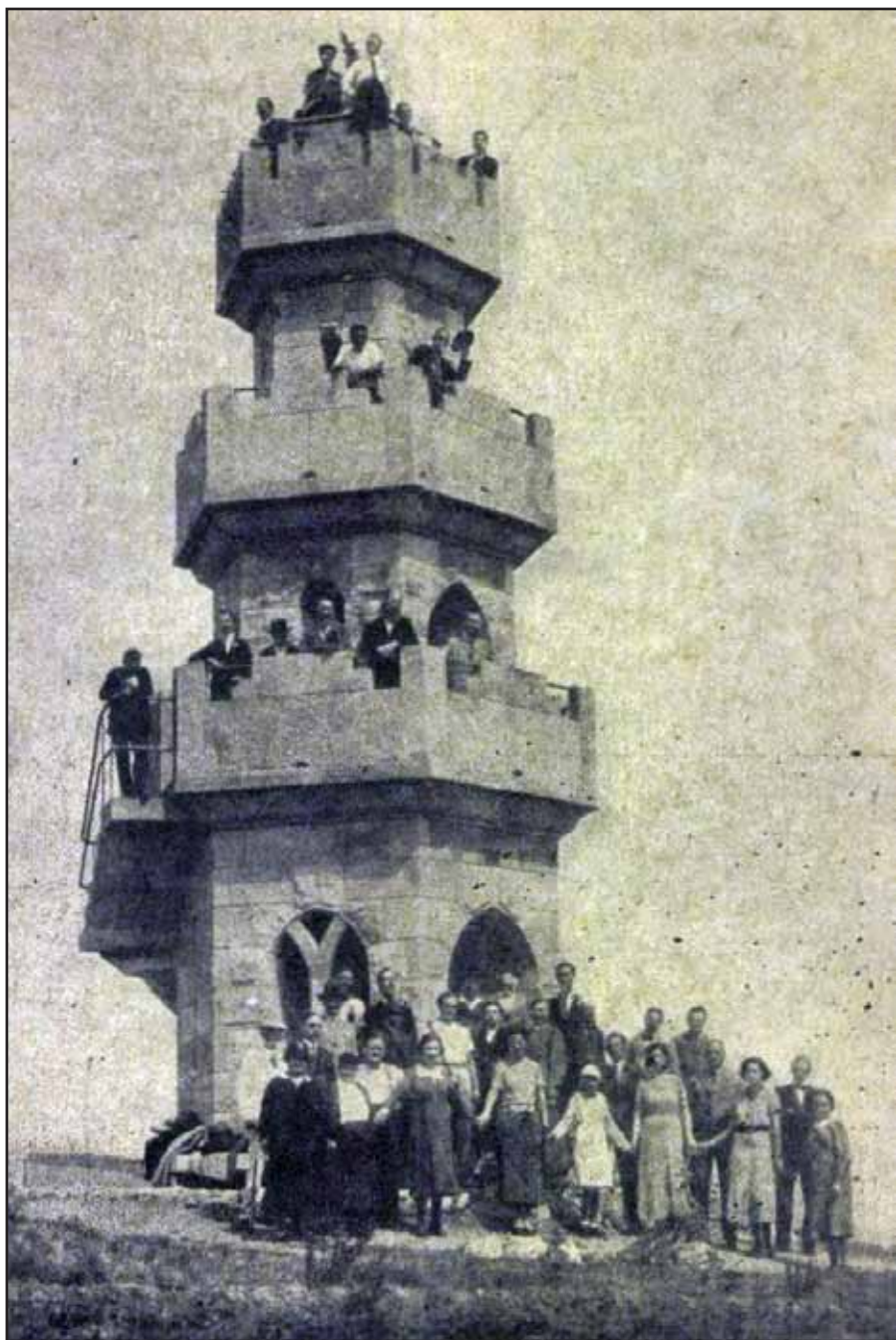
BÁN ALADAR
FELELŐS SZERKESZTŐ

ÜNNEPI SZÁM
A TURÁNI TÁRSASÁG NEGYEDSZÁZADOS JUBILEUMA
EMLÉKÉRE
NOMBRE JUBILAIRE

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST ORSZÁGHÁZA, XI
SZERKESZTÉSÉRT ÉS A KIADÁSÉRT FELELŐS: DR. BÁN ALADÁR

*A Cholnoky Jenő által is szerkesztett Turáni Társaság Turán folyóiratának
ünnepi száma a Társaság fennállásának 25. évfordulója alkalmából*

*A turanisták által építtetett Koppány-torony.
1935. július 7-én avatták fel.*

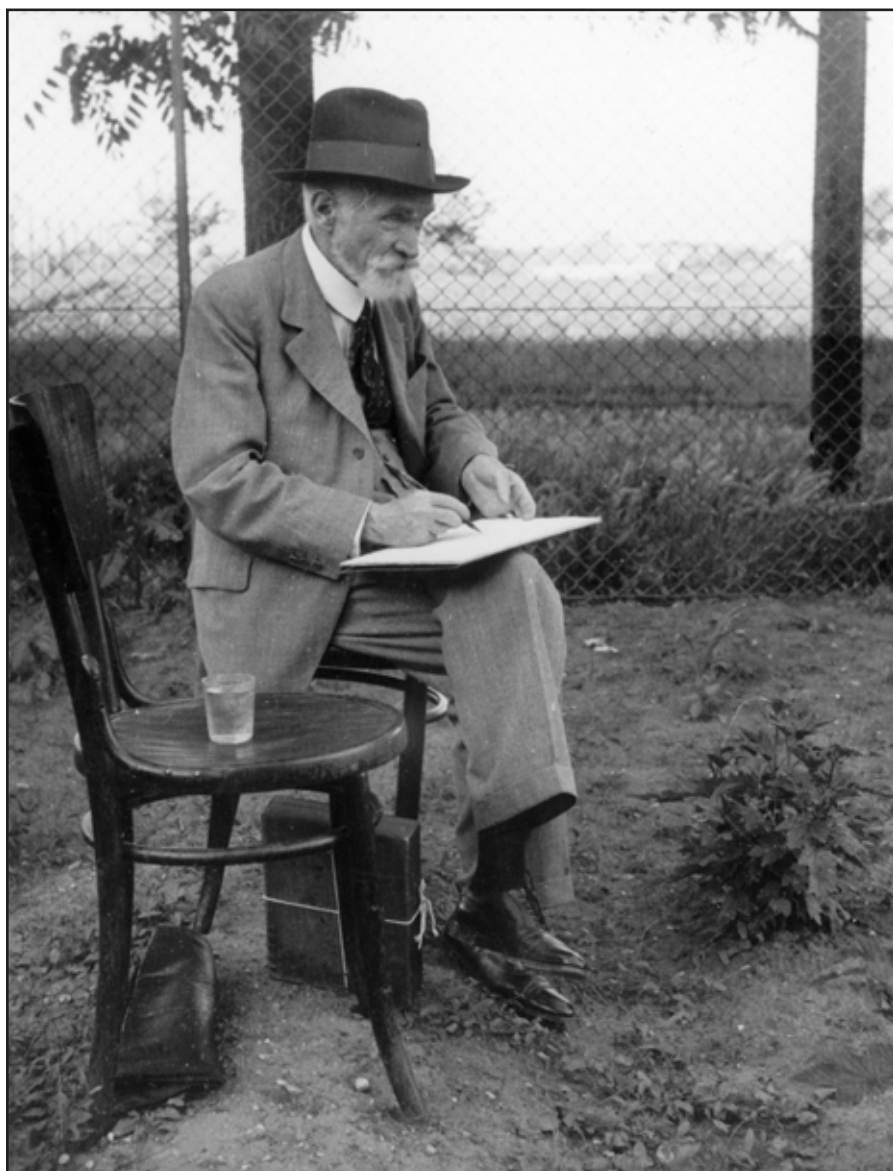
Cholnoky Jenő tanárságának 30 éves évfordulója alkalmából készített csoportkép a Pázmány Péter Tudományegyetem Földrajzi Intézetének tanáraival, munkatársaival és akkori hallgatóival. (1935)

*Összejövetel Sven Hedin svéd földrajztudós tiszteletére.
Az 1. sorban balról a 4. Cholnoky Jenő, mellette Alma és Sven Hedin,
a jobb szélén Fink Ida. (1935)*

Cholnoky Jenő és Fink Ida Balatonfüreden (1936)

Cholnoky Jenő rajzvázlatot készít (1937)

*Cholnoky Jenő Balatonfüreden,
a Blaha Lujza utca 2. sz. alatti Opravill-pensióban (1937)*

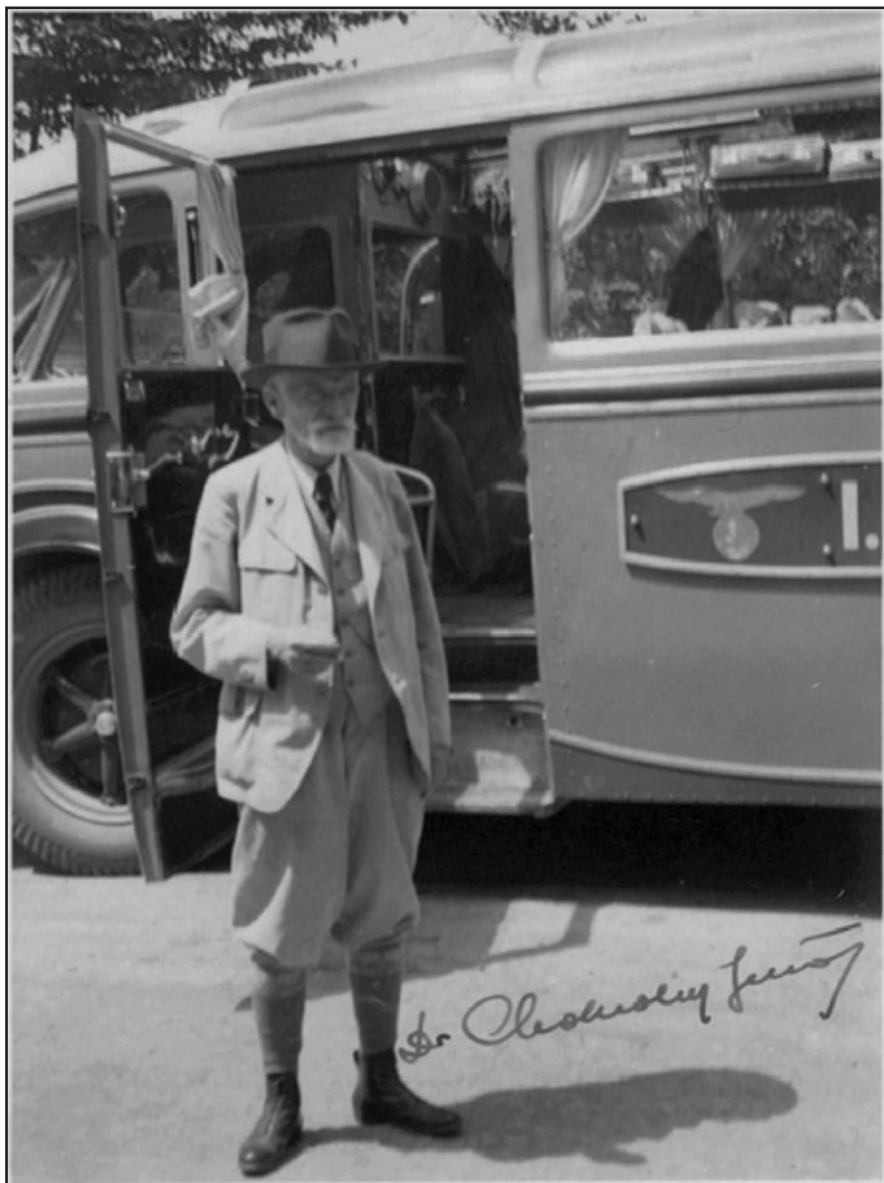
*Cholnoky Jenő feleségével Amsterdamban
(Dam tér, 1938)*

Cholnoky Jenő és második felesége, Fink Ida (1939)

Cholnoky Jenő íróasztala a Magyar Földrajzi Múzeumban

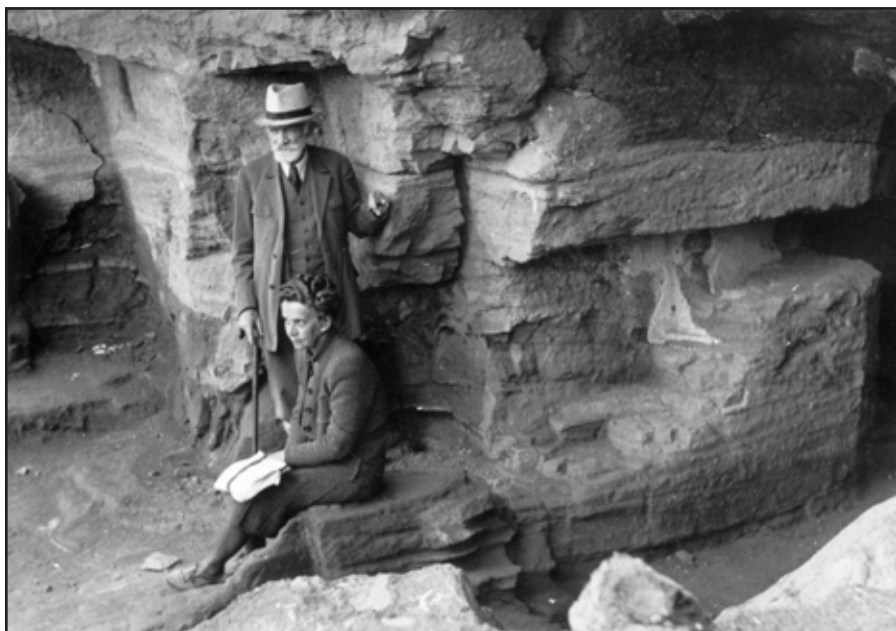
Cholnoky Jenő a kirándulóbusz előtt

Cholnoky Jenő dolgozószobája (1940)
(Budapest, VIII. Gyulai Pál utca 1., II. emelet 5.)

*Cholnoky Jenő lakása szalonjában (1940 körül)
(Budapest, VIII. Gyulai Pál utca 1., II. emelet 5.)*

Cholnoky Jenő és Fink Ida a tihanyi barátlakásoknál (1941)

Cholnoky Jenő és Fink Ida Balatonfüreden (1941)

*Cholnoky Jenő földrajztudós fest
Balatonfüred, katonatiszti üdülő, 1942*

Cholnoky Jenő (jobbról a 3.) az 1942-es könyvhéten

Fink Ida, Cholnoky Jenő 2. felesége, mindenben társa (1941)

A TUDOMÁNYOS ÉLETMŰ

Cholnoky Jenő hatalmas életművet hagyott hátra. 741 (!) műve született az alábbi csoportosításban:

- 53 könyv
- 146 tanulmány (különböző tudományos folyóiratokban)
- 108 értekezés, ill. beszámoló a Földrajzi Közleményekben
- 13 dolgozat az MTA kiadásában
- 17 értekezés a Barlangtani Közleményekben
- 8 értekezés a Magyarhoni Földtani Társulat folyóirataiban
- 101 értekezés népszerűsítő folyóiratokban (Földgömb, Turán, Ifjúság és Élet)
- 45 cikk különböző turista folyóiratokban
- 230 egyéb értekezés
- 69 cikk különféle hírlapokban
- 34 az *Új Idők* szépirodalmi folyóiratban
- 51 írás a *Vasárnapi Ujságban*
- 31 tanulmányát külföldi folyóiratok közölték
- 3 atlaszt és térképeket is szerkesztett

FŐ MŰVEI

A Balaton limnológiája. Budapest, 1897.

A sárkányok országából. Veszprém, 1900.

A futóhomok mozgásának törvényei. Budapest, 1902.

A Balaton jege. Budapest, 1907.

A Balaton hidrografiája. Budapest, 1918.

Az emberföldrajz alapjai. Budapest, 1922.

Általános földrajz, I–II. Pécs – Budapest, 1923.

A földfelszín formáinak ismerete. Budapest, 1926.
 Földrajzi és statisztikai atlasz. Budapest, 1927.
 Magyarország földrajza. Pécs, 1929.
 A Föld és élete. I–VI. Budapest, 1936–1937.
 Kőrösi Csoma Sándor életregénye. Budapest, 1940.
 Utazásom Amerikában Teleki Pál gróffal. Budapest, 1943.
 A sivatag. Budapest, 1943.

TISZTSÉGEI

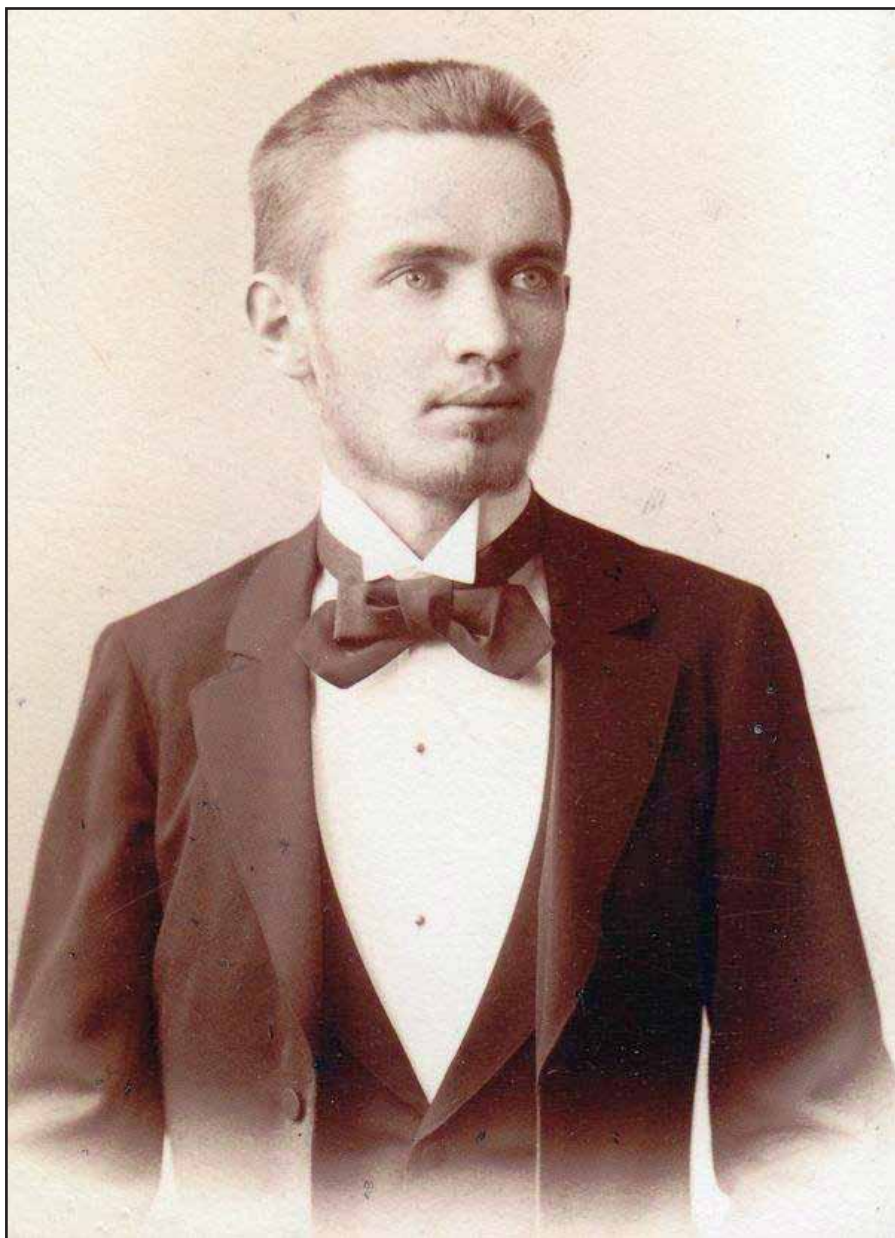
- az Országos Természetvédelmi Tanács elnöke
- a Magyar Földrajzi Társaság elnöke (1914–1945)
- a Magyar Földrajzi Társaság Balaton Bizottságának elnöke (1921-től)
- a Magyar Turista Egyesület elnöke
- a Turáni Társaság (Magyar Ázsiai Társaság) tagja, a Turáni Szövetség elnöke
- a Magyar Meteorológiai Társaság elnöke (1939–1943)
- a Magyar Barlangkutató Társaság elnöke (1926–1944)
- az Aggteleki Barlang-Bizottság elnöke
- a Honvéd Térképészeti Intézet Névmagyarosító Bizottságának elnöke
- a Magyar Földrajzi Intézet R. T. elnöke
- a Magyar Turista Egyesület elnöke (1920–1946)
- a Balatoni Társaság alelnöke
- a Balatoni-Szövetség alelnöke
- a Magyar Képzőművészeti Társaság választmányi tagja (1921)
- Kolozsvár város tiszteletbeli tanácsosa
- a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja
- a londoni Royal Geographical Society tiszteletbeli tagja

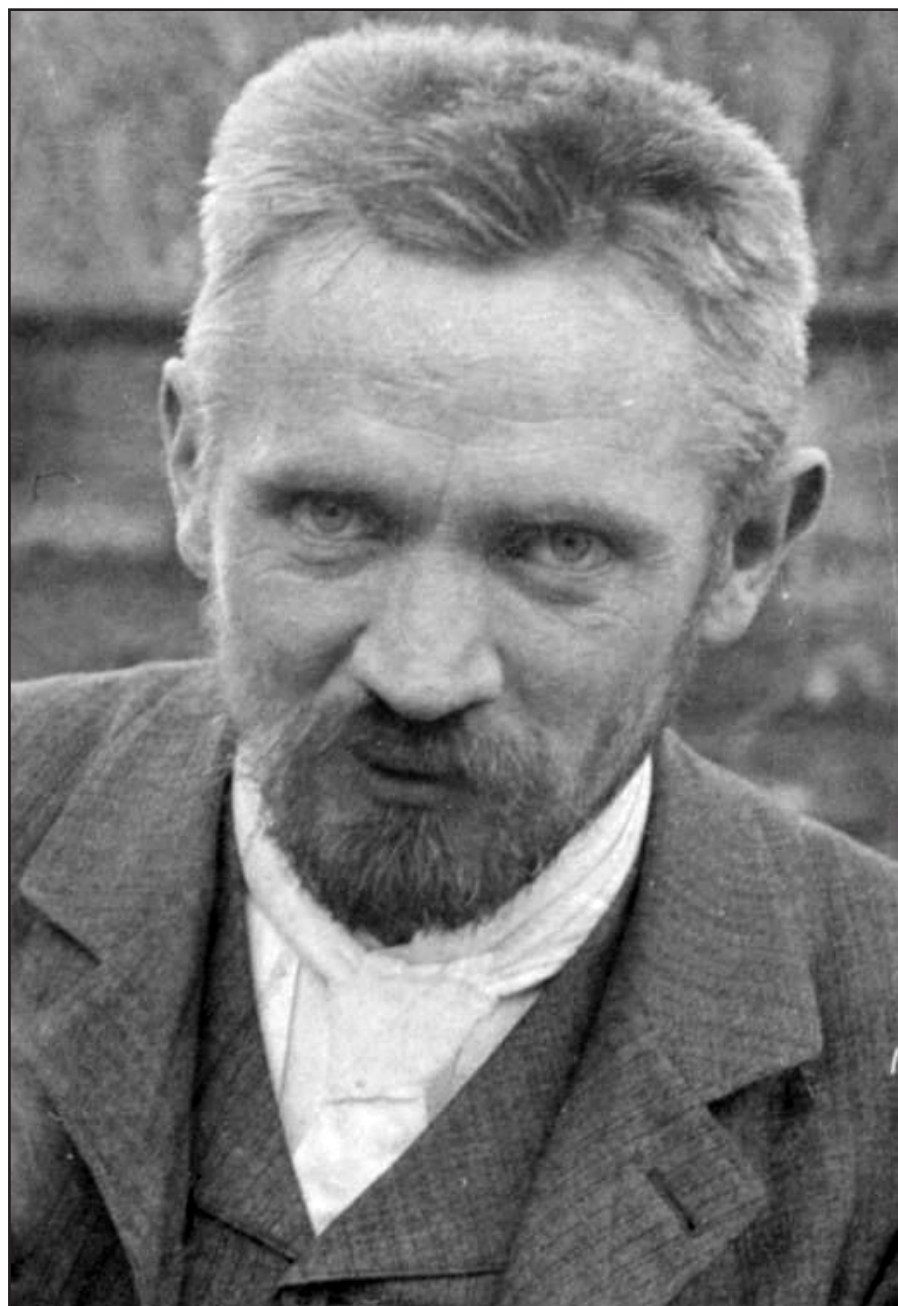
- a bécsi Geographische Gesellschaft tiszteletbeli tagja
- az olasz földrajzi társaság levelező tagja
- a szerb földrajzi társaság levelező tagja
- a Pennsylvániai Akadémia külföldi tagja
- a Török–Magyar Társaság alelnöke
- a Magyarhoni Földtani Társaság tagja (1894-től)
- a Magyar Földrajzi Társaság főtitkára (1905–1911), elnöke (1914–1945)

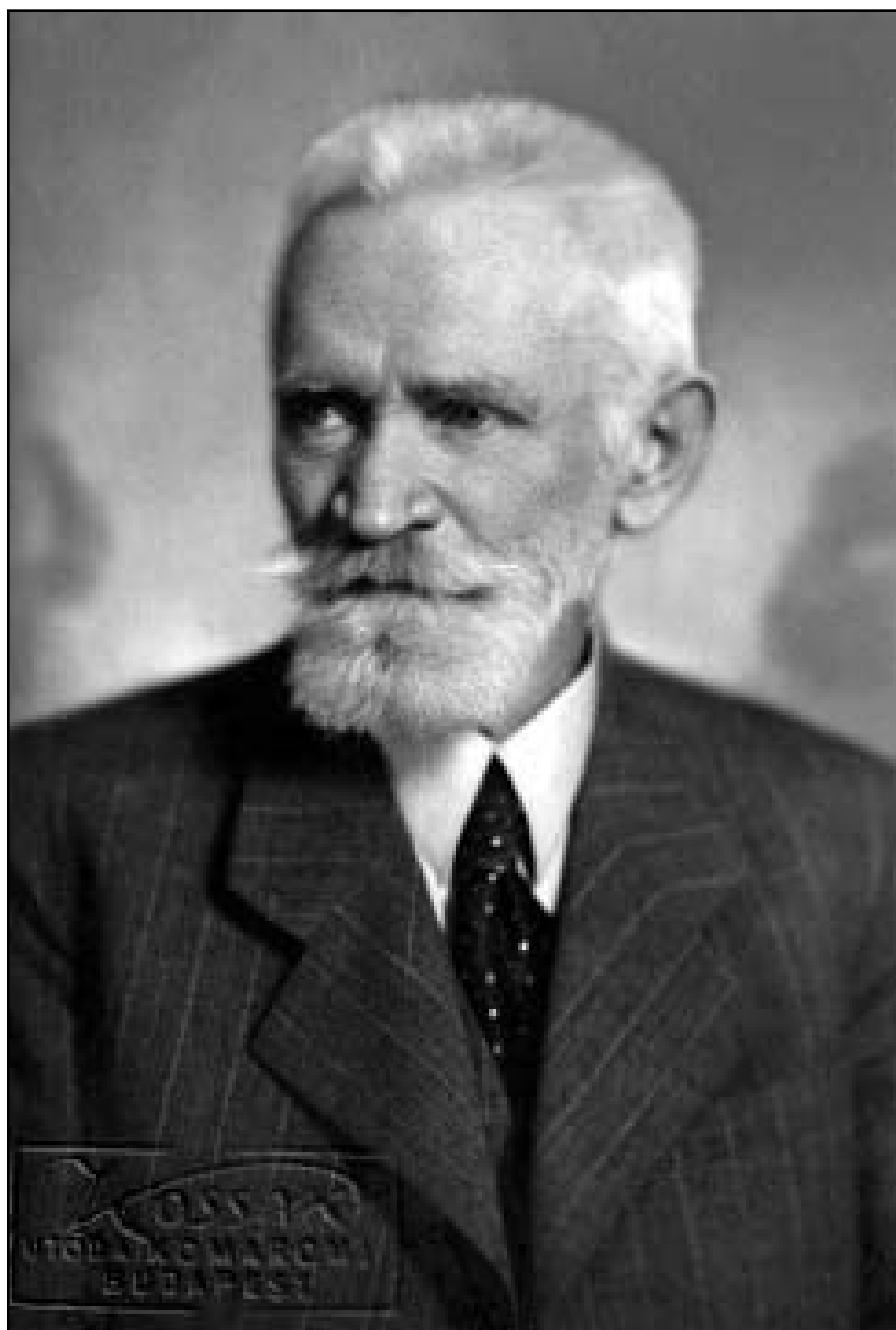
Arács, 1941. Cholnoky Jenő festménye.

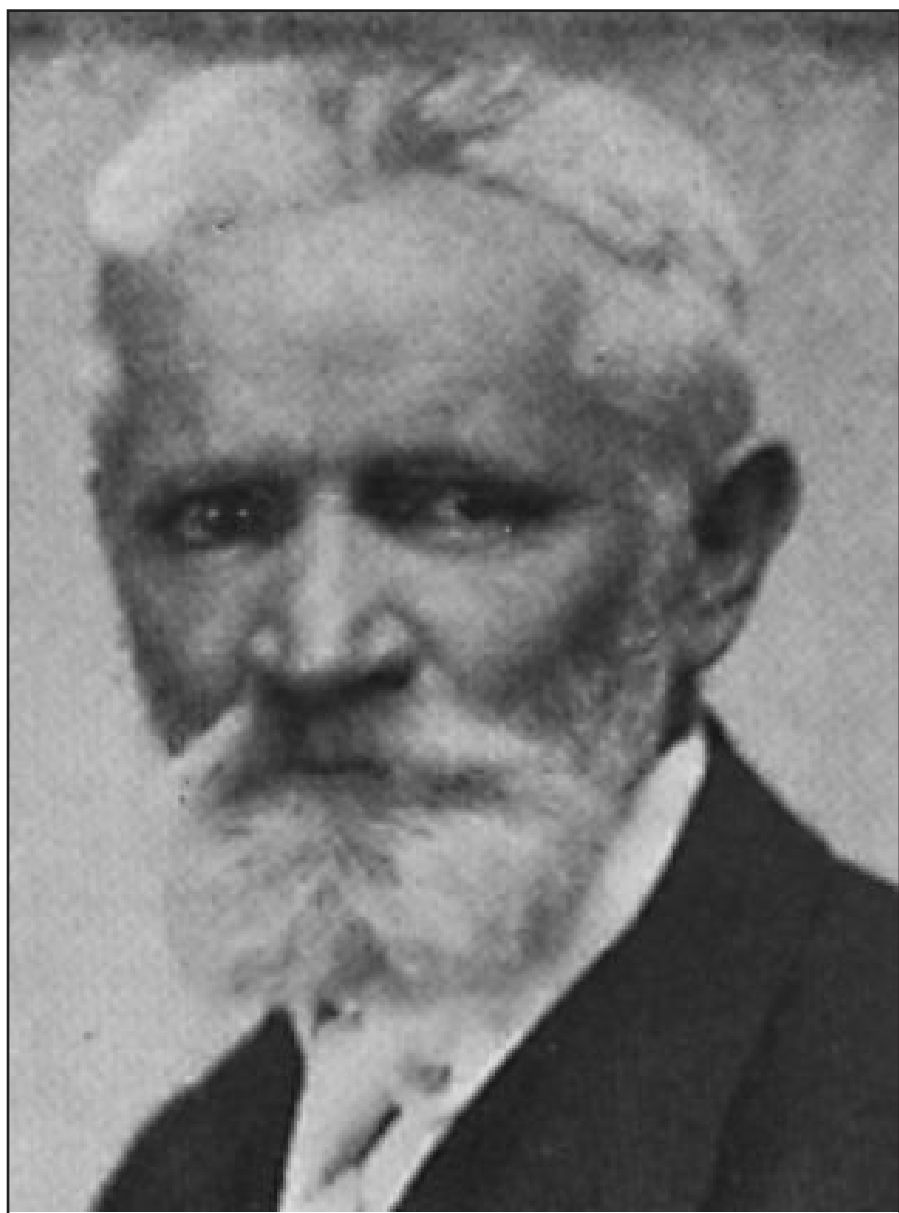
CHOLNOKY JENŐ ARCKÉPEI

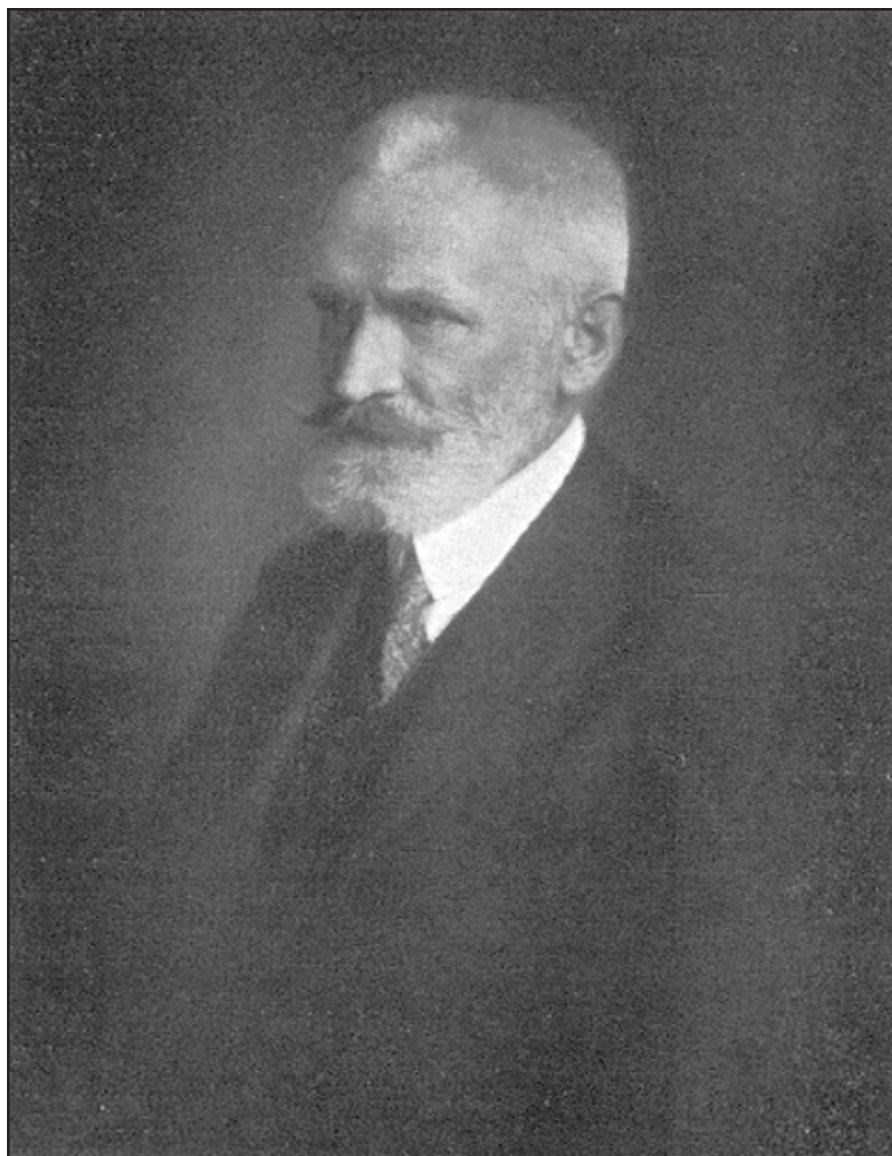

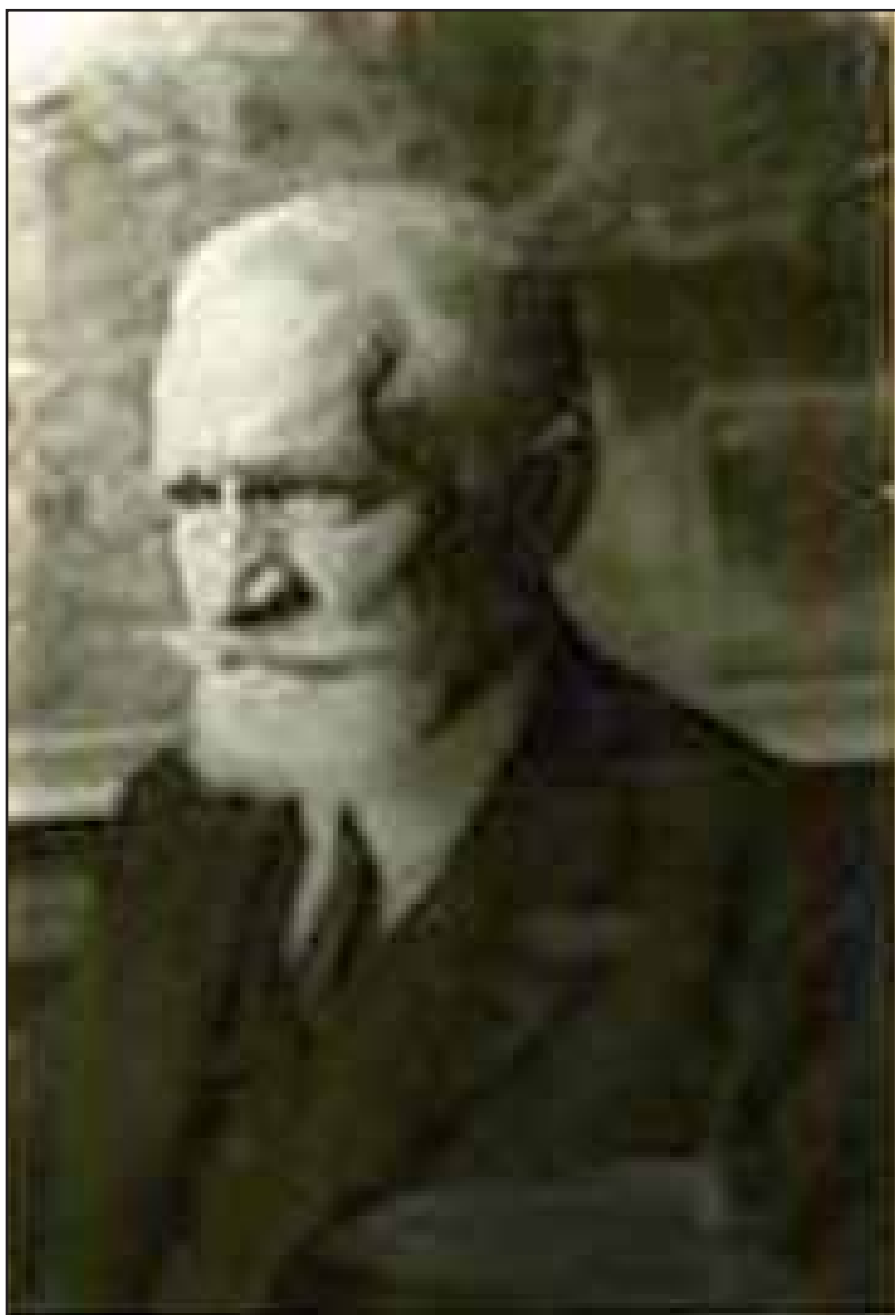

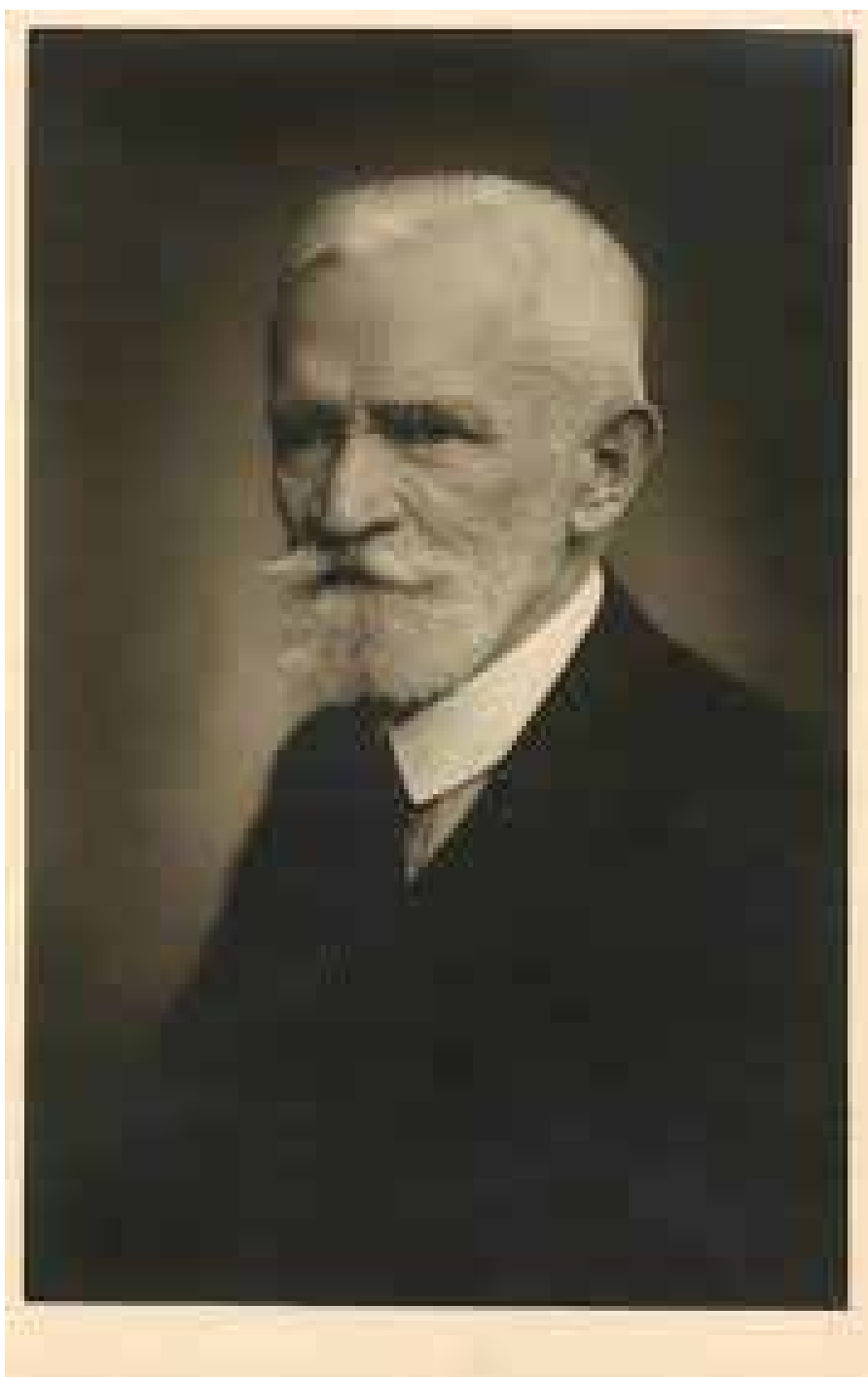

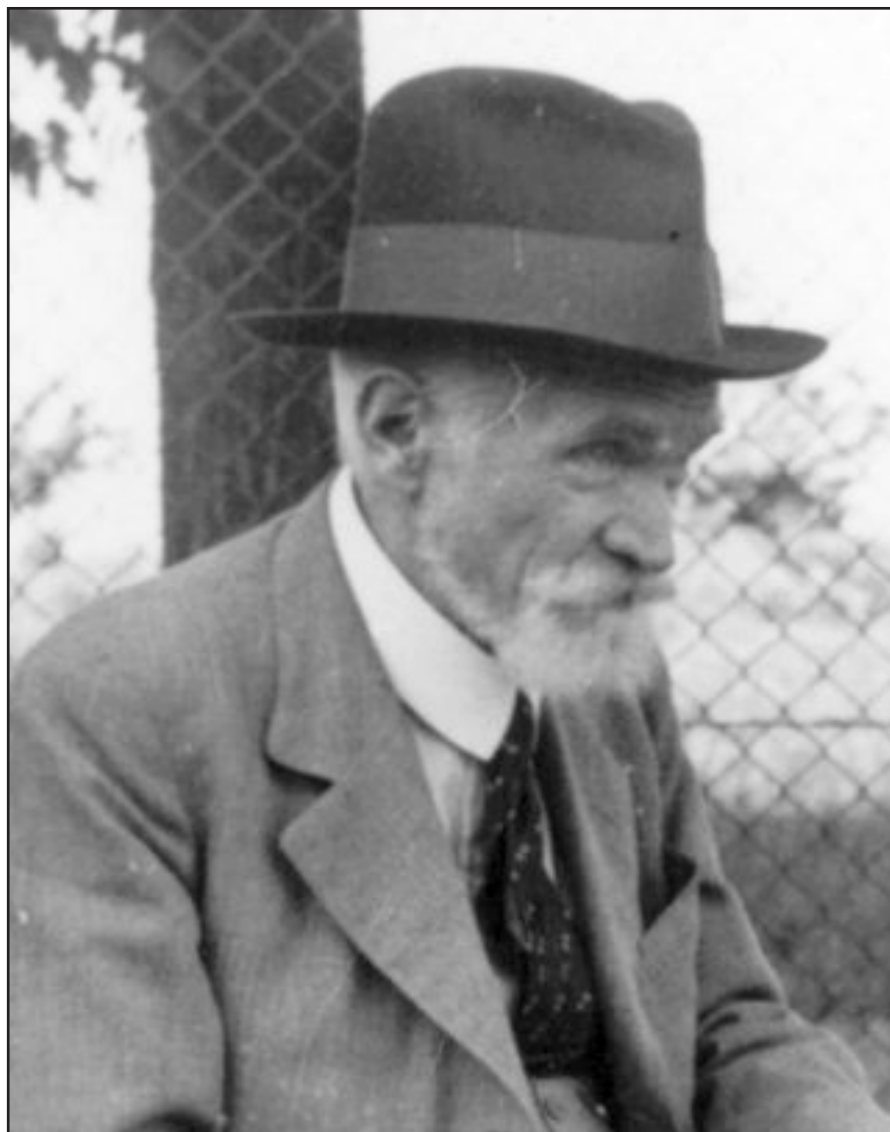

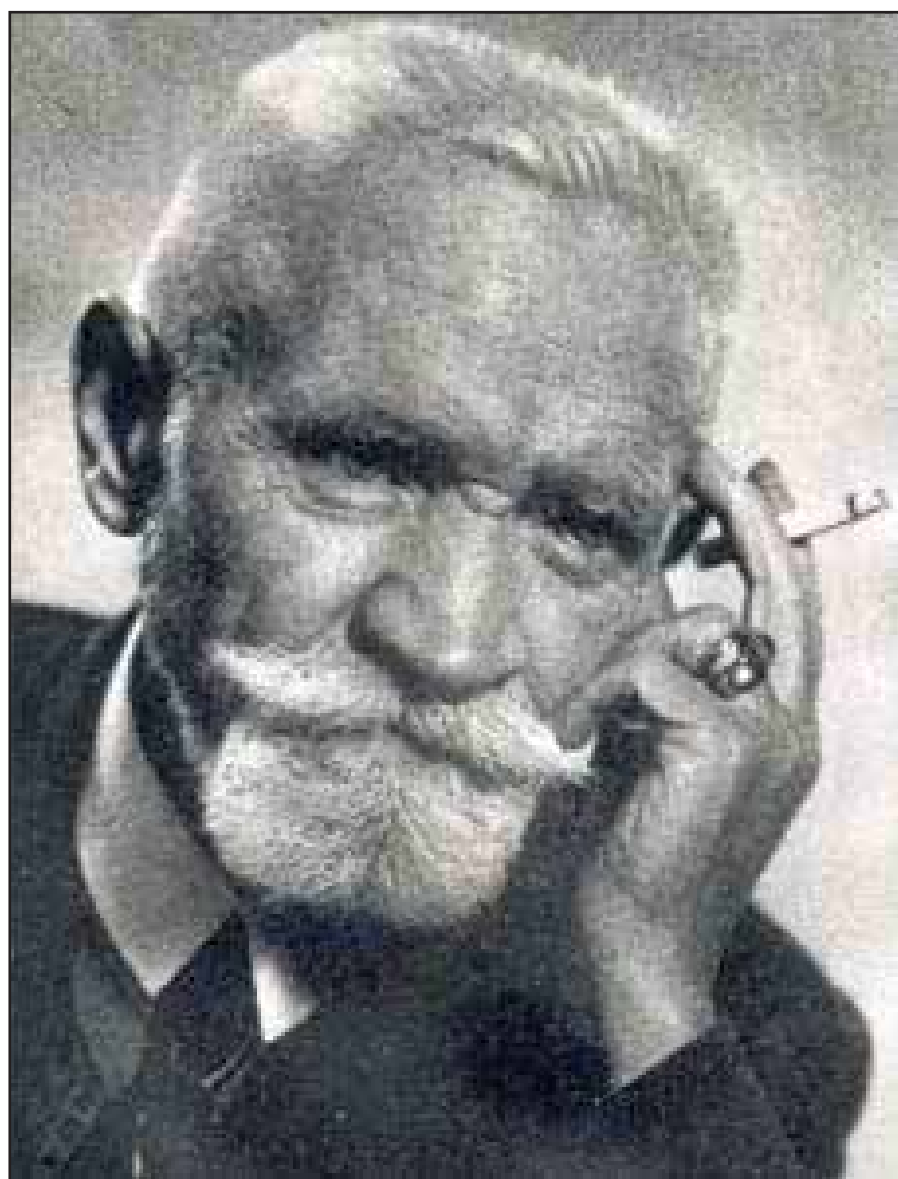

NAGYAPÁM, CHOLNOKY JENŐ

Nagyapám, Cholnoky Jenő, nem szokványos nagypapa volt. Ő egy „ünnepi nagypapa” volt. Minden egyes alkalom, amikor találkozhattam vele, számomra ünnep volt. Ünnep volt, amikor felszálltunk a 75-ös villamosra, és átmentünk az Erzsébet hídon a Rákóczi útra, s beléptünk az óriási bérházba, ahol lakott. Ünnep volt, amikor vele nyaralhattam Balatonfüreden az Opravill panzióban. Elfoglalt tudós ember volt, nem túl gyakran találkozhattunk. Budapest ostroma után pedig még ritkábban láttam. Már nem volt 75-ös villamos, nem volt Erzsébet híd... és még sok minden más is eltűnt.

Halála nagyon nagy űrt hagyott hátra.

Cholnoky Tamás

CHOLNOKY JENŐ SZOBRÁNAK AVATÁSA VESZPRÉMBEN
2014. JÚNIUS 14-ÉN

*Balás Eszter Kossuth-díjas szobrász, az alkotó,
Cholnoky Tamás, a Jenő bácsi unokája és felesége, Lubinszky Judit*

*A Veszprémi Cholnoky Jenő Általános Iskola közössége
a szoboravató ünnepségen*

*A fiatal Cholnoky Jenő mellszobra, Balás Eszter alkotása.
Cholnoky Tamás mérnök, Hevesi Attila miskolci földrajzprofesszor és
Rybár Olivér veszprémi geográfus, Cholnoky-kutató,
a Cholnoky-szobor felállításának a kezdeményezője*

Cholnoky Jenő festménye

IRIGYSÉG ÉS FÉLTÉKENYSÉG — MEG A TUDOMÁNY

„Nem tudom, mit hoz a legközelebbi jövő, de valamivel el kell terelnem gondolataimat a kétségbeejtő jelentől, s azért elhatároztam, hogy megkezdem életem leírását, bár nem tudom, hogy be fogom-e fejezhetni, s mi lesz a sorsa írásomnak. Valami azt súgja, hogy *értelmes leírni nehéz küzdelmeit olyan férfiúnak, aki tele lángoló hazaszeretettel, a tudományok és művészetek iránt minden más érzelmet túlszárnyaló lelkesültséggel igyekszik dolgozni a haza és a tudomány érdekében.* [...] Mert ennek az életnek története rámutat arra, hogy az ilyen idealizmussal telt léleknek *legnehezebb küzdelmeit az irigység és féltékenység okozza. Magyar tudósnak lenni hálátlan és nehéz feladat.* Kevesen vagyunk, s nincs kifejlődve igazi, elfogulatlan kritika. Azok vannak többségben, akik a tudományt csak érvényesülés okából művelik, s ezek csak egymást dicsérik, de minden mást seppelve, súgva-búgva lekritizálnak, mert különben saját középszerű tehetségük nagyon is világosra kerül. Az ilyen »tudósok« klikkje szinte áttörhetetlen akadály minden igazi haladásnak és fejlődésnek.”
(*Kiemelések — V. Gy.*)

Ez ma sincs másképpen, 2020-ban, mint amiképpen volt a Jenő bácsi idejében. Azért van így, mert a tömeges árutermelésre és a pénzözönre való kényszerű áttérés miatt szétestek a Magyar Királyságban is ama hagyományos területi öngazgató közösségek, nevelődési közösségek (hadcsaládok, nagycsaládok, szomszédsági közösségek, utcaközösségek), amelyek a nemzeti közösségi erkölcsi értékrendet megalapozták és megkövetelték.

A magyar tudományt ma még inkább jellemzi a sok kis tehetségű, a kismesteri szintet sem közelítő, ám magáról túlságosan is sokat gondoló, viszont gyatra önismerettel bíró, hiú, gyöngye tudományos teljesítményt mutató tévelygő: karidok,

bukárok*, libernyákok, libernyikek, libercsikek... egyszóval: libsik és más zavaros fejű tudóskák, tudósocskák. Tömegtermelés folyik a tudományos életben is: tudóskák, dolgozatok és péhá-dések tömegtermelése — mert a rendszer felépítése nem megfelelő; ezt kívánja, ezt tartja fenn. Egyetemi tanárokkal Dunát lehet rekeszteni, annyian vannak — ám kimagasló köz-tük alig van.

Mit mondhatunk egy afféle „Magyar” Tudományos Akadé-miáról, ahol tag lehetett egy iskolázatlan karid, a Gerő Ernő kobun** és lakfi; vagy egy másik karid, a Nagy Imre lakfi — akiknek a tudományhoz soha semmi közük nem volt; ahol egy Glatz nevű karid, aki a magyar nemzetet pocskondiázta, aka-démiai elnök lehetett; vagy tag lehetett egy Lukács György nevű gyilkos karid és hű szolgája, a Heller nevű nőkarid kobun. Ahol a Révai József-féle, Rudas László-féle, Aczél György-féle karidok parancsolhattak a magyaroknak. Ahol karidok ülnek a nemzet nyakán, ott nemcsak a nemzeti tudomány rendszere és általában a tudomány szenved, hanem a magyar nemzet is.

Cholnoky Jenőt persze, a világhírű és népszerű földrajz-tudóst, a Magyar Királyságba hajdan bevándoroltak karid és kobun utódai — amikor a szovjet hadsereg támogatásával 1945-ben ismét hatalomhoz jutottak, s berendezték maguknak II. véres karid-kobun diktatúrájukat, és megkezdték a magyar nemzeten a bosszúállást 1919-ért, amikor is az áldott emlékezetű v. nagybányai Horthy Miklós főméltóságú úr, a Magyar Királyság kormányzója elűzte elődeiket a mi hazánkból — azonmód kitették az Akadémia tagjai közül!

A karidok és a kobunok a két nyílt, véres, gyilkos dikta-túrájukban más égbekiáltó aljasságokat is elkövettek, más

* bukár: budapesti urbánus kártevő

** kobun: komcsi bunkó

garázdaságokat is folytattak a nemes magyar nemzet, a magyar családok, a magyar haza ellen!

A kies Magyar Királyságban a földrajztudománynak Hunfalvy János, Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő és Teleki Pál hírnevet adtak, és a magyar földrajztudomány minden művelője igyekezett a földrajz magas tudományos színvonalát megtartani. A Magyar Földrajzi Társaság és számos akkori, a földrajzzal kapcsolatba kerülő egyesület igen komolyan vette küldetését.

A földrajztudomány és a földrajzoktatás szétforgácsolódását, elszürkülését a karidok II. diktatúrájában — 1945 és 1990 között, a magyar haza harmadik vagy negyedik tönkretételének időszakában — a földrajz vezető szakemberei nem voltak képesek megakadályozni, és mai akademikuskai, intézetigazgatói, egyetemi tanárai sem képesek erre. Vajon miért nem?

A magyar földrajztudománynak nincsenek jól felkészült elméleti szakemberei, tudományszervezői; nincsenek tekintélyes vezetői. Mert ha lennének bátor, művelt, céltudatos felelős vezetői, akkor sem a földrajz iskolai oktatása, sem a földrajz egyetemi oktatása, sem pedig a földrajz kutatási rendszere nem ott tartana, ahol ma — lejtmenetben. A mai földrajzosok Lóczy, Cholnoky és Teleki magasztos lelkületű tudományosságát és izzó hazaszeretetét, merthogy hiányzik belőlük a közösségi szellem adta neveltség, föl soha nem érhetik.

Én azért bízom abban, hogy ama közepszerű időszak, ami 1945-től kezdődött a magyar földrajztudományban, egyáltalában a magyar tudományban a gátlástalan karidok uralmával, hamarosan meghaladottá válik nemzeti kormányunk áldásos tevékenysége nyomán, és már egy nemzedék múltán a magyar tudomány ismét visszanyeri erejét, egészségét, s a régi fényében ragyogand.

CHOLNOKY JENŐ ÉLETÉNEK TANULSÁGAI
A MAGYARSÁG SZÁMÁRA

1. Igazi magyar férfi volt: bátor, erényes, művelt, okos, céltudatos, udvarias, segítőkész. Az esetetek számíthattak támogatására.
2. Olthatatlan, izzó hazaszeretetet jellemezte; jól ismerte hazáját, nemzetét, nemzetének a történelmét, sőt őstörténetét is.
3. Jó családapa volt, feleségeit szerette és megbecsülte.
4. Mélyen keresztény volt, erkölcsi értékrendje ehhez igazodott, és e szerint is élt.
5. Tisztelte és szerette a szüleit és a testvéreit, segítette őket, amikor rászorultak.
6. Megbecsülte a barátait és mindazokat, akik a segítségére voltak tudományos kutatásaiban és a mindennapokban.
7. Élete tragédiáit mélyen átélte, férfiasan viselte.
8. A tudományát igen szerette, szabatosan, nagy szorgalommal, lelkesedéssel, elkötelezettséggel művelte. Tudományos érdeklődése sokrétű, nemcsak a földrajzra terjedt ki.
9. Tudományos eredményeit számos tanulmányban és könyvben tette közkinccsé.
10. Az egyetemi oktatást nagyon komolyan vette, kiváló előadó volt; a tudományos eredményeket széles körben népszerűsítette.
11. Számos tudományos társaságnak, egyesületnek volt a tagja, illetőleg a vezetője; számos közéleti feladatot végzett.
12. A hazájáért, a nemzetéért élt, és nem mások rovására. Rendkívüli tudását nemzete és hazája szolgálatába állította.

Cholnoky Jenő nemzeti példaképünk!

CHOLNOKY JENŐ ÉLETE KAPCSÁN
LEVONHATÓ KÖVETKEZTETÉSEK A MAGYARSÁG SZÁMÁRA

1. Ha a magyar nemzetnek nincsenek vezetői, vagy nem megfelelő vezetői vannak, akkor a nemzet romlásnak indul.
2. Ha a magyarságnak idegen, pl. Habsburg királya van, akkor az nem a magyar nemzet érdekeit képviseli, hanem idegen érdekeket képvisel, a királyságot romlásba viszi, a magyar nemzetet züllesztí.
3. Ha a magyarság vezetői feladják a királyságot, akkor idegen eszmék fertőzték meg elméjüket, idegen érdekek szolgálatába keveredtek.
4. Ha a magyarság vezetői nem a Szent Korona magasztos eszmeisége és a szent hun-magyar hagyományok szerint szervezik a magyarság életét, akkor óhatatlanul helyet engednek a magyarság kultúrájában zavaros, idegen eszméknek (karidizmus, kobunizmus, szabadkőművesség, liberalizmus), elősegítik a magyar lelkiség, a Hunor–Magyar-féle erkölcsi értékrend satnyulását, és a romboló, káinista eszmeiség terjedését, aminek igen káros egészségi, gazdasági, kulturális stb. következményei vannak a nemzet életében.
5. Ha a magyarság vezetői idegen eszméknek (pl. szabadkőművesség) a hazába való beszivárgását megengedik, kiszorítottatják azokkal a magyarság szittya-keresztény nemzeti vallását, ősi hagyományait, és ezáltal eszmei zűrzavart, bizonytalanságot okoznak a magyarság lelki-szellemi életében.
6. Ha a magyarságnak nincsenek bátor, erényes, művelt, okos és céltudatos vezetői, akkor a magyarság lelki-szellemi élete zavarossá válik, a rendetlenségbe pedig romboló idegen eszmék szivárognak be, és fejtik ki káros hatásukat (lásd pl. szabadkőművesség, kobunizmus).

7. Ha a magyarságnak nincsenek bátor, erényes, művelt, okos és céltudatos vallási-egyházi vezetői, akkor ugyanaz történik, mint az előző pontban leírtakban.
8. Mivel a magyarságnak lényegében Mátyás király halála óta (az Erdélyi Fejedelemséget kivéve) 1920-ig, majd 1944 és 2010 között idegen vezetői voltak, akik idegen érdekeket juttattak érvényre a Magyar Királyságban, a magyar nemzet súlyos károkat szenvedett uralmuk alatt. A karidok, kobunok, szabadkőművesek és bukárok által szétzüllesztett közösségei helyébe a pénzkupecsek uralma lépett, a magyar emberek felett a pénzkupecsek uralkodtak. Idegen és romboló eszmék szorították ki a meggyöngített magyarság körében a történeti alkotmány eszmeiségét, a Szent Korona magasztos eszmeiségét, a szittya-keresztényt vallást, a Hunor–Magyar-féle erkölcsi értékrendet, a magyarság hagyományait. És elűzték a magyarság lelkéből a Magyarok Istenét. *Isten nélkül élni pedig csak gyatra életet lehet.*
9. Ám amikor a magyarságnak bátor, erényes, művelt, okos és céltudatos vezetői vannak, mint például a főméltóságú Horthy Miklós kormányzó úr, gróf Teleki Pál és gróf Bethlen István miniszterelnök urak, gróf Klebelsberg Kunó miniszter úr, bádoki Soós Károly tábornok úr és még sok más igazi magyar hazafi, akkor a magyarság lelkileg-szellemileg épül, a nemzet és a Magyar Királyság gyarapodik. 2010-től is egy efféle reményteljes időszakban vagyunk! Bárcsak az idők végezetéig tartana ez!

ISTEN MINKET ÚGY SEGÉLJEN!

Vadas Gyula

Révfülöp. Cholnoky Jenő festménye (1922. VIII.)

Vadas Gyula: *Cholnoky Jenő élete képekben*

A kézirat lezárásának ideje 2020. július 23.

Kiadta a Sétatér Alapítvány

Nyomdai előkészítés: Magyar Tipográfiai Műhely, Pécs

Nyomta a Kontraszt Nyomda, Pécs Petőfi utca 48.

Felelős vezető Barta Ákos

Megjelent B/5-ös alakban

Terjedelem 12 (B/5) ív

ISBN 978-615-5807-05-3 (nyomdai változat)

ISBN 978-615-5807-06-0 (PDF)

